

לקוטי תורה • פרשת חקת • מאמר 10

על כן יאמרו המושלים באו חשבון וגו'

”על כן יאמרו המושלים: בואו חשבון” (במדבר כא, כז)

הנשמה יורדת אל חשכת הגוף והעולם הזה, משום שרק כאן, באמצעות הכנעת הסטרא אחרא על ידי המצוות המעשיות, היא יכולה לגלות את ”שמו הגדול“, אור הסוכב כל עלמין, בתוך העולמות עצמם שמסתירים את ה' — דבר שלא השיגה מעולם כשהייתה עומדת לפניו למעלה. מי שמושלים ביצרם עורכים את ”חשבון העולם“ הזה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/chukas/10

הנקודה

הנשמה יורדת אל חשכת הגוף והעולם הזה, משום שרק כאן, באמצעות הכנעת הסטרא אחרא על ידי המצוות המעשיות, היא יכולה לגלות את "שמו הגדול", אור הסובב כל עלמין, בתוך העולמות עצמם שמסתירים את ה' — דבר שלא השיגה מעולם כשהייתה עומדת לפניו למעלה. מי שמושלים ביצורם עורכים את "חשבון העולם" הזה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הגמרא דורשת את "בואו חשבון" כחשבון העולם שעורכים המושלים ביצורם. כדי להסביר זאת, וכן את דברי חז"ל שמי שעונה "אמן, יהא שמייה רבא מברך" בכל כוחו קורעים לו גזר דין של שבעים שנה, שואל אדמו"ר הזקן מדוע הנשמה יורדת בכלל לתוך גוף. הוא מבחין בין שני אורות. האור הממלא כל עלמין הוא ה"נשמה" המלוכשת בכל "עולם" לפי מדרגתו; הדופק שלה, רצוא ושוב, מוליד את הזמן, והעולמות — מלשון העלם — מסתירים אותו. האור הסובב כל עלמין, "שמו הגדול", הוא נוכחותו של ה' עצמו, השווה בשמים ובארץ, ושום עולם אינו יכול להכיל אותו. רק באמצעות המצוות המעשיות, ובעיקר על ידי דחיית מחשבות זרות וכך הכנעת הסטרא אחרא, הוא מתגלה בתוך העולמות; זהו עליית הנשמה וקריעת גזר הדין שמקורו בשבעים המדות שבנפש הבהמית. את המשך הפסוק דורשים על תפילה ולימוד תורה, על אש האהבה שבנשמה הנדלקת מלמעלה, ועל הכנעת חכמת הקליפה הגאוותנית.

מבנה

- מדוע הנשמה יורדת** 1
2-11
מובאים הפסוק "בואו חשבון" והמאמר על "אמן, יהא שמייה רבא מברך". לפני ירידתה עמדה הנשמה לפני ה', ולאחריה היא חוזרת אליו; אם כן, איזו עלייה מביאה הירידה? התשובה מתחילה בהבחנה בין שני האורות — האור הממלא כל עלמין והאור הסובב אותם.
- עולם, שנה, נפש: האור הממלא כל עלמין** 2
11-31
על פי ספר יצירה, ה"נשמה" האלקית מלוכשת בכל "עולם" בהתאם לזיכוכו, עד למול שמצמיח את העשב. הרצוא ושוב המתמיד שלה מחדש את הבריאה והוא שורש הזמן, ה"שנה". העולמות נקראים עולם מלשון העלם: הם מסתירים את אור ה', ובייחוד עולמנו הגשמי, עד לשמים ולארץ החדשים של זמן העתיד.
- האור הסובב כל עלמין ותכלית הירידה** 3
15-121
האור הסובב כל עלמין הוא נוכחותו של ה' עצמו, שאינה משתנה בעקבות הבריאה ושווה למעלה ולמטה — "קדוש בשמים ובארץ"; זהו "שמו הגדול". תכלית ירידת הנשמה היא לגלות אותו בתוך העולמות באמצעות המצוות המעשיות: מצוות עשה ממשיכות קדושה למטה, ומצוות לא תעשה מכניעות את הסטרא אחרא.
- אתכפאי: הכנעת הסטרא אחרא** 4
22-161
היכלות הקדושה והקליפה עומדים זה כנגד זה, והאדם בוחר את מקור חיותו. דחיית מחשבה זרה מכניעה את מקורה בקליפות, שהיא ההסתר האחרון והמלא ביותר, וכך "אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין" — כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה בכל העולמות: כמו בית שמרימים באמצעות הקורה התחתונה ביותר, מתגלה האור הסובב כל עלמין. לכן אל לו לאדם ליפול ברוחו בגלל מחשבות זרות, אלא עליו להפנות את מחשבתו להתבוננות ולמילות התפילה.

"שמו הגדול" הוא האור הסובב כל עלמין, השם שהיה עם ה' עוד קודם הבריאה; במענה מבקשים שיתגלה בכל העולמות. "גזר דין של שבעים שנה" הוא הרע שבשבע המדות של הנפש הבהמית, שכל אחת מהן כלולה מעשר בחינות; המשכת האור שלמעלה מהזמן קורעת אותו. זו פעולתם של המושלים ביצרם.

המושלים עורכים חשבון על תכלית ירידת הנשמה אל תוך ההסתר. ככל שהחשכה עבה יותר, כך נדרש אור גדול יותר, כשם שמרתף זקוק ליותר אור מנר; לכן יש להרבות בנשמה, במצוות ובתורה לפי מידת החשכה של העולם הזה, ולהפוך את החושך לאור.

עיר סיחון היא התפילה, שיחה, שפירושה גם דיבור וגם מעבר ממקום למקום. התפילה מניעה את ה', שהוא למעלה מן הרצון, לרצות בברכות תפילת העמידה, כמענה לשפיכת הנפש של האדם עצמו. שפיכה זו נובעת מחשבון הנפש הלילי, "בואו חשבון", שמרחיק אותו מטבעו הבהמי; המילים הנאמרות הן אבני הבניין של התפילה, והצדקה שלפני התפילה "מכוננת" אותה.

גם לימוד התורה הוא שיחה: באמצעות אותיותיה, הדומות לשערות המעבירות הארה מן השכל, יורדת חכמתו הבלתי־נתפסת של ה' אל ההלכות המעשיות. תלמידי חכמים הם "בני" העולם.

"רשפיה רשפי אש שלהבת יי": האור הכחול שבאש מכלה את הפתילה, כשם שהנפש האלקית הופכת את הנפש הבהמית לאהבה הנקראת אהבה עולם; האור הלבן שבה, אהבה רבה, שורה עליה מלמעלה. המצוות — חשבון — ממשיכות מלמעלה את הכוח להתחיל בכך; התורה — סיחון — ממשיכה את האור הלבן, את שם מ"ה, והיא בחינת דבקות רוח ברוח לשני הכיוונים.

מואב הוא חכמת הקליפה, ובכללה תחבולות מופרזות להשגת פרנסה, המקוהות את הדעת מגדולת ה'; אש התורה והמצוות מכלה אותה ואף הופכת אותה, כפי שרות יצאה ממואב. ארנון הוא הארון, ייחוד חכמה ובינה בביטול; היפוכו, "במות ארנון", הוא הגאווה, שביטול התורה רומס אותה.

אתכפיא ואסתלק אתכפיא סט"א, אסתלק יקרא דקוב"ה

מן הזוהר: כאשר הסטרא אחרא נכפית, כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה בכל העולמות; כלומר, האור הסובב כל עלמין מתגלה בתוך ההסתר.

שיחה שיחה

תפילה ולימוד תורה, הנדרשים הן מלשון דיבור והן מלשון הסחה — מעבר ממקום למקום: ה' עובר כביכול למטה כדי לרצות, והנשמה מתרחקת מטבעה הבהמי.

אור כחול ואור לבן נהורא תכלא ונהורא חיוורא

שני גוני הלהבה: האור הכחול המכלה את הפתילה הוא אהבה עולם, האהבה הנולדת כאשר הנפש הבהמית מתהפכת; האור הלבן הוא אהבה רבה, אהבה הבאה מלמעלה.

כח מ"ה כח מ"ה

החכמה הקדושה, חכמה, בבחינת ביטול — "כוח ה'מה"; היפוכה הוא חכמת הקליפה, מואב, והגאווה שב"במות ארנון".

האור הממלא כל עלמין (ממלא כל עלמין) ממלא כל עלמין

אור אלקי המלוכב בכל עולם כ"נשמתו", בהתאם לזיכוכו של אותו עולם, ולכן העולמות מסתירים אותו.

האור הסובב כל עלמין (סובב כל עלמין) סובב כל עלמין

נוכחותו של ה' עצמו, הנמצאת בתוך כל העולמות אך אינה נתפסת על ידם, ושווה במקומות העליונים והתחתונים; במאמר זה הוא מכונה "שמו הגדול", שמיה רבא.

עולם, שנה, נפש עולם שנה נפש

שלושת ממדי הבריאה שבספר יצירה: "עולם" — גופיהם של כל הדברים; "נפש" — החיות האלקית שבהם; ו"שנה" — הזמן, הנוצר מהתנועה של הסתלקות הנפש וחזרתה.

עולם והעולם עולם – העלם

העולם נקרא על שם ההעלם: הוא מסתיר את אור ה', וההסתר הולך וגובר ככל שיורדים העולמות, וביותר בעולם הגשמי שלנו.

קטע 1 • 11-2

מדוע הנשמה יורדת

1 על כן יאמרו המושלים¹ באו חשבון² וגוי. בעלי כמות ארנון.^{3,4} הנה דרשו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] [פ"ה דב"ב [דבבא בתרא]]⁵ המושלים אלו המושלים ביצרם. בואו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של⁶ עולם כו'.

"על כן יאמרו המושלים: בואו חשבון" וגוי; "בעלי כמות ארנון". חז"ל דרשו (בפרק ה' בבבא בתרא): "המושלים" — אלו המושלים ביצרם; "בואו חשבון" — בואו ונחשב את חשבוננו של עולם וכו'.

המאמר פותח בפסוקים העוסקים בחשבון, עירו של סיחון מלך האמורי, ומסתיימים במילים "בעלי כמות ארנון" (במדבר כא, כז-כח). הגמרא (בבא בתרא ע"ב) דורשת את המילה "המושלים" — אלה המושלים ביצרם, ואת שם המקום "חשבון" במשמעות של חשבון: הם אומרים, בואו ונחשב את חשבוננו של עולם, ונשקול את מחירה של מצווה כנגד שכרה.

להבין זה⁷ גם להבין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העונה אמן⁸ יהא שמייה רבא מברך בכל כחו⁹ קורעים לו גזר דינו של עי' [שבעים] שנה¹⁰ (כמ"ש בטא"ח [בטור אורח חיים] סי' נ"ו שבת פט"ז קי"ט ב').

כדי להבין זאת, וכן כדי להבין את דברי חז"ל: "כל העונה אמן יהא שמייה רבא מברך בכל כוחו, קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה" (כמובא בטור, אורח חיים, סימן נ"ו; שבת, פרק ט"ז, קי"ט ע"ב).

לצד הפסוק, אדמו"ר הזקן מציב מאמר נוסף של חז"ל שאותו יש לבאר: מי שעונה בקדיש "אמן, יהא שמייה רבא מברך" בכל כוחו, קורעים את גזר דינו של שבעים שנה. המקורות המובאים לכך הם הטור, אורח חיים נ"ו, והגמרא, שבת קי"ט ע"ב.

הנה יש להקדים בענין ירידת הנשמה בגוף שהיא ירידה צורך עלייה כידוע, ויש להבין מהו עליה זאת הלא

תחילה יש להקדים ולבאר את ענין ירידת הנשמה לגוף, שהיא ירידה לצורך עלייה, כידוע. ויש להבין מהי עלייה זו. שהרי

היסוד לדיון הוא העיקרון הידוע: הנשמה יורדת לגוף כדי להגיע לעלייה גדולה יותר. השאלה היא מהי העלייה הזאת.

גם קודם ירידתה היתה במדרגה עליונה ביותר עומדת לפני ה' כמ"ש אליהו¹¹ חי ה' אשר עמדתי לפניו^{12,13,14} ומשם ירדה פלאים להתלבש בחומר גופני בעוה"ז השפל.

עוד לפני ירידתה היא הייתה במדרגה עליונה ביותר, עומדת לפני ה', כפי שאמר אליהו: [בדבריו] "חי הוי' אשר עמדתי לפניו"; ומשם ירדה פלאים, להתלבש בחומר גופני בעולם הזה השפל.

לפני ירידתה עמדה הנשמה לפני ה', כלשוננו של אליהו על עצמו: "אשר עמדתי לפניו". משם ירדה מרחק עצום, אל תוך גוף גשמי בעולם הזה השפל. מה היא יכולה להשיג כאן שלא היה לה קודם לכן?

2 ובצאת הנשמה מהגוף כתיב והרוח תשוב אל¹⁵ האלהים אשר נתנה שתשוב למקורה ושרשה כו'. וא"כ איזה יתרון מעלה יש כאן ע"י ירידה זאת.

וכאשר הנשמה יוצאת מן הגוף, נאמר: "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה" — היא שבה למקורה ולשורשה וכו'. ואם כן, מה היתרון והמעלה שיש כאן באמצעות ירידה זו?

בשעת המוות הרוח שבה אל האלקים שנתן אותה (קהלת יב, ז), וחוזרת אל אותו מקור ושורש שממנו באה. אם היא מסיימת במקום שבו התחילה, נשאלת השאלה: מה הוסיפה הירידה?

ויובן כ"ז [כל זה] בהקדים תחלה ענין ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע דהנה בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הוא אור ושפע האלקית המתלבשת ונתפסת בתוך

כדי להבין את כל זה, יש להקדים ולבאר תחילה את עניינם של ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין. הנה, בחינת ממלא כל עלמין היא האור והשפע האלקיים המתלבשים ונתפסים בתוך

כדי לענות על כך, אדמו"ר הזקן מגדיר תחילה שני אופנים של אור אלוקי. ממלא כל עלמין, "האור הממלא את כל העולמות", הוא האור והשפע שנכנסים לעולמות ונתפסים בהם, ונכללים בגבולותיהם.

העולמות ובאה בסדר והדרגה בעולמות מעילה לעילה כל חד לפום שיעורא דיליה עד שמתלבשת ג"כ בשמים ובארץ גשמיים לפי ערכם.

העולמות, ובאים בסדר ובהדרגה בעולמות, מעילה לעילה, כל אחד לפי שיעורו, עד שהם מתלבשים גם בשמים ובארץ הגשמיים, לפי ערכם.

אור זה יורד בהדרגה מסודרת, מעילה לעילה, וכל עולם מקבל אותו לפי שיעורו. בסוף ההשתלשלות הוא מתלבש אפילו בשמים ובארץ הגשמיים, במידה המתאימה להם.

קטע 2 • 31-11

עולם, שנה, נפש: האור הממלא כל עלמין

3 וביאור זה הוא כי הנה ידוע ומבואר בספר יצירה דיש בחי' עולם שנה נפש¹⁶ פי' עולם

הביאור לכך הוא, שכידוע ומבואר בספר יצירה יש בחינות של עולם, שנה ונפש. כלומר, "עולם"

אדמו"ר הזקן מבאר את אור הממלא כל עלמין באמצעות שלושת ממדי הבריאה שבספר יצירה: עולם, שנה ונפש. בחסידות הם מקבילים למקום, לזמן ולכוח החיים שבתוך הדברים.

הוא כולל כל הרקיעים והארץ וכל גופות הנבראים דדצח"מ [דדומם צומח חי מדבר] ונפש הוא בחי חיות¹⁷ אלהות המתלבש בהם בחי ממכ"ע [ממלא כל עלמין] [והתלבשות זו הוא עיי בחי שנה וכמשי"ת [וכמו שיתבאר]]

כולל את כל הרקיעים ואת הארץ ואת כל גופיהם של הנבראים — דומם, צומח, חי ומדבר; ו"נפש" היא בחינת החיות האלקית המתלבשת בהם, בחינת ממלא כל עלמין [והתלבשות זו היא באמצעות בחינת "שנה", כפי שיוסבר בהמשך].

"עולם" הוא כל דבר שיש לו גוף: השמים, הארץ וכל הנבראים — דומם, צומח, חי ומדבר. "נפש" היא החיות האלקית המלוכשת בהם, והיא אור הממלא כל עלמין; התוספת שבסוגריים המרובעים מציינת שהתלבשות זו מתרחשת באמצעות "שנה", כלומר זמן, כפי שיוסבר בהמשך.

והנה בבחי עולם יש גי' חילוקי מדרגות גבוה מעל גבוה¹⁸ לאין קץ בבחי הזדככות החומר והכלי שכל הגבוה גבוה הוא יותר רוחני ומופשט מן ההגשמה

והנה גם בבחינת "עולם" יש דרגות שונות, גבוה מעל גבוה עד אין קץ, לפי מידת הזדככות החומר והכלי: ככל שהדרגה גבוהה יותר, כך היא רוחנית יותר ומופשטת יותר מן הגשמיות,

גם ל"עולם" עצמו יש מדרגות עד אין קץ, הנבדלות זו מזו לפי מידת הזדככות החומר שלהן. ככל שעולם או גוף גבוהים יותר, כך הם רוחניים יותר ורחוקים יותר מן הגשמיות הגסה.

כמו שנראה בחוש במעלת גוף החי על בחי דומם וצומח ובחי מדבר למעלה מבחי חי

כפי שניכר בחוש במעלת גוף החי על הדומם והצומח, ובמעלת המדבר על החי.

העולם שלנו ממחיש זאת: גוף של בעל חיים עדין יותר מאבן או מצמח, והאדם נעלה מן החי.

וכן דרך כלל חומר הרקיעים מזוכך לאין שיעור מחומר הארץ ויסודות גשמיים ועד"ז גבוה מעל גבוה כנודע שכמו שיש ז' רקיעים¹⁹ גשמיים כך יש גם כן ז' רקיעים רוחניים ונקי' ז' היכלות כו'

וכן, ככלל, חומר הרקיעים מזוכך לאין שיעור מחומר הארץ ומן היסודות הגשמיים; וכך גם הולכים ועולים, גבוה מעל גבוה. כידוע, כשם שיש שבעה רקיעים גשמיים, כך יש גם שבעה רקיעים רוחניים, והם נקראים שבעת ההיכלות וכו'.

חומר השמים עדין לאין שיעור מחומר הארץ והיסודות שלה, והדירוג ממשיך ועולה: כנגד שבעת הרקיעים הגשמיים יש שבעה רקיעים רוחניים, הנקראים שבעת ההיכלות. התלמוד (חגיגה יב ע"ב) מונה את שבעת הרקיעים.

ויש כמה בחיי ומדרגות בחיי היכולות הנ"ל וכך ג"כ בחיי הנפש והוא האור והחיות האלקי הנמשך להן מאור א"ס ב"ה ומתלבש בהעולמות הוא בהם

ויש בחינות ודרגות רבות בהיכלות האמורים. וכך גם בבחינת "נפש": האור והחיות האלקיים הנמשכים אליהם מאור אין סוף ברוך הוא ומתלבשים בעולמות, מצויים בהם

גם בהיכלות עצמם יש דרגות רבות. כך גם "נפש" של כל עולם — האור האלקי הנמשך מאור אין סוף ומתלבש בו — משתנה מדרגה לדרגה.

בחילוק מדרגות לפי ערך בחינת הזדככות מהות כלי העולם כך מאיר ומתגלה בו בחיי האור והנפש כוי בדרגות שונות: בהתאם למידת הזדככות מהותו של כלי העולם, כך מאירים ומתגלים בו האור והנפש וכו',

הכלל הוא שהדברים עומדים ביחס ישר: ככל שמהותו של עולם, ה"כלי" שלו, מזוככת יותר, כך נפשו — האור האלקי — מאירה ומתגלה בו יותר.

שבעולם העליון האור והחיות שם מבחי מעלה ומדרגה העליונה כמו בגי"ע [בגן עדן] העליון הנשמות יושבין ונהנין²⁰ מזיו כוי.

כך שבעולם העליון האור והחיות שבו הם ממדרגה נעלית ביותר, כמו בגן עדן העליון, [שבו] הנשמות יושבות ומתענגות על הזיו וכו'.

לכן בעולמות העליונים האור הוא ממדרגה נעלית יותר, כמו בגן עדן העליון, שבו הנשמות "יושבות ומתענגות על הזיו". הביטוי לקוח מתיאורו של התלמוד את העולם הבא, שבו הצדיקים מתענגים על זיו השכינה.

4 ועד"ז הולך האור ומשתלשל בירידת המדרגות רבות מאד עד שבא ונמשך האור והחיות בעולם השפל בצמצום גדול מאד והן אור וחיות שמים וארץ והמזלות

וכך האור ממשיך ויורד, חוליה אחר חוליה, בירידה דרך מדרגות רבות מאוד, עד שהאור והחיות מגיעים ונמשכים אל העולם השפל בצמצום גדול מאוד; והם האור והחיות של השמים והארץ ושל המזלות.

האור יורד צעד אחר צעד דרך מדרגות רבות מאוד, עד שהוא מגיע לעולם השפל הזה כשהוא מצומצם מאוד. כאן מדובר בחיות של השמים והארץ ושל המזלות — הכוחות הקבועים בשמים.

הקבועים בהם שאין לך עשב מלמטה²¹ שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל²² והוא בחיי החיות והנפש היותר אחרון המחיה בחיי העשבים²³ כוי.

הקבועים בהם; שהרי אין לך עשב למטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו: "גדל!" וזוהי הבחינה האחרונה ממש של החיות והנפש, המחיה את העשבים וכו'.

המדרש אומר שאין עשב למטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו: "גדל!" השפעה זו היא הבחינה האחרונה והנמוכה ביותר של החיות והנפש, המחיה את הצמחים.

5 וכל בחינת סדר ההשתלשלות של בחי' הנפש והעולם בבי"ע מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין

וכל סדר ההשתלשלות של בחינת הנפש והעולם בעולמות בריאה, יצירה ועשיה, מראש כל הדרגות ועד סוף כל הדרגות,

אדמו"ר הזקן מסכם את כל סדר ההשתלשלות של "נפש" בתוך "עולם" בשלושת העולמות התחתונים — בריאה, יצירה ועשיה — מהרמה הגבוהה ביותר ועד לנמוכה ביותר.

כמו בעשבים הגדילים מהמזל הוא הנקי ממכ"ע [ממלא כל עלמין] היינו בחי' נפש המתלבשת בבחי' עולם ולערך בחי' העולם כך הוא בחי' הנפש.

כמו בעשבים הגדלים מכוח המזל, הוא הנקרא ממלא כל עלמין: כלומר, "נפש" המתלבשת ב"עולם"; וכפי רמתו של העולם, כך רמתה של הנפש.

כל המערכת הזאת, עד לעשב הגדל מכוח המזל שלו, נקראת ממלא כל עלמין: נפש המתלבשת בעולם, כאשר כל נפש מותאמת לרמת עולמה.

אך להבין ענין בחי' שנה. הענין דהנה אנו אומרים ובטובו מחדש²⁴ בכל יום מעשה בראשית.²⁵

אך כדי להבין את ענין בחינת "שנה", ההסבר הוא שהרי אנו אומרים: "ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית".

כעת עוברים לממד השלישי, "שנה", כלומר לזמן. נקודת המוצא היא הברכה שלפני קריאת שמע של שחרית: "בטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית".

6 ופי' וענין התחדשות זו הוא כי הנה כתיב והחיות רצוא ושוב²⁶ עד"מ החיות של רוח החיים שבאדם

פירוש ומהותה של התחדשות זו הוא, שהרי נאמר: "והחיות רצוא ושוב". לשם משל: חיותה של רוח החיים שבאדם,

התחדשות הבריאה מוסכרת באמצעות חזון יחזקאל: "והחיות רצוא ושוב". את המילה "חיות", שמשמעה היצורים החיים בחזון, דורשים גם מלשון חיות, ומכאן הדוגמה שמביא אדמו"ר הזקן מרוח החיים שבאדם.

שהוא דופק בלבו בבחי' רוי"ש [רצוא ושוב] דהיינו בחי' הסתלקות לחזור למקורו ובחי' התפשטות להחיות האברים כידוע שמזה באה סיבת הנשימה

הפועמת בלבו בבחינת רצוא ושוב — כלומר, הסתלקות כדי לשוב למקורה, והתפשטות כדי להחיות את האיברים, כידוע; ומכך נובעת הנשימה.

רוח החיים פועמת בלב בשתי תנועות: הסתלקות, חזרה אל מקורה, והתפשטות, יציאה החוצה כדי להחיות את האיברים. קצב זה, כידוע, הוא המביא לנשימה.

וכן חוזר חלילה שמסתלק אחר שמתפשט ואח"כ חוזר ומתפשט וכך הוא בכל רגע על כל נשימה ונשימה יש הסתלקות והתפשטות.

וכך הדבר חוזר חלילה: היא מסתלקת לאחר שהתפשטה, ולאחר מכן מתפשטת שוב. כך בכל רגע: בכל נשימה ונשימה יש הסתלקות והתפשטות.

שתי התנועות מתחלפות בלי הפסק: ההסתלקות באה לאחר ההתפשטות, וההתפשטות באה בעקבות ההסתלקות — בכל רגע ובכל נשימה.

7 וכדוגמא זאת הוא למעלה בחיות האלקי שבנבראים בחי' רצוא ושוב. וזהו והחיות רצוא ושוב²⁷ דזה קאי על כללות החיות שבעולמות וזהו גי' בחי' מטי ולא מטי^{28, 29} הנזכר בע"ח [בעץ חיים].

וכעין זה, למעלה, בחיות האלקית שבנבראים, יש רצוא ושוב. זהו "והחיות רצוא ושוב": הפסוק מתייחס לכללות החיות שבעולמות. זו גם בחינת "מטי ולא מטי", המוזכרת בעץ חיים.

אותה תנועה מחזורית קיימת בחיות האלקית שבכל נברא: "רצוא ושוב" של יחזקאל מתאר את החיות שבעולמות בכללותה. בעץ חיים של האריז"ל היא מכונה "מטי ולא מטי" — מגיעה ואינה מגיעה: האור מגיע למקומו ואז מסתלק.

וזהו ענין ההתחדשות החיות כמאמר מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית³⁰ שהרי כל רגע מסתלק החיות הראשון וחוזר ונמשך חיות חדש ממקורו וכך הוא תמיד בחי' רצוא ושוב [ועמ"ש במ"א סד"ה כי כאשר השמים החדשים]³¹.

זהו ענין התחדשות החיות, כמאמר: "מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית". הרי בכל רגע החיות הראשונה מסתלקת, וחיות חדשה נמשכת שוב ממקורה; וכך הדבר תמיד — רצוא ושוב. [ועיינו כמה שכתוב במקום אחר, בסוף המאמר המתחיל "כי כאשר השמים החדשים"].

משום כך הבריאה מתחדשת ללא הרף: בכל רגע החיות שהייתה בה מסתלקת, וחיות חדשה נמשכת ממקורה. ההפניה שבסוגריים היא למאמר "כי כאשר השמים החדשים" שבתורה אור.

8 וזהו ענין בחי' שנה כי שרש התהוות הזמן הוא מצד בחי' המשכה זו שהחיות נמשך בבחינת רצוא ושוב³²

וזהו עניינה של בחינת "שנה": שורש התהוות הזמן הוא בהמשכה זו, שבה החיות נמשכת באופן של רצוא ושוב,

הפעימה הזאת היא שורש ה"שנה", כלומר הזמן: הזמן מתהווה מפני שהחיות נמשכת בפעימות של רצוא ושוב.

שהוא הסתלקות והתפשטות ועי"ז נתהווה זמן רגע עד"מ כי ע"י שהחיות רצוא ושוב הרי מוכרח להיות שיהוי זמן מה.

שהם הסתלקות והתפשטות. ועל ידי כך מתהווה משך זמן של רגע, למשל: כיוון שהחיות נעה ושובה, בהכרח עובר פרק זמן כלשהו.

כל הסתלקות ושיבה אורכות פרק זמן מסוים, קצר ככל שיהיה; פרק הזמן הזה הוא יחידת הזמן הראשונה — רגע.

9 ומצד ריבוי בחיי ההתחלקות החיות לבחינות ומדרגות רבות מאד וכל בחי' ומדרגה מפרטי מדרגות אלו נמשך ע"י רוי"ש [רצוא ושוב] לכך מתהווה הזמן כמו שהוא אצלנו כו' וכמ"ש במ"א באריכות³³ בפי' וענין תשובה קדמה לעולם.

ומפני שהחיות מתחלקת לבחינות ולמדרגות רבות מאוד, וכל בחינה ומדרגה מפרטי המדרגות הללו נמשכת באמצעות רצוא ושוב, לכן מתהווה הזמן כפי שהוא אצלנו וכו'; וכפי שנתבאר בהרחבה במקום אחר כפירוש ובמשמעות האמירה "תשובה קדמה לעולם".

מכיוון שהחיות מתחלקת למדרגות ולפרטים רבים מאוד, וכל אחד מהם נמשך באמצעות רצוא ושוב משלו, הזמן מקבל את הצורה המוכרת לנו. אדמו"ר הזקן מפנה לביאור המפורט שלו במקום אחר על מאמר חז"ל שהתשובה קדמה לעולם.

10 ומעתה יש להבין פירוש וענין לי' [לשון] עולם מהו דהנה החיות אלקי שבכל עולם המתלבש בו להחיות הנקרא נפש הוא כדמיון החיות של הנשמה בגוף שלה שמסתרת היא בגוף והגוף מלבישה ומעלימה כעת עלינו להבין את פירושו ואת עניינו של המונח עולם: מהו? החיות האלקית שבכל עולם, המתלבשת בו כדי להחיותו ונקראת "נפש", דומה לחיות של הנשמה בגופה: היא נסתרת בגוף, והגוף מלביש ומעלים אותה.

כעת מוסבר המונח עולם. החיות האלקית שבכל עולם, ה"נפש" שלו, קשורה אליו כפי שנשמה אנושית קשורה לגופה: היא נסתרת בתוכו, והגוף מלביש ומעלים אותה.

והרי זה כמו על דרך משל המלך שיושב בחדרו סגור וצפון שהיכלו וחדרו מעלימו בלתי הגלות נגלות לשום אדם.

הדבר דומה, למשל, למלך היושב בחדרו, סגור ומוסתר, כך שהיכלו וחדרו מעלימים אותו ואינו מתגלה כלל לאיש. המשל הוא למלך היושב מסוגר בחדרו הפנימי, כך שהיכלו וחדרו מסתירים אותו מכולם. הדבר מכין את הקריאה של "עולם" מלשון "העלם" – הסתרה – שתבוא בהמשך.

11 וכך למעלה בחיי אור וחיות האלקי מאור א"ס ב"ה מלובש ונעלם בתוך כל עלמין שהעולמות וההיכלות הן המה מסתירים על אור האלקי לבלתי הגלות נגלות

כך גם למעלה: האור והחיות האלוקיים מאור אין סוף, ברוך הוא, מלובשים ונסתרים בתוך כל העולמות, שכן העולמות וההיכלות הם שמסתירים את האור האלוקי, כדי שלא יתגלה כלל,

כשם שהנשמה נסתרת בתוך הגוף, כך האור האלוקי מאור אין סוף נסתר בתוך העולמות. העולמות וההיכלות שבהם הם בדיק מה שמונע ממנו להיראות.

וכמו שהנשמה המתלבשת בגוף היא נעלמת שאינה נראית ונגלית. וכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דברכות רואה ואינו נראה ³⁴ כו' ע"ש ולכך נקראו בשם עולמות.

כמו שהנשמה המלובשת בגוף נסתרת, ואינה נראית או מתגלית. וכך אמרו חז"ל בפרק הראשון של מסכת ברכות: "רואה ואינו נראה" וכו'; עיין שם. לכן הם נקראים בשם עולמות,

הגמרא (ברכות י ע"א) משווה את הנשמה להקדוש ברוך הוא: כשם שהוא רואה ואינו נראה, כך הנשמה רואה ואינה נראית. מאותה סיבה נקראים העולמות עולמות.

שהוא ג"כ לשון העלם על שהם מעלימים ומסתירים כו'. ³⁵ (ועי' מ"ש מזה ר"פ שלח בד"ה ענין המרגלים ובד"ה טובה הארץ כו')

שזו גם לשון של העלם, מפני שהם מעלימים ומסתירים וכו'. (ועיין מה שנכתב על כך בתחילת פרשת שלח, במאמר המתחיל "עניין המרגלים" ובמאמר המתחיל "טובה הארץ" וכו')

המילה "עולם" קשורה בשורשה למילה "העלם": מעצם שמו, העולם הוא מה שמסתיר את אור ה'. כאן מפנה המאמר לשני מאמרים בתחילת פרשת שלח, שבהם נדון העניין.

אך בחיי ההסתר וההעלם הזה הוא בא לפי ערך המדרגות של העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין כנ"ל שבעולם היותר עליון שם אין ההסתר כ"כ [כל כך].

אלא שהסתר והעלם זה משתנה בהתאם למדרגות העולמות, מראש כל המדרגות ועד סוף כל המדרגות, כנזכר לעיל: בעולם העליון ביותר ההסתר אינו גדול כל כך.

ההסתר מדורג, כמו כל דבר בעולמות: ככל שהעולם גבוה יותר, כך הוא מסתיר פחות.

אך בריבוי ירידת המדרגות מעילה לעלול עד סיום עולם העשיה כמו בעוה"ז השפל שלנו ההסתר וההעלם בתכלית החושך עד שנראים השמים והארץ בבחי' גשם נפרד ממש בלתי בחי' ביטול.

אך ככל שהמדרגות יורדות בריבוי, מעילה לעלול ועד לסיום עולם העשיה, כמו בעולמנו השפל, ההסתר וההעלם הם בתכלית החושך, עד שהשמים והארץ נראים כחומר נפרד ממש, ללא ביטול.

ככל שהמדרגות יורדות, מעילה לעלול ועד לסוף עשיה, ההסתר נעשה חושך מוחלט. בעולמנו השמים והארץ נראים כדברים נפרדים ממש, בלי ביטול — בלי תחושה שהם כלא לפני ה'.

משא"כ למעלה מזה העולם החומרי הרי נאמר וצבא השמים לך משתחווים ³⁶ ואפי' [ואפילו] בזה העולם ממש

אבל למעלה מהעולם החומרי הזה אין הדבר כך, שהרי נאמר: "וצבא השמים לך משתחווים". ואף בעולם הזה ממש,

למעלה מהעולם החומרי הזה המצב שונה: שם "צבא השמים משתחווים" לה' (נחמיה ט, ו), ומודעים למקורם. וגם בתוך העולם הגשמי שלנו יש דרגות שונות.

הנה הגלגלים יש בהם עדיין מבחי הביטול כמו גלגל השמש שמשתחוה³⁷ כלפי מערב וכן שאר הגלגלים.

בגלגלים עדיין יש מידה של ביטול, כמו בגלגל השמש, שמשתחוה כלפי מערב, וכן בשאר הגלגלים.

בגלגלים יש עדיין מידה של ביטול: גלגל השמש משתחוה כלפי מערב, שבו נמצאת השכינה, לפי הגמרא (בבא בתרא כה ע"ב), וכך גם הגלגלים האחרים.

משא"כ היסודות שתחת גלגל הירח שהם חומרים עבים כמו עפר הארץ הגשמית. וז"ש [וזהו שכתוב] לע"ל [לעתיד לבוא]³⁸ (בישעיה ס"י נ"א ו') כי שמים כעשן נמלחו³⁹ והארץ כבגד תבלה.^{40, 41, 42, 43, 44, 45, 46}

אבל היסודות שמתחת לגלגל הירח הם חומר גס, כמו עפר הארץ הגשמית. ועל כך נאמר לעתיד לבוא (ישעיהו נא, ו): "כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה",

היסודות שמתחת לגלגל הירח, לעומת זאת, הם חומר גס, כמו עפר הארץ. עליהם אומר ישעיהו שלעתיד לבוא השמים ימחו כעשן והארץ תבלה כבגד.

כי יכלו בחי חומריות שלהם (ועי מזה רבות נ"ח פל"ד ל"ח א' פ' לך פמ"ב מ"ו ב' פ' שמיני פ"א) [פרק י"א] קע"ז ד' נשא פ"ג רנ"ב ב' פ' עקב⁴⁷ רצ"ג ב' וברות רבה ע"פ ושם האיש⁴⁸ אלימלך⁴⁹ ובאסתר ע"פ ויהי בימי אחשורוש.

כי החומריות שלהם תכלה. (וראו על כך: מדרש רבה, נח, פרק 34, 38a; פרשת לך לך, פרק 42, 46b; פרשת שמיני, פרק 11, 177d; נשא, פרק 13, 252b; פרשת עקב, 293b; וכן ברות רבה, על "ושם האיש אלימלך"; ובאסתר [רבה], על "ויהי בימי אחשורוש").

מה שיתבלה הוא החומריות שלהם — הגסות שמסתירה את האלוקות. הטקסט מונה מדרשים שמביאים את הפסוק: בראשית רבה 34 ו' 42, ויקרא רבה 11, במדבר רבה 13, וראשיתם של רות רבה ואסתר רבה.

ריש קהלת רבה ע"פ הכל הבלים זח"א [זהר חלק א] בראשית דכ"ד סע"ב [סוף עמוד ב] תי"ז [תיקוני זהר] תקון חי⁵⁰ ותקון ל"א) ויתחדש אור בריאה חדשה בחי שמים וארץ חדשים.

תחילת קהלת רבה, על "הכל הבלים"; הזוהר, חלק א, בראשית, 24b, סוף העמוד; תיקוני הזוהר, תיקון 8 ותיקון 31). ואור של בריאה חדשה יתחדש — בחינת שמים חדשים וארץ חדשה,

הרשימה נמשכת עם קהלת רבה, הזוהר ותיקוני הזוהר. במקום החומריות הישנה יאיר אור של בריאה חדשה: "שמים חדשים וארץ חדשה".

כמ"ש כי כאשר השמים החדשים⁵¹ כוי אשר אני עושה דוקא שלא יהיו מסתירים ומעלימים על אור וחיות הנמשך מא"ס ב"ה שיתגלה כבוד ה' בלתי הסתר והעלם וכמ"ש כי עין בעין יראו^{52, 53} כוי ונגלה כבוד^{54, 55} ה' כוי:^{56, 57}

כמו שכתוב: "כי כאשר השמים החדשים" וגוי, "אשר אני עושה" דווקא: הם לא יסתירו ויעלימו את האור והחיות הנמשכים מאין סוף ברוך הוא, וכך כבוד ה' יתגלה בלי הסתר והעלם; וכמו שכתוב: "כי עין בעין יראו" וגוי, ו"נגלה כבוד הוי" וגוי.

"השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה" של ישעיהו כבר לא יסתירו את האור הנמשך מאין סוף; כבוד ה' יראה בגלוי, כמתואר בביטויים "עין בעין יראו" ו"נגלה כבוד הוי". המילה "אני" מודגשת משום שכפי שמסביר מאמר תורה אור שהוזכר קודם, השמים החדשים האלה באים מאתערוותא דלעילא בלבד.

קטע 3 • 12-15

האור הסובב כל עלמין ותכלית הירידה

12 ב והנה כל הנ"ל בבחי' עולם שנה נפש שהנפש מתלבשת בבחי' עולם לכל עולם לפי ערכו זהו בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שפ"י ממלא הוא בחי' אור וחיות המלוכש ונעלם בעלמין כנ"ל,

2. והנה, כל האמור לעיל על בחינות עולם, שנה ונפש — שהנפש מתלבשת בעולם, ככל עולם לפי מידתו — הוא בחינת ממלא כל עלמין. פירוש "ממלא" הוא אור וחיות המתלבשים בעולמות ונעלמים בהם, כפי שנזכר לעיל.

סעיף 2 פותח בסיכום: כל מה שנאמר עד כה על עולם, שנה ונפש, ועל הנפש המתלבשת בכל עולם לפי מידתו, הוא האור הממלא את כל העולמות. "ממלא" פירושו אור וחיות המתלבשים בעולמות ונעלמים בהם.

אבל בחי' סוכ"ע הוא מ"ש אני הוי' לא שנית⁵⁸ בין קודם שנברא העולם לאחר שנברא העולם ומעלה ומטה שוין כי שוה ומשוה קטן וגדול⁵⁹ כמו עד"מ העיגול שאין בו מעלה ומטה כוי.

אבל בחינת סובב כל עלמין היא מה שנאמר: "אני הוי' לא שנית" — בין קודם שנברא העולם ובין לאחר שנברא העולם. למעלה ולמטה שווים, שכן הוא "שווה ומשווה קטן וגדול", כמשל העיגול שאין בו מעלה ומטה וכו'.

האור הסובב את כל העולמות הוא מסוג אחר: זהו ה' כפי שהוא אומר באמצעות מלאכי, "אני הוי' לא שנית" — אותו דבר לפני הבריאה ואחריה. מבחינתו, למעלה ולמטה שווים, כפי שנאמר בפיוט לימים הנוראים "שווה ומשווה קטן וגדול"; בדומה לעיגול שאין לו ראש או תחתית.

13 ולכך נקי בשם סובב. אך אין הפי' סובב שהוא מקיף מלמעלה בלבד ולא בא בעולמות דהכתיב את השמים ואת הארץ אני מלא⁶⁰ אני ממש דזה קאי דוקא על בחי' סוכ"ע

ולכן הוא נקרא סובב. אך אין פירוש הדבר שסובב רק מקיף מלמעלה ואינו נכנס לעולמות, שהרי נאמר: "את השמים ואת הארץ אני מלא" — "אני" ממש, והכוונה היא דווקא לבחינת סובב כל עלמין.

לכן אור זה נקרא סובב, כלומר מקיף. אולם אין פירוש הדבר שהוא רק מרחף מעל העולמות ואינו נכנס לתוכם: כאשר ה' אומר "את השמים ואת הארץ אני מלא" (ירמיהו כג, כד), ה"אני" — ה' עצמו — מתייחס דווקא לסובב.

אלא דר"ל [דרוצה לומר] דהגם שהוא בתוך כל העולמות איננו בא שמה בהתלבשות אור ושפע נגלית למקבלים אלא הוא קדוש ומובדל מהם ואיננו נתפס בגדר עלמין וכמאמר הקדוש בשמים ובארץ.^{61, 62}

אלא הכוונה היא שאף שהוא נמצא בתוך כל העולמות, הוא אינו בא בהם כשהוא מלוכש כאור ושפע גלויים למקבלים; הוא קדוש ונבדל מהם, ואינו נתפס בגבולות העולמות, כמאמר: "הקדוש בשמים ובארץ".

סובב נוכח בתוך כל העולמות, אך אינו מלוכש בהם כאור גלוי שהם יכולים לקבל; הוא נשאר קדוש ונבדל מהם, מעבר לגבולותיהם. זהו פירוש דברי ברכת "ישתבח", שבה מכנים את ה' "הקדוש בשמים ובארץ".

פי' שהוא קדוש ומובדל גם בהיותו בשמים ובארץ ר"ל [רוצה לומר] דאע"פ [דאף על פי] דאת השמים ואת הארץ הוא מלא וזהו בשמים ובארץ עכ"ז [עם כל זה] הוא קדוש ומובדל מהם כו'

כלומר, הוא קדוש ונבדל גם כשהוא בשמים ובארץ. פירוש הדבר הוא שאף שהוא ממלא את השמים ואת הארץ, וזהו "בשמים ובארץ", בכל זאת הוא קדוש ונבדל מהם וכו'.

קדוש פירושו נבדל: גם כשהוא נמצא בשמים ובארץ וממלא אותם, הוא נותר נבדל מהם.

ואי לזאת הוא בשמים ובארץ בשוה⁶³ כי בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] לפי שמתלבש ונתפס בעלמין שייך סדר והדרגה מעילה לעילה מרוחניות לגשמיות

ולכן הוא נמצא בשמים ובארץ בשווה. בבחינת ממלא כל עלמין, מאחר שהוא מתלבש בעולמות ונתפס בהם, שייך סדר והדרגה, מעילה לעלה, מרוחניות לגשמיות;

מכיוון שהוא נבדל מהם, נוכחותו שווה בשמים ובארץ. באור ממלא כל עלמין, המלוכש בעולמות ונתפס בהם, יש סדר של מדרגות, מן הרוחני אל הגשמי.

אבל בבחי' סובב אין חילוק מדרגות כלל בין רוחניות כו' אלא שוה ומשוה רוחניות וגשמיות כחשיכה כאורה⁶⁴ וזהו בשמים ממעל

אבל בבחינת סובב אין כלל הבדל בין מדרגות של רוחניות וכו'; אדרבה, הוא משווה את הרוחניות והגשמיות, "כחשכה כאורה". וזהו "בשמים ממעל"

בסובב אין הדרגה כזאת: הרוחני והגשמי שווים לפניו, "כחשכה כאורה" (תהילים קלט, יב). זהו פירוש "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (דברים ד, ט).

ועל הארץ מתחת אין עוד⁶⁵ וכתוב אם אסק שמים שם אתה⁶⁶ ואציעה שאול הנך וזהו גדולה⁶⁷ [גדולתו] ומהולל מאד⁶⁸. ולגדלתו אין חקר פי גדול הוי' ומהולל

ועל הארץ מתחת אין עוד". ונאמר: "אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך". וזהו "גדול הוי' ומהולל מאד, ולגדולתו אין חקר". כלומר, "גדול הוי' ומהולל

בעל המזמור אומר אותו רעיון: "אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך" — אותו ה' נמצא במקומות הגבוהים ביותר ובנמוכים ביותר. הפסוק "גדול הוי' ומהולל מאד, ולגדולתו אין חקר" (תהילים קמה, ג) כולל את שני אופני האור.

מאד זהו מצד בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שמהולל ומשובח בחילוק מדרגות רבות מאד בכל העולמות בריבוא רבבות עד אין מספר עד שגם הנבראים הגשמיים דסוף העשייה אומרים שירה.

מאד" — "מאד" מתייחס לבחינת ממלא כל עלמין, שבה הוא מהולל ומשובח בריבוי עצום של מדרגות בכל העולמות, ברבבות רבות שאין להן מספר, עד שאפילו הנבראים הגשמיים שבסוף העשייה אומרים שירה.

"מהולל מאד" מתייחס לאור ממלא כל עלמין: ה' מהולל באינספור מדרגות, ברבבות רבות, עד לנבראים הגשמיים שבסוף עולם העשייה, שגם הם שרים לו.

14 וזהו מלך משובח ומפואר עדי עד^{69,70} כו'. פי' שהוא משובח ומפואר עדי עד כי אינו דומה השירה והשבח שמשבחים ומפארים אותו הנבראים דעשיה שאין השגתם גדולה כ"כ [כל כך] לשירה ושבח שמפארים ומשבחים נבראים עליונים יותר.

וזהו "מלך משובח ומפואר עדי עד" וכו'. כלומר, הוא משובח ומפואר עדי עד, שכן השירה והשבח שבהם משבחים ומפארים אותו הנבראים שבעולם העשייה, שהשגתם אינה גדולה כל כך, אינם דומים לשירה ולשבח שבהם משבחים ומפארים אותו נבראים עליונים יותר.

כך מפרשים גם את המילים בברכת "ברוך שאמר": "מלך משובח ומפואר עדי עד". שירתם של נבראי עולם העשייה, שהשגתם מוגבלת, אינה כשירתם של נבראים עליונים יותר; וכיוון שהמדרגות עולות בלי סוף, כפי שנאמר בשורות הבאות, השבח לה' הוא עדי עד, ללא סוף.

15 ולפי שיש מדרגות רבות גבוה מעל גבוה⁷¹ אין קץ לכן אמר משובח ומפואר עדי עד.

ומכיוון שיש מדרגות רבות, זו למעלה מזו, עד אין קץ, נאמר: "משובח ומפואר עדי עד".

מכיוון שמדרגות השבח עולות מעלה מעלה בלי סוף, נאמר בברכה שה' משובח עדי עד — בלי גבול, ממדרגה למדרגה.

וכל זה ההתחלקות הוא מצד בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שנתפס בהשגת העולמות ועי' נאמר גדול הי' ומהולל מאד⁷²

כל ההתחלקות הזאת נובעת מבחינת ממלא כל עלמין, הנתפסת בהשגת העולמות; ועל כך נאמר: "גדול הוי' ומהולל מאד".

כל ההתחלקות למדרגות שייכת לממלא כל עלמין, שהעולמות יכולים להשיג, כל אחד לפי השגתו. זהו חלקו הראשון של הפסוק: "גדול הוי' ומהולל מאד".

אבל ולגדולתו אין חקר היינו בחי' סוכ"ע שהוא בחי' שמו הגדול לכך נאמר עי' ולגדולתו אין חקר אשר הוא אינו נתפס ומתלבש תוך עלמין כלל ולא שייך בזה חילוק מדרגות כלל

אבל "ולגדולתו אין חקר" היא בחינת סוכב כל עלמין, שהיא בחינת שמו הגדול. לכן נאמר עליה "ולגדולתו אין חקר", שכן היא אינה נתפסת ומתלבשת כלל בתוך העולמות, ולא שייך בה כלל חילוק מדרגות.

חלקו השני של הפסוק, "ולגדולתו אין חקר", מתייחס לסוכב כל עלמין, המכונה "שמו הגדול". אין אפשרות לחקור את גדולתו, משום שאינה נתפסת או מתלבשת בעולמות כלל; לכן אין בה מדרגות כלל.

וזהו ענין שמיה רבא [ועמ"ש מזה ס"פ שלח ע"פ אני הוי' אלקיכם ע"ש] וזהו ענין תכלית ירידת הנשמות בעוה"ז בחומר גופני.

וזהו ענין "שמיה רבא", "שמו הגדול" (וראו מה שנכתב על כך בסוף פרשת שלח, על הפסוק "אני הוי' אלקיכם"). וזהו ענין תכלית ירידת הנשמות לעולם הזה, לתוך חומר גופני.

זהו פירוש "שמיה רבא", "שמו הגדול", שבמענה לקדיש שהמאמר ביקש לבאר; והוא גם מענה לשאלה שבה נפתח המאמר על ירידת הנשמה. כאן מפנה המאמר לביאורו על הפסוק "אני הוי' אלקיכם" בסוף פרשת שלח.

כי הנה עיקר כללות עבודת ה' בתורה ומצות הוא כדי להמשיך בחי' סוכ"ע לידי בחי' גילוי

כי עיקר כללות עבודת ה' בתורה ובמצוות הוא להמשיך את בחינת סוכב כל עלמין לידי גילוי:

כל עבודת ה' בתורה ובמצוות מכוונת לדבר אחד: להביא את סוכב כל עלמין לידי גילוי.

דהיינו בחי' עצמות אור אי"ס שאינו בגדר עלמין שיהיה שורה ושוכן ומתגלה תוך כל עלמין [ואז לא יסתירו העלמין כלל]

כלומר, בחינת עצמות אור אין סוף, שאינה בגדר העולמות, תשרה, תשכון ותתגלה בתוך כל העולמות. [ואז העולמות לא יסתירו כלל];

אור זה הוא עצמות אור אין סוף, שלמעלה מגדר העולמות; המטרה היא שישרה, ישכון ויתגלה בתוכם. הסוגריים המרובעים הפותחים כאן מסבירים מה ישתנה כשהאור יתגלה בהם.

כי בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] אף שהוא מתלבש תוך העלמין אך העלמין מסתירים על אור וגילוי זה דממכ"ע [דממלא כל עלמין] שמאיר בבחי' צמצום עצום

כי אף שממלא כל עלמין מתלבש בתוך העולמות, העולמות מסתירים את האור ואת הגילוי של ממלא כל עלמין, שמאיר בצמצום עצום;

ממלא כל עלמין אכן נכנס לעולמות, אך הם מסתירים אותו, מפני שהוא מאיר בהם רק באמצעות צמצום עצום, המגביל את עוצמתו.

אבל כשיאיר ויתגלה בחי' אור הסוכ"ע הקדוש ומובדל כוי דקמיה כחשיכה כאורה⁷³ לא יסתירו העלמין כלל ועמ"ש בביאור ע"פ ראיתי

אבל כאשר אור סובב כל עלמין, שהוא קדוש ומובדל וכו', יאיר ויתגלה — ולפניו "כחשיכה כאורה" — העולמות לא יסתירו כלל. וראו מה שנכתב בביאור על הפסוק "ראיתי",

סובב כל עלמין קדוש ומובדל, ולפניו "כחשיכה כאורה"; לכן, כאשר יאיר, העולמות לא יוכלו להסתיר דבר. המאמר מפנה לביאורו על חזון המנורה מזהב של זכריה.

והנה מנורת זהב⁷⁴ כוי] וזהו דוקא ע"י מצות מעשיות בעוה"ז דוקא ולזה ירדה הנשמה בגוף

והנה, מנורה של זהב" וכו'). והדבר נעשה דוקא באמצעות המצוות המעשיות, דוקא בעולם הזה; ולשם כך ירדה הנשמה אל הגוף,

הגילוי הזה נעשה דוקא באמצעות המצוות המעשיות שמקיימים בעולם הזה, ולכן ירדה הנשמה אל תוך גוף.

וזהו תכלית הירידה. דהגם שקודם ירידתה היתה ג"כ עומדת לפני ה' ונהנית מזיו השכינה⁷⁵ זהו מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]

וזהו תכלית הירידה. שכן אף שלפני ירידתה עמדה גם היא לפני ה' ונהנתה מזיו השכינה, היה זה מבחינת ממלא כל עלמין;

לפני ירידתה אמנם עמדה הנשמה לפני ה' ונהנתה מזיו השכינה, אבל היה זה גילוי של ממלא כל עלמין בלבד.

אבל ע"י ירידתה בגוף בעסק המצות מעשיות היא ממשכת בחי' גילוי אור הסוכ"ע (ועמ"ש מזה ע"פ את שבתותי תשמרו יעו"ש [יעויין שם] ג"כ באריכות).

אך באמצעות ירידתה אל הגוף, בעיסוק במצוות המעשיות, היא ממשיכה את גילוי סובב כל עלמין (ועיינו במה שנכתב על כך על הפסוק "את שבתותי תשמרו"; ראו שם גם באריכות).

באמצעות המצוות המעשיות שהיא מקיימת בגוף, הנשמה ממשיכה את גילוי סובב כל עלמין, שלא יכלה להגיע אליו קודם לכן. הדברים מפנים לדיון על הפסוק "את שבתותי תשמרו".

וביאור ענין זה הנה המצות נחלקו לבי' בחיי מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] בחיי מ"ע [מצות עשה] הוא המשכת הקדושה ולהגביר הטוב

ביאור העניין הוא שהמצוות נחלקות לשני סוגים: מצוות עשה ומצוות לא תעשה. מצוות עשה עניינן המשכת הקדושה והגברת הטוב,

המצוות נחלקות לשני סוגים: מצוות עשה ומצוות לא תעשה. מצוות העשה ממשיכות קדושה למטה ומגבירות את הטוב.

כמו שאנו מברכים אשר קדשנו במצותיו שממשיכים גילוי קדושה עליונה למטה. ועיי' מל"ת [מצות לא תעשה] הוא להפריד הרע מן הטוב ולאכפייא לס"ט"א [לסטרא אחרא] שלא יהיה לו אחיזה בקדושה.⁷⁶

כפי שאנו מברכים: "אשר קדשנו במצותיו" — אנו ממשיכים גילוי של קדושה עליונה למטה. ואילו מצוות לא תעשה נועדו להפריד את הרע מן הטוב ולכפות את סטרא אחרא, כדי שלא תהיה לה אחיזה בקדושה.

לכן בברכה על מצווה אומרים: "אשר קדשנו במצותיו" — כל מצווה ממשיכה קדושה עליונה למטה, אל תוך העולם. מצוות לא תעשה מפרידות את הרע מן הטוב וכופות את סטרא אחרא, הצד המתנגד לקדושה, כדי שלא תהיה לה אחיזה בקדושה.

קטע 4 • 161-22

אתכפייא: הכנעת הסטרא אחרא

16 ועמ"ש מזה בד"ה מה טובו⁷⁷ אוהליך וידוע מאמר הזהר כד אתכפייא ס"ט"א [סטרא אחרא]⁷⁸ אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין.^{79, 80}

וראה מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "מה טובו אוהליך". ידוע מאמר הזוהר: "כאשר הסטרא אחרא נכפפת, כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה בכל העולמות".

הטקסט מפנה למאמר העוסק בפסוק "מה טובו אוהליך". מאמר הזוהר הידוע הוא המפתח: כאשר הסטרא אחרא נכפפת, כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה בכל העולמות.

בהיות כי זה לעומת זה עשה האלקים דכמו שיש היכלות דקדושה שמהם נשפע ונמשך כל טוב וכל המחשבות הקדושים ודבור ומעשה תומ"צ [תורה ומצות] הנה חיותם נמשך מבחי' היכלות הנ"ל.

שהרי "את זה לעומת זה עשה האלקים": כשם שיש היכלות של קדושה, שמהם נמשכים ונשפעים כל הדברים הטובים, כך גם כל המחשבות הקדושות, הדיבור והמעשה של תורה ומצוות שואכים מהם את חיותם,

הקדושה וההפך ממנה בנויים במקביל: "את זה לעומת זה עשה האלקים" (קהלת ז, יד). יש היכלות של קדושה, שמהם נמשך כל טוב, וכל מחשבה, דיבור ומעשה של תורה ומצוות שואכים מהם את חיותם.

כך לעומת זה יש ג"כ היכלות מכחות הטומאה שמהם נמשך שפע וחיות לכל דבר רע והאדם בעל בחירה כאשר יעמיס עליו עול תומ"צ [תורה ומצות] כשור לעול וכחמור למשאו.⁸¹

כך, לעומתם, יש גם היכלות מכוחות הטומאה, שמהם נמשכים שפע וחיות לכל דבר רע. לאדם יש בחירה חופשית: כאשר הוא מקבל על עצמו את עול התורה והמצוות, "כשור לעול וכחמור למשא",

לעומתם יש היכלות של טומאה, המזינים כל דבר רע. לאדם יש בחירה חופשית, והוא יכול לקבל על עצמו את עול התורה והמצוות "כשור לעול וכחמור למשא", כלשון הגמרא (עבודה זרה ה ע"ב).

יקבל חיותו וקיומו מהיכלות דקדושה הנ"ל ומהם ועל ידם ישתלשלו כל צרכיו הגשמיים ג"כ כשיעשה הכל לש"ש [לשם שמים] כדי שיוכל לעבוד את ה' כו'.⁸²

הוא יקבל את חיותו ואת קיומו מהיכלות הקדושה הנזכרים לעיל, ומהם ובאמצעותם ישתלשלו גם כל צרכיו הגשמיים, כאשר יעשה הכול לשם שמים, כדי שיוכל לעבוד את ה' וכו'.

מי שמקבל על עצמו את העול הזה שואב את חיותו ואת קיומו מהיכלות הקדושה. גם צרכיו הגשמיים מגיעים אליו באמצעותם, בתנאי שהוא עושה הכול לשם שמים, כדי שיוכל לעבוד את ה'.

17 ואם ח"ו [חס ושלום] לתאווה יבקש נפרד⁸³ לרדוף אחר רצונות גשמיים הרי מקבל חיותו וקיומו מהיכלות הקליפות שמשפיעים כל דבר רע כמו מחשבות זרות מתאוות גופנית אשר לא לה' המה.

אבל אם, חלילה, "מי שנפרד מבקש תאוה", ורודף אחר רצונות גשמיים, הוא מקבל את חיותו ואת קיומו מהיכלות הקליפות, שמשפיעים כל דבר רע, כגון מחשבות זרות הנובעות מתאוה גופנית, שאינן לה'.

מי ש"נפרד כדי לבקש תאוה", כלשון ספר משלי, ורודף אחר רצונות גשמיים, שואב את חיותו מהיכלות הקליפות, ה"קליפות" המסתירות את הקדושה. מהן נובעים כל הדברים הרעים, כגון מחשבות זרות שנוגדות מתאוה גופנית ואינן לה'.

רק שבקליפות ג"כ יש היכלות דנוגה שמשם נמשך תאוות היתר כשאנו מכוין לשם שמים ובחיי ק"נ [קליפת נוגה] דעשיה שממנו נשפע תאוות היתר דעוה"ז רובו ככולו רע

אלא שבין הקליפות יש גם היכלות של נוגה, שמהם נמשכת התאוה לדברים המותרים כאשר האדם אינו מתכוון לשם שמים. וקליפת נוגה של עשיה, שממנה נמשכת התאוה לדברים המותרים בעולם הזה, רובה ככולה רע,

בין הקליפות יש דרגת ביניים — קליפת נוגה, שממנה נובעת התאוה לדברים המותרים כאשר האדם אינו מתכוון לשם שמים. נוגה של עשיה, שממנה ניזונות התאוות המותרות בעולם הזה, רעה במידה כה רבה, עד שהיא נחשבת רעה כולה.

רק מעט טוב^{84, 85} מעורב בתוכו ועמ"ש בפ' אחרי בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר⁸⁶ בענין פנימיים ומקיפים דנוגה שמהם נמשך התאוה והכבוד כו' ע"ש.

ורק מעט טוב מעורב בתוכה. וראו מה שנכתב בפרשת אחרי, בביאור על הפסוק "כי ביום הזה יכפר", בעניין הפנימיים והמקיפים של נוגה, שמהם נמשכים התאוה והכבוד וכו'; ראו שם.

רק מעט טוב מעורב בתוכה. כאן מפנה המאמר לביאור בפרשת אחרי על הפנימיים והמקיפים של נוגה, שהם המקורות לתאוה ולכמיהה לכבוד.

18 ויש היכלות דג"ק [דג' קליפות] הטמאות שלמטה מק"נ [מקליפת נוגה] שמהם נמשך תאוות איסור מה שיש בו ענף מאיסור דאורייתא או דרבנן.

ויש היכלות של שלוש הקליפות הטמאות, הנמצאות מתחת לקליפת נוגה, ומהן נמשכת התשוקה לדברים אסורים — לכל דבר שיש בו צד של איסור מן התורה או מדברי חכמים.

מתחת לקליפת נוגה נמצאות שלוש הקליפות הטמאות לחלוטין, שהן מקור התשוקה לדברים אסורים: לכל דבר שיש בו אפילו צד של איסור, מן התורה או מדברי חכמים.

וכיון שהאדם בעל בחירה לכן בו תלוי הכל. וע"י שמדחה המחשבות זרות ומסיח דעתו מהן.

ומכיוון שלאדם יש בחירה חופשית, הכול תלוי בו. כאשר הוא דוחה את המחשבות הזרות ומסיח את דעתו מהן,

מכיוון שלאדם יש בחירה חופשית, הכול תלוי בו. הפעולה המכרעת היא לדחות את המחשבות הזרות ולהסיח מהן את הדעת.

הנה עי"ז אתכפייא סט"א [סטרא אחרא] ג"כ שהן בחי' היכלות הקליפות שהן מקור מחשבה זו ועי"ז אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין.

על ידי כך נכפית גם הסטרא אחרא, כלומר היכלות הקליפות, שהם מקור המחשבה הזאת; ועל ידי כך "מתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא בכל העולמות".

כאשר הוא עושה זאת, נכפית גם הסטרא אחרא — היכלות הקליפות שהם מקורן של מחשבות כאלה. ואז, כפי שאומר הזוהר, "מתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא בכל העולמות".

פ"י שהרי אפי' היכלות דקדושה נקי עלמין כמו ההיכל שמתעלה בו המלך בישיבתו בו כך

כלומר, הרי אפילו היכלות הקדושה נקראים עולמות, כמו הארמון שבו המלך נסתר בשעה שהוא יושב בו; כך

כדי להבין את הדברים: אפילו היכלות הקדושה נקראים עולמות, כמו הארמון שבו המלך נסתר בשעה שהוא יושב בו.

בחי' היכלות ועולמות הן מעלימים ומסתירים על גילוי אור ה' שלא יהיה הגילוי כ"כ [כל כך] רק ע"י לבוש והעלם ההיכל ולכן נקי עולם לשון העלם כנ"ל.

ההיכלות והעולמות מסתירים ומכסים על גילוי אור ה', כך שהגילוי אינו בעוצמה רבה כל כך, אלא עובר רק דרך הלבוש וההסתר של ההיכל; ולכן נקרא עולם, מלשון העלם, כפי שנאמר לעיל.

ההיכלות והעולמות מגבילים את גילוי אור ה', ומאפשרים לו להתגלות רק מבעד ללבוש ולהסתר של ההיכל. לכן עולם נקרא כך מלשון העלם, הסתר.

19 וכד אתכפיא בחי' ההעלם היותר אחרון שמסתיר ומעלים בתכלית והן היכלות הקליפות שמהם נמשך מחשבה זרה מה שהוא נגד רצון ה' וה"ז [והרי זה] העלם גמור היותר אחרון.

וכאשר נכנעת ההסתרה האחרונה ביותר, שמסתירה ומעלימה באופן מוחלט — כלומר, היכלות הקליפות, שמהם נמשכת מחשבה זרה, דבר המנוגד לרצון ה' — הרי זו ההסתרה הגמורה והאחרונה ביותר.

היכלות הקליפות, מקורן של מחשבות המנוגדות לרצון ה', הן ההסתרה האחרונה והמוחלטת ביותר, זו שמסתירה את אור ה' כליל.

ובחי' אתכפיא כשמדחה המחשבה זו ה"ז [הרי זה] דחיית הקליפה זו המעלים ומסתיר לבלתי יסתיר על אור

וכניעה זו, אתכפיא, מתרחשת כשדוחים את המחשבה הזאת; בכך דוחים את הקליפה שמסתירה ומעלימה, כדי שלא תסתיר את אור

אתכפיא, "הכנעה", מתרחשת כשאדם דוחה מחשבה כזאת. בכך הוא דוחה את הקליפה המסתירה, כדי שלא תסתיר עוד את האור האלוהי שבתוכו.

ה' שבאדם ע"י אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] פ"י שמאיר ומתגלה בחי' סוכ"ע שנקי קוב"ה [קודשא בריך הוא] לשון קדוש ומובדל כנ"ל בפ"י והקדוש בשמים ובארץ כו'.

ה' שבאדם. על ידי כך "אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא" — כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה. כלומר, בחינת האור המקיף את כל העולמות, סובב כל עלמין, מאירה ומתגלה; היא נקראת "הקדוש ברוך הוא", לשון קדוש ומובדל, כפי שהוסבר לעיל בפירוש "והקדוש בשמים ובארץ" וכו'.

אז "כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה": האור המקיף את כל העולמות מאיר ומתגלה. הוא נקרא "קדוש", משום שקדוש פירושו מובדל, כפי שהוסבר לעיל על "הקדוש בשמים ובארץ".

20 והגילוי הזה הוא בכולהו עלמין והיכלות המעלימים מבלי יעלימו ויסתירו כלל. וגילוי הארה זו מבחי' סוכ"ע נקרא אסתלק מלשון התרוממות [כמ"ש במ"א בפי' ויקהל בד"ה קחו מאתכם תרומה^{87, 88} כו'.

והגילוי הזה הוא "בכל העולמות", וגם בהיכלות המעלימים, כך שאינם מעלימים ומסתירים כלל. גילוי הארה זו מבחינת סוכב כל עלמין נקרא "אסתלק", מלשון התרוממות (כמו שכתוב במקום אחר, בפרשת ויקהל, במאמר המתחיל "קחו מאתכם תרומה" וכו'.

הגילוי מגיע "לכל העולמות": אפילו ההיכלות שבדרך כלל מעלימים אינם מעלימים עוד כלל. את המילה הארמית "אסתלק", שמשמעותה יכולה להיות גם "נסתלק", מפרשים כאן מלשון "התרומם", כמו במאמר בתורה אור על הפסוק "קחו מאתכם תרומה"; תרומה היא דבר שמרימים.

ועמ"ש בפי' שלח ע"פ טובה הארץ מאד מאד⁸⁹ הני"ל] וזהו דייקא ע"י אתכפיא סט"א [סטרא אחרא] למטה דוקא [בעוה"ז בגוף האדם ונפש הבהמית.

ועיינו במה שכתוב בפרשת שלח על הפסוק "טובה הארץ מאד מאד", הנוכח לעיל). וזהו דווקא על ידי הכנעת הסטרא אחרא למטה, דווקא (בעולם הזה, בגוף האדם ובנפש הבהמית;

הטקסט מפנה גם למאמר בפרשת שלח על הפסוק "טובה הארץ מאד מאד". התרוממות זו מתרחשת רק באמצעות הכנעת הסטרא אחרא למטה, בעולם הזה, בתוך גוף האדם והנפש הבהמית, כפי שהסוגריים שנפתחים כאן ממשיכים להסביר.

21 וכמשל הבית שרוצים להגביהו כשמגביהים הקורה והעץ התחתונה יוגבה על ידה כל הבנין כו' וכמ"ש במ"א בפי' בראשית בד"ה להבין הטעם].

כמו במשל הבית שרוצים להגביה: כשמרימים את הקורה והעץ התחתונים, כל הבניין מתרומם איתם וכו'; וכפי שנכתב במקום אחר, בפרשת בראשית, במאמר המתחיל "להבין הטעם").

המשל הוא על הגבהת בית: מרימים את הקורה התחתונה, וכל הבניין מתרומם איתה. כך גם, הכנעת המדרגה התחתונה ביותר — הנפש הבהמית בעולם הזה — מרוממת את כל מה שלמעלה ממנה; כאן מפנים למאמר "להבין הטעם" שבפרשת בראשית.

והוא ע"י שבירת כח תאוה גופנית שעיי"ז נקרע בחי' המסך דקליפה המסתיר והמעלים ועיי"ז נתגלה ונתרומם האור מבחי' סוכ"ע בתוך כל עלמין והתרוממות והתנשאות זאת

וזה נעשה על ידי שבירת כוחה של התאוה הגופנית, שבאמצעותה נקרע המסך של הקליפה, המסתיר ומעלים; ובכך מתגלה ומתרומם בתוך כל העולמות האור הסוכב כל עלמין. והתרוממות והתנשאות זו

הדרך לכך היא שבירת כוחה של התאוה הגופנית. הדבר קורע את המסך של הקליפה, המסתיר את אור ה', וכך האור הסוכב כל עלמין מתגלה ומתרומם בתוך כל העולמות.

היינו שלא יהיה בבחי' התלבשות והתעלמות תוך עלמין שמסתירים על אור דממכ"ע [דממלא כל עלמין] אבל ע"י גילוי הסוכ"ע אין מעלים ומסתיר כו'.

פירושה שהוא אינו מתלבש ונעלם בתוך העולמות, המסתירים את האור של ממלא כל עלמין; אך כאשר סובב כל עלמין מתגלה, אין דבר שמעלים ומסתיר וכו'.

התרוממותו פירושה שהוא אינו מתלבש ונעלם בתוך העולמות, כפי שקורה לאור ממלא כל עלמין. כאשר סובב כל עלמין מתגלה, אין דבר שמסתיר אותו.

22 וכל זה נעשה ע"י האדם בהיות כי יעקב חבל נחלתו⁹⁰ כמשל החבל כשמתנענע למטה מתנענע גם למעלה בראשו כך ע"י התעוררות ניצוץ האלקי למטה לצאת מחומר תאוות הגופניי כך יתעורר למעלה.

כל זה נעשה באמצעות האדם, שכן "יעקב חבל נחלתו": בדומה לחבל, שכאשר מניעים אותו למטה הוא נע גם למעלה, בקצהו העליון; כך, כאשר הניצוץ האלקי מתעורר למטה לצאת מחומריותן של התאוות הגופניות, מתעוררת בעקבות זאת גם התעוררות למעלה.

כל זה תלוי באדם, שכן "יעקב חבל נחלתו" (דברים לב, ט): נשמתו של יהודי דומה לחבל הקשור למעלה, ותנועה בקצהו התחתון מניעה גם את קצהו העליון. כאשר הניצוץ האלקי למטה מתעורר לצאת מן התאוות הגופניות, מתעוררת כנגדו גם התעוררות למעלה.

ולכן אל יפול לב האדם ממה שנופלים לו מ"ז רק שיראה לדחותן והיינו להסיח דעתו מהן והיחס הדעת הוא ע"י תקיעת הדעת בהתבוננות ובתיבות התפלה. ועי"ז אתכפיא סט"א [סטרא אחרא] למעלה ואסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין:⁹¹

לכן אין לאדם ליפול ברוחו כאשר מחשבות זרות עולות בו; עליו רק להשתדל לדחות אותן, כלומר להסיח מהן את דעתו. הסחת הדעת נעשית באמצעות ריכוז הדעת בהתבוננות ובמילות התפילה. כך נכפית הסטרא אחרא למעלה, ו"כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה בכל העולמות".

לכן אל לו לאדם להתיימש כשעולות בו מחשבות זרות; תפקידו הוא רק לדחות אותן באמצעות הסחת דעתו מהן. הוא עושה זאת כשהוא ממקד את דעתו בהתבוננות ובמילות התפילה. בכך נכפית הסטרא אחרא למעלה, ו"כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה בכל העולמות".

קטע 5 • 231-25

”אמן, יהא שמיה רבא מברך” ושבעים השנים

23 ג וזהו ענין מארז”ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו קורעין לו גזר דינו

של עי [שבעים] שנה.^{92, 93, 94}

3. וזהו פירוש מאמר חז”ל: “כל העונה אמן, יהא שמיה רבא, בכל כוחו — קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה”.

סעיף ג חוזר למאמר השני שהובא בתחילת המאמר, העוסק במענה “אמן, יהא שמיה רבא” בכל כוחו, ומסביר אותו על יסוד הדברים שהתבארו.

כי פיי שמיה רבא היינו בחיי סוכ”ע שזהו הנקי שמו הגדול כי הנה מבואר במ”א ע”פ משה ידבר⁹⁵

כי פירוש “שמיה רבא” הוא בחינת סובב כל עלמין, וזהו הנקרא “שמו הגדול”. והרי מבואר במקום אחר, על הפסוק “משה ידבר”,

“שמיה רבא”, כלומר “שמו הגדול”, הוא סובב כל עלמין. כדי להראות זאת, המאמר מביא תחילה את מה שהתבאר במקום אחר על הפסוק “משה ידבר”, בנוגע לשמות ה’ בכלל.

כי שמותיו של הקב”ה הם הם התפשטות והשפעה להתהוות מדותיו ית’ שם הוי’ בנקוד פת”ח הוא

בחכמה ושם אל בחסד כוי והם ע”ס [עשר ספירות] דאצי” הנקראות בשם ממכ”ע [ממלא כל עלמין] [ע”י עיין]

באגה”ק [באגרת הקודש] ד”ה וילבש צדקה כשריון⁹⁶

ששמותיו של הקדוש ברוך הוא הם עצמם ההתפשטות וההשפעה שבאמצעותן מתהוות מדותיו יתברך: שם הוי’ בניקוד פתח הוא בחכמה, ושם אל בחסד וכו’. אלו הן עשר ספירות דאצילות, הנקראות בשם ממלא כל עלמין [ראו באגרת הקודש, דיבור המתחיל “וילבש צדקה כשריון”].

שמות ה’ הם הערוצים שבאמצעותם מתהוות מדותיו והשפעתן נמשכת: הוי’ בניקוד פתח שייך לחכמה, ושם אל לחסד, וכן הלאה. אלו הן עשר ספירות דאצילות, שהן ממלא כל עלמין; המאמר מפנה לאגרת הקודש, “וילבש צדקה כשריון”.

אבל שמו הגדול הוא בחיי סוכ”ע והוא כמארז”ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] קודם שנברא העולם היה

הוא ושמו בלבד⁹⁷ בבחי א”ס.⁹⁸

אבל שמו הגדול הוא בחינת סובב כל עלמין, והוא על דרך מאמר חז”ל: “קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד”, בבחינת אין סוף.

“שמו הגדול” שונה משאר השמות: הוא סובב כל עלמין, ועליו אמרו חז”ל: “קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד”. הוא שייך לבחינת אין סוף, הקודמת למדות הקשורות לבריאה ונעלית מהן.

24 ופיי יהא שמיה רבא מברך לעלם כוי היינו שימושך בהתגלות בגי עולמות בייע גיכ כמיש ולכבודי בראתיו יצרתיו⁹⁹ אף עשיתיו.

ופירוש ייחי שמו הגדול מבורך לעולם וכו' הוא, שימושך בגילוי גם בשלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה, ככתוב: "לכבודי בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו".

התפילה ייחי שמו הגדול מבורך לעולם מבקשת שהשם יומשך בגילוי גם בשלושת העולמות התחתונים: בריאה, יצירה ועשיה. הפסוק בישעיהו מזכיר את שלושתם: "בראתיו" — בריאה, "יצרתיו" — יצירה, "אף עשיתיו" — עשיה.

והיינו שימושך לגילוי ולא יסתירו כלל בחיי ההעלם וההסתר של העלמין וכנ"ל בפיי אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין

כלומר, שימושך בגילוי, וההעלם וההסתר של העולמות לא יסתירו אותו כלל, כפי שנתבאר לעיל בפירוש "הסתלק כבודו של הקדוש ברוך הוא בכל העולמות".

"מבורך" פירושו שהשם יומשך בגילוי, כך שההעלם של העולמות שוב לא יסתיר אותו. זהו אותו עניין כמו דברי הזוהר: "כבודו של הקדוש ברוך הוא מסתלק בכל העולמות".

וזהו לעלם ולעלמי עלמייא שהן דרך כלל גי עולמות כלליים בייע ודרך פרט הוא בכולהו עלמין ועיין קורעין לו גזר דינו של עי [שבעים] שנה.

וזהו "לעולם ולעלמי עלמייא" — שפירושם בדרך כלל הוא שלושת העולמות הכלליים בריאה, יצירה ועשיה, ובדרך פרט — "בכל העולמות". ועל ידי כך קורעים לו את גזר דינו של שבעים שנה.

"לעולם ולעלמי עלמייא", כלומר "לעולם ולנצח נצחים", נדרש במשמעות של "בעולם ובכל העולמות": בדרך כלל — שלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה; ובדרך פרט — כל העולמות. בעקבות גילוי זה נקרע גזר הדין של שבעים שנה.

פיי דכמו שיש שבע מדות דקדושה בנפש אלהית כל אי כלולה מעשרה. כך יש גיכ זי מדות בנפש הבהמית כל אי כלול מעשר והנפש האלקית

פירוש הדבר: כשם שיש שבע מדות של קדושה בנפש האלקית, וכל אחת כלולה מעשר, כך יש גם שבע מדות בנפש הבהמית, וכל אחת כלולה מעשר. והנפש האלקית

כעת מתבאר עניין שבעים השנים. בנפש האלקית יש שבע מדות של קדושה, שכל אחת מהן מורכבת מעשר, ובנפש הבהמית יש שבע מדות מקבילות, שגם כל אחת מהן מורכבת מעשר.

מתלבשת בנפש הבהמית לבררה וכמ"ש ימי שנותינו בהם¹⁰⁰ שבעים שנה והרע של המדות דנפש הבהמית שהן ז' מדות כל אי כלול מיו"ד נקרא גזר דינו

מתלבשת בנפש הבהמית כדי לברר אותה, ככתוב: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה". והרע שבמדות נפש הבהמית, שהן שבע מדות שכל אחת כלולה מעשר, נקרא "גזר דינו"

הנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית כדי לברר אותה; ועל כך נאמר: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" — שבע מדות, שכל אחת מהן כוללת עשר בחינות. הרע שבמדות נפש הבהמית נקרא "גזר דינו של שבעים שנה".

של ע' [שבעים] שנה [וגם הוא ממש גזר דינו של ע' [שבעים] שנה כפשוטו כי ימים יוצרו]¹⁰¹ כדי לברר המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] כנ"ל בפ"י ימי שנותינו בהם כו'.

של שבעים שנה". [וזהו גם ממש גזר דינו של שבעים שנה במוכן הפשוט, שהרי "ימים עוצבו" כדי לברר את מדות הנפש הבהמית, כפי שנתבאר לעיל בפירוש "ימי שנותינו בהם" וכו'.]

ההוספה שבסוגריים אומרת שזהו גם גזר דין הנוגע ממש לשבעים שנות חייו של האדם, שכן "ימים עוצבו" כדי לברר את מדות הנפש הבהמית.

25 ומחמת התגברות הרע דנפש הבהמית נמשך עליו הגזר דין בענין חיות הע' [השבעים] שנה] וע"י גילוי שממשיך

ומכיוון שהרע של נפש הבהמית גובר, נגזר עליו גזר הדין הנוגע לחיי שבעים השנים. ועל ידי הגילוי שהוא ממשיך הסוגריים המרובעים מסתיימים כאן: כאשר הרע של נפש הבהמית גובר, נגזר גזר דין על עצם חיי האדם בשבעים שנותיו. לאחר מכן המשפט העיקרי חוזר לגילוי שהאדם ממשיך.

מבחי' סוכ"ע דאתכפא סט"א [סטרא אחרא] ואסתלק יקרא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין שלא יעלימו ולא יסתירו עוד ה"ז [הרי זה] ענין נקרע גזר דינו של ע' [שבעים] שנה.¹⁰²

מבחינת סובב כל עלמין, כאשר הסטרא אחרא נכפפת וכבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה בכל העולמות, כך שאינם מעלימים ומסתירים עוד — זהו ענין קריעת גזר הדין של שבעים השנה.

הגילוי הזה נמשך מבחינת סובב כל עלמין, באמצעות הכנעת הסטרא אחרא, כך שכבוד ה' מתעלה בכל העולמות והם אינם מסתירים עוד. כשההסתר מוסר, הרי זו עצמה קריעת גזר הדין של שבעים השנה.

[וגם כי עולם שנה נפש הנה מבחי' נפש שהוא ממכ"ע] [ממלא כל עלמין] נמשך בחי' שנה ועולם וכנ"ל ועיי' איש"ר [אמן יהא שמיה רבא] שממשיך מבחי' סוכ"ע שלמעלה מבחי' נפש

(וגם, מאחר שבשלישייה עולם, שנה, נפש, מדרגות "שנה" ו"עולם" נמשכות מבחינת "נפש", שהיא ממלא כל עלמין, כפי שנאמר לעיל; ואילו באמצעות "אמן, יהא שמיה רבא מברך" הוא ממשיך מבחינת סוכב כל עלמין, שהיא למעלה מבחינת "נפש";

הסוגריים הארוכים מוסיפים הסבר. בשלישייה עולם, שנה ונפש, "שנה" — הזמן — ו"עולם" — המקום — נמשכים מבחינת "נפש", ממלא כל עלמין; ואילו אמירת "אמן, יהא שמיה רבא מברך" ממשיכה מסוכב כל עלמין, שלמעלה מבחינת "נפש".

וזוהו אם ישים אליו לבו¹⁰³ פ"י אליו ולא למדותיו^{104, 105} ועיי' רוחו ונשמתו אליו יאסוף רוחו היינו כמ"ש וברוח פיו כל צבאם¹⁰⁶ והוא ג"כ בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]¹⁰⁷

וזוהו "אם ישים אליו לבו", כלומר אליו ולא למידותיו; ועל ידי כך "רוחו ונשמתו אליו יאסוף". "רוחו" היא ככתוב: "וברוח פיו כל צבאם", וגם היא מבחינת ממלא כל עלמין,

פסוק איוב מבטא זאת: "אם ישים אליו לבו" — אליו ולא למידותיו — אזי "רוחו ונשמתו אליו יאסוף". "רוחו" היא "רוח פיו", שעל ידה נבראו כל הצבאות, ככתוב בתהילים לג, ו; וגם היא מבחינת ממלא כל עלמין.

אבל הוא למעלה מבחי' נפש ועמ"ש כפי' שלח¹⁰⁸ מענין העלמין ששרשן מבחי' עגולים שהוא בחי' נפש כו'

אבל היא למעלה מבחינת "נפש". ועיינו במה שנכתב בפרשת שלח על העולמות, ששורשם מבחינת עיגולים, שהיא בחינת "נפש" וכו';

"רוח" זו היא מבחינת ממלא כל עלמין, אך גבוהה מבחינת "נפש". כאן מפנה המאמר לדיון בפרשת שלח על העולמות, ששורשם בעיגולים, בחינת "נפש".

ע"ש ונשמתו היינו בחי' סוכ"ע והמשכה זו היא לעלם בבחי' עולם וכמ"כ [וכמו כן] בבחי' שנה לכן עיי' קורעים לו כו'.

עיינו שם. ו"נשמתו" היא בחינת סוכב כל עלמין; והמשכה זו היא לעולם, בבחינת "עולם", וכן בבחינת "שנה". לכן על ידי כך קורעים לו כו'.

"נשמתו" היא סוכב כל עלמין. המשכתה לעולם, אל בחינת "עולם" וגם אל בחינת "שנה" — ממד הזמן — היא שקורעת את גזר הדין של שבעים השנים.

ועי' ברע"מ [ברעיא מהימנא] פי' תצא (דרע"ז סע"ב [סוף עמוד ב])¹⁰⁹ מענין שנה בזהר פי' פינחס (דרי"נ ע"א) יומין תתאין זמנין דאינון שנייה כו' משכו יומין עילאין לגבי יומין תתאין¹¹⁰ כו'

ועיינו ברעיא מהימנא, פרשת כי תצא (רע"ז ע"ב), בעניין "שנה"; ובזהר, פרשת פינחס (ר"נ ע"א): "יומין תתאין זמנין דאינון שנייה" וכו'; "משכו יומין עילאין לגבי יומין תתאין" וכו'.

המאמר מפנה לדברי הזהר על "שנה". בפרשת פינחס נאמר שהימים התחתונים, הזמנים, הם ש"נה, 355; הימים העליונים הם 366, כמניין "משכו". הזהר דורש את "משכו וקחו" כהמשכת הימים העליונים אל הימים התחתונים. גם הרעיא מהימנא בפרשת כי תצא מובא באותו עניין.

ועיין שם (דר"כ סע"א [סוף עמוד א]) דפי' בכל כחו כענין יגדל נא כח אדי¹¹¹ ועי' בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות]^{112, 113} שם וכן פי' מהרש"א [מהרש"א] בשבת¹¹⁴ (ק"ט ב') ועי' באד"ר [באדרא רבא] (דקל"ח ע"ב)¹¹⁵

ועיינו שם (ר"כ ע"א), שם מוסבר "בכל כוחו" בדומה ל"יגדל נא כוח אדי"; ועיינו בפירוש הרמ"ז שם. וכך פירש גם מהרש"א בשבת (ק"ט ב'). ועיינו באדרא רבא (קל"ח ע"ב).

הזהר שם מסביר את "בכל כוחו" באמצעות תפילת משה "יגדל נא כוח אדי"; גם הרמ"ז ומהרש"א מפרשים כך. בהמשך מובאת הפניה לאדרא רבא.

ע"פ בקרב שנים חייהו¹¹⁶ אינון שנים קדמוניות דאקרון ימי קדם¹¹⁷ כו' וע"ש (דקל"ג ב') ובזהר פי' ויחי (דרל"ח ב')¹¹⁸ ובפי' בשלח (דמ"ה א')

על "בקרב שנים חייהו": "אלה הן השנים הקדמוניות, שנקראות ימי קדם" וכו'; ועיינו שם (133ב), ובזהר פרשת ויחי (238ב) ובפרשת בשלח (45א),

האידרא רבא מפרשת את הפסוק של חבקוק "בקרב שנים חייהו" כ"השנים הקדמוניות, שנקראות ימי קדם" — זמן שלמעלה מזמן העולמות. מובאים גם מקורות נוספים בזהר.

ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם וכ"ז [וכל זה] נרמז בענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו שהוא ענין ההמשכה מבחי' ימי קדם ושנים קדמוניות

ובפירוש הרמ"ז שם. כל זה רמוז גם בדברי רבותינו ז"ל: "כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כוחו" — עניינו המשכה מבחינת ימי קדם ושנים קדמוניות;

דברי חז"ל כוללים גם את הרעיון הזה: מענה "אמן יהא שמיה רבא מברך" בכל כוחו ממשיך מ"ימי קדם" ומ"שנים קדמוניות".

לכן עי"ז קורעים לו גזר דינו של ע' [שבעים] שנה ששרשן מבחי' שנות עולם וימי עולם ועיין בזהר פ' בראשית (דל"ז סע"ב [סוף עמוד ב] ודף נ"ח א')

ולכן על ידי כך קורעים לו את גזר דינו של שבעים שנה, ששרשן מבחינת "שנות עולם" וימי עולם". ועיינו בזהר פרשת בראשית (37ב, סוף העמוד, ועמוד 58א),

לכן הדבר קורע את גזר הדין של שבעים שנה: שורשן של שנים אלה הוא ב"שנות עולם" וב"ימי עולם", כלומר בזמן העולמות, שהשנים הקדמוניות נעלות ממנו. בהמשך מובאים מקורות נוספים בזהר.

ובזהר הרקיע שם ובזהר ס"פ תרומה דקע"ח סע"ב [סוף עמוד ב] וזהו ע"כ יאמרו המושלים בואו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם.

ובזהר הרקיע שם, ובזהר סוף פרשת תרומה, 178ב, סוף העמוד. וזהו "על כן יאמרו המושלים: בואו חשבון" — בואו ונחשב את חשבוננו של עולם.

האזכור של זוהר הרקיע ושל סוף פרשת תרומה חותם את הסוגריים, והמאמר חוזר לפסוק: "על כן יאמרו המושלים: בואו חשבון" — בואו ונחשב את חשבוננו של עולם.

פי' המושלים אלו המושלים ביצרם לאכפא לסט"א [לסטרא אחרא] כנ"ל בשבירת תאו' [תאוות] הגופנית בסור מרע במחשבה דבור ומעשה וגם בראיה ושמיעה כו'.

פירוש: "המושלים" הם המושלים ביצרם, כדי להכניע את הסטרא אחרא, כנזכר לעיל, באמצעות שבירת תאוות הגוף, בסור מרע במחשבה, בדיבור ובמעשה, וגם בראיה ובשמיעה וכו'.

"המושלים" הם המושלים ביצרם ומכניעים את הסטרא אחרא על ידי שבירת תאוות הגוף: סור מרע במחשבה, בדיבור ובמעשה, וגם במה שהם רואים ושומעים.

וכמ"ש ולא תתורו אחרי לבבכם¹¹⁹ ואחרי עיניכם כמו להיות עוצם עיניו מראות ברע¹²⁰ בהסתכלות וכו' ובמעשה

וכמו שכתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם"; למשל, להיות "עוצם עיניו מראות ברע", בהסתכלות וכו', ובמעשה

התורה מצווה "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", וישעיהו משבח את "עוצם עיניו מראות ברע" — שמירה על המבט. מכאן עובר הכתוב למעשים.

כמו שאמרו קדש עצמך במותר לך¹²¹ וכיוצא בזה. ועיי' אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] להיות גילוי סובב כ"ע [כל עלמין] בתוך ההעלם וההסתר שבכולהו עלמין כנ"ל:¹²²

כמו שאמרו: "קדש עצמך במותר לך", וכיוצא בזה. ועל ידי כך "אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא", כך שסובב כל עלמין מתגלה בתוך ההעלם וההסתר שבכל העולמות, כנזכר לעיל.

במעשה, חז"ל אומרים "קדש עצמך במותר לך" — להימנע גם מחלק מן המותר. באמצעות כל אלה מתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא, וסובב כל עלמין מתגלה בתוך ההעלם וההסתר שבכל העולמות.

קטע 6 • 261-28

חשבון העולם

26 וזהו על כן יאמרו המושלים ביצרם דוקא בואו ונחשוב חשבוננו של עולם. פי' עולם מלשון העלם והסתר כנ"ל

וזהו: "על כן יאמרו המושלים ביצרם" דוקא, "בואו ונחשוב חשבוננו של עולם". פירוש "עולם" הוא מלשון העלם והסתר, כנזכר לעיל.

המאמר מפרש כעת את הפסוק: דוקא "המושלים" ביצרם אומרים: "בואו ונחשוב חשבוננו של עולם". "עולם" פירושו העלם, כפי שהוסבר.

ואומרים נחשב חשבון ירידת הנשמה לעוה"ז בגוף החשוך שבחיי תכלית הירידה הוא לצורך עלייה והיינו כדי להיות אתכפיא סט"א [סטרא אחרא] שבזה יסתלק יקרא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] כו' כנ"ל.

והם אומרים: נחשב את חשבון ירידת הנשמה לעולם הזה, לתוך הגוף החשוך; תכלית הירידה היא לשם עלייה, כלומר, כדי שתהיה אתכפיא לסטרא אחרא, ועל ידי כך יתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא וכו', כנזכר לעיל.

החשבון שלהם הוא חשבון ירידת הנשמה לעולם הזה ולתוך גוף חשוך: הם מבינים שהירידה היא לשם עלייה, כדי שבאמצעותם יתכנע הסטרא אחרא וכבודו של ה' יתעלה.

27 ועוד בפ"י חשבוננו של עולם ועיקר כי לפי רוב ההעלם שבעוה"ז שהוא עולם היותר האחרון וע"כ החשך עב וכפול ומכופל

ויש [הסבר] נוסף ל"חשבון העולם", והוא העיקרי: ככל שההעלם בעולם הזה גדול יותר — והוא העולם האחרון ביותר — כך החושך עבה, כפול ומכופל;

כאן מובא הסבר נוסף ועיקרי ל"חשבון העולם". העולם הזה הוא האחרון והנמוך מכל העולמות, ולכן ההעלם בו גדול מכולם: החושך עבה ומכפיל את עצמו שוב ושוב.

ולכן כדי להאיר את החשך העב כמוהו צריך להמשיך דייקא אור גדול ורב עצום יותר שעייז דייקא גם חשך לא יחשיך וכחשכה כאורה¹²³ משא"כ אור קטן לא יועיל מחמת עביות החשך

ולכן, כדי להאיר חושך עבה כל כך, צריך להמשיך דווקא אור גדול, רב ועצום, שעל ידו דווקא "גם חושך לא יחשיך" ו"כחשכה כאורה"; ואילו אור קטן לא יועיל, בגלל עובי החושך.

אפשר להאיר חושך עבה כל כך רק על ידי המשכת אור גדול ועצום במיוחד, שלפניו "גם חושך לא יחשיך" ו"כחשכה כאורה". אור קטן פשוט לא יצליח להתגבר על החושך.

וכמו שאנו רואים שבבית די באור הנר אבל במרתף לפי ששם האויר עב מאד להיותו בתוך חומריות הארץ ע"כ

וכפי שאנו רואים: בבית די באור של נר, אבל במרתף, מכיוון שהאויר שם עבה מאוד, בהיותו בתוך חומריות הארץ, לכן

דוגמה מחיי היום-יום: בבית די בנר, אבל במרתף המצב שונה, מפני שהאויר שם כבד, בהיותו בתוך הארץ.

כדי להאיר האויר הגס צ"ל ע"י אור גדול משא"כ נר דק יוכל להיות נכבה מחמת גשמיות האויר.

כדי להאיר את האויר הגס צריך אור גדול, ואילו נר דק עלול להיכבות בגלל גשמיות האויר.

שם דרוש אור גדול, ואילו נר דק עלול להיכבות באויר הכבד.

28 וכך עד"מ כדי להאיר החשך דעולם העשיי [העשיה] הגשמיות הוא ע"י אור עליון ביותר וזהו ירידת

הנשמות לעוה"ז אשר ע"י נר הוי' נשמת אדם¹²⁴ ונר מצוה ותורה אור¹²⁵ עייז דייקא יוכלו להאיר להיות אתהפכא חשוכא לנהורא כו'

כך גם, בדרך משל, הארת החשכה של עולם העשיה הגשמי נעשית דווקא באמצעות אור נעלה ביותר. וזוהי ירידת הנשמות לעולם הזה: באמצעות "נר הוי' נשמת אדם" ו"נר מצוה ותורה אור", דווקא על ידם יוכלו להאיר, כך שהחשכה תתהפך לאור וכו'.

בדומה לכך, את החשכה של עולם העשיה הגשמי אפשר להאיר רק באמצעות אור נעלה מאוד. לכן הנשמות יורדות לעולם הזה: באמצעות הנשמה, "נר הוי'", ובאמצעות המצוות והתורה, שהן "נר" ו"אור", אפשר להפוך את החשכה עצמה לאור.

וזהו ענין ונחשב חשבוננו של עולם שלפי רוב ההעלם כך צריך להרבות באור התורה והמצוות:

וזהו ענין "ונחשב חשבוננו של עולם": ככל שההעלם גדול יותר, כך צריך להרבות באור התורה והמצוות.

זהו ה"חשבון" שעושים השליטים: ככל שההעלם גדול יותר, כך צריך להרבות באור התורה והמצוות כדי להתגבר עליו.

קטע 7 • 291-35

עיר סיחון: תפילה

29 ד תבנה ותכונן עיר סיחון.¹²⁶ הנה עיר סיחון היא התפלה שנקראת שיחה¹²⁷ בשין שמאלית¹²⁸ וכמ"ש

ויוצא יצחק לשוח בשדה¹²⁹ ופרש"י [ופירוש רש"י] לשון תפלה¹³⁰

4. "תיבנה ותיכון עיר סיחון". והנה "עיר סיחון" היא התפילה, הנקראת שיחה, [הכתובה] בשי"ן שמאלית, כמו שכתוב: "ויוצא יצחק לשוח בשדה", ורש"י מפרש שזהו לשון תפילה,

סעיף 4 מסביר את המילים הבאות בפסוק: "תיבנה ותיכון עיר סיחון". "עיר סיחון" מסמלת את התפילה, הנקראת שיחה (הכתובה בסי"ן, שנשמעת כמו הסמ"ך שבמילה סיחון), כפי שרש"י מסביר על הפסוק "ויוצא יצחק לשוח בשדה".

כמו ישפוך שיחו.¹³¹ וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דע"ז¹³² אין שיחה אלא תפלה.¹³³ ולהבין הטעם למה נק' התפלה שיחה.

כמו "ישפוך שיחו". וכפי שאמרו חז"ל בפרק הראשון של מסכת עבודה זרה: "אין שיחה אלא תפילה". ויש להבין מדוע התפילה נקראת שיחה.

רש"י משווה לכך את הפסוק "ישפוך שיחו", ובגמרא (עבודה זרה ז ע"ב) נאמר ששיחה פירושה תמיד תפילה. השאלה היא מדוע התפילה נקראת בשם זה.

אך הענין הוא כי מלבד דשיחה לשון דבור ומה גם לפמש"כ [לפי מה שכתוב] בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הסוכות פ"ב [פרק ב'] דשיחה הוא הדבור בלחש ובחשאי ובהסתר¹³⁴ וזהו ענין צלותא בלחש.

אך העניין הוא, מלבד זאת ששיחה היא לשון דיבור, וביתר שאת לפי מה שכתוב בפרי עץ חיים, שער הסוכות, פרק ב, ששיחה היא דיבור בלחש, בשקט ובהסתר, וזהו ענין "צלותא בלחש" — תפילה בלחש;

אחד הטעמים הוא ששיחה פירושה דיבור, ובפרט, לפי ספרו של האריז"ל פרי עץ חיים, דיבור בלחש ובהסתר, כמו התפילה הנאמרת בלחש.

אך עוד זאת יש בפ"י שיחה שהוא מענין הסחה והזזה ממקום אל מקום אחר כמו כאשר יפרש¹³⁵ השוחה לשחות (בישעיה כ"ה י"א) דפירושו לשוט במים.

יש עוד משמעות במילה שיחה: היא קשורה להסחה ולהזזה ממקום למקום, כמו בפסוק "כאשר יפרש השוחה לשחות" (ישעיה כה, יא), שפירושו לשוט במים.

לשיחה יש משמעות נוספת: מעבר ממקום למקום. בישעיהו מופיע השורש בהקשר של שחייה: "כאשר יפרש השוחה לשחות".

שענין השט במים הוא שמזיז ומעתיק א"ע [את עצמו] ממקום למקום כו' [וכמו כן] מצינו שפי' רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] בפ"י דאגה בלב איש ישיחנה¹³⁶ ב' פירושים הנ"ל ישיחנה מדעתו לשון היסח הדעת שמעתיק ומסיח דעתו מדאגתו לתקוע הדעת בתורה ועבודת ה'.

שהרי השוחה במים מזיז ומעתיק את עצמו ממקום למקום וכו'. (וכך גם מצינו שחז"ל פירשו את "דאגה בלב איש ישיחנה" בשני הפירושים האמורים: "ישיחנה מדעתו" – לשון היסח הדעת, כלומר שהוא מסיח את דעתו מדאגתו ומעתיק אותה ממנה, כדי לרכז את דעתו בתורה ובעבודת ה';

השוחה מזיז את עצמו ממקום למקום. בסוגריים מוסיף המאמר שחז"ל פירשו את "דאגה בלב איש ישיחנה" בשתי המשמעויות: לפי פירוש אחד, עליו להסיח את דעתו מן הדאגה ולהפנות את מחשבתו לתורה ולעבודת ה'.

30 וישיחנה לאחרים הוא לשון דבור ופי' וענין הזזה בתפלה הוא בהיות שעיקר הבקשה בתפלה הוא שיתגלה בחי' סובב כל עלמין להיות מתלבש תוך כל עלמין. וזהו שאנו אומרים יהי רצון כי הוא ית' למעלה מן הרצון.

ו"ישיחנה לאחרים" הוא לשון של דיבור. פירוש ומשמעות ה"הזזה" שבתפילה היא שעיקר הבקשה בתפילה הוא שיתגלה האור המקיף את כל העולמות (סובב כל עלמין), כדי שיתלבש בתוך כל העולמות. וזהו שאנו אומרים "יהי רצון", כלומר, שיהיה רצון, שהרי הוא ית' למעלה מן הרצון.

לפי הפירוש האחר של "ישיחנה", יש לספר לאחרים על הדאגה, וזהו עניין של דיבור. בתפילה ה"הזזה" מתבטאת בבקשה העיקרית שבה: שהאור המקיף את כל העולמות יתגלה ויתלבש בעולמות. משום כך אנו אומרים "יהי רצון" – שיהיה רצון – שכן הקב"ה עצמו הוא למעלה מן הרצון.

31 וכדי שיהיה לו בחי' רצון בברכות שמונה עשרה כמו גואל ישראל ומברך השנים וכיוצא. היינו ג"כ ענין הסחה והזזה ממקום למקום

וכדי שיהיה לו רצון בברכות תפילת שמונה עשרה, כגון "גואל ישראל" ו"מברך השנים" וכיוצא בזה, גם זה עניין של הסחה והזזה ממקום למקום;

כאשר מתעורר אצל ה' רצון בברכות תפילת שמונה עשרה, כגון "גואל ישראל" או "מברך השנים", גם זה עניין של מעבר ממקום למקום.

כי מצד עצמו לאו דאית ליה מכל אינון מדות כלל^{137, 138} והוא ית' נעתק ויורד ממקום מדרגתו העצמי שלמעלה גם מבחי' רצון להיות לו רצון בהמשכות כו'

שכן מצד עצמו "לא שיש לו כלל אחת מאותן מידות"; והוא יתברך נעתק ויורד ממקום מדרגתו העצמית, שלמעלה אפילו מבחינת רצון, כדי שיהיה לו רצון בהמשכות וכיוצא בזה.

מצד עצמו, כפי שאומר אליהו בתיקוני הזוהר, אין לו כלל מאותן מידות. כדי לרצות בגאולה או בשנה טובה, עליו כביכול לרדת ממדרגתו שלו, שלמעלה אפילו מרצון.

ואתעדל¹³⁹ע [ואתערותא דלעילא] זו ר"ל [רוצה לומר] המשכה זו שנמשך ע"י התפלה בחיי יהי רצון כו' נקי שיחה והזזה שמלמעלה למטה כו'.

ואתערותא דלעילא זו, כלומר המשכה זו הנמשכת על ידי התפילה, בחינת "יהי רצון" וכיוצא בזה, נקראת שיחה והזזה מלמעלה למטה.

אתערותא דלעילא זו, הרצון הנמשך באמצעות התפילה כשמבקשים "יהי רצון", נקראת שיחה: מעבר מלמעלה למטה.

אך בחיי שיחה זו מלמעלה למטה באה ע"י אתעדל¹⁴⁰ית [אתערותא דלתתא] בשיחה שבתפלה שהאדם מתפלל כי רוח אייתי רוח כו'.

אך שיחה זו מלמעלה למטה באה על ידי אתערותא דלתתא, בשיחה שבתפילה שהאדם מתפלל, כי "רוח מביאה רוח" וכיוצא בזה.

המעבר הזה מלמעלה בא בתגובה לאתערותא דלתתא — השיחה של האדם בתפילתו — שכן "רוח מביאה רוח".

32 וגם באתעדל¹⁴¹ית [באתערותא דלתתא] זו שייך ב' פירושים הנ"ל. לשון הסחה והזזה. כי עיקר התפלה היינו בחיי צעקה בצר לו וזהו לפני ה' ישפוך שיחו.¹³⁹

גם בהתעוררות זו מלמטה שייכים שני הפירושים שהוזכרו לעיל: הסחה והזזה. שכן עיקר התפילה הוא בחינת צעקה מתוך מצוקה, ועל כך נאמר: "לפני הוי' ישפוך שיחו".

שני הפירושים של "שיחה" חלים גם על תפילתו של האדם עצמו. במובן של הזזה: עיקר התפילה הוא צעקה מתוך מצוקה, "לפני הוי' ישפוך שיחו" (תהלים קב, א).

לשון ישפוך היינו שפיכת הנפש כאשר צר לה מאד מאשר בהבל בא ובחושך וצלמות ילך¹⁴⁰ ברוב הזמן כו'.

המילה "ישפוך" מבטאת שפיכת הנפש כשהיא נתונה במצוקה גדולה, משום "בהבל בא ובחושך וצלמות ילך" במשך רוב הזמן וכו'.

"שפיכה" היא שפיכת נפשה של נשמה הנתונה במצוקה גדולה, משום שכדברי קהלת, היא "באה בהבל והולכת בחושך", ומבלה את רוב זמנה בחושך ובצלמות.

33 והיינו ע"י קדימת בחיי בואו חשבון להיות ממארי דחושבנא¹⁴¹ בכל לילה כנ"ל לטעום מרירות בנפשו מכל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' המה מיום היותו ועל אשר נשקע ונטבע בתאוות עוה"ז

וזה נעשה על ידי הקדמת "בואו חשבון" — להיות ממארי דחושבנא בכל לילה, כפי שנוכר לעיל: לטעום מרירות בנפשו על כל מעשיו, דיבוריו ומחשבותיו שלא היו לשם ה', מאז היותו, ועל כך ששקע ונטבע בתאוות העולם הזה,

לשפיכה זו קודמת הקריאה "בואו חשבון": להיות בין "מארי דחושבנא", כפי שהזוהר מכנה את מי שבוחנים את מעשיהם בכל לילה. אדם כזה טועם מרירות על כל מעשה, דיבור ומחשבה בחייו שלא היו לשם ה', ועל עומק שקיעתו בתאוות העולם.

ובזה כל השתדלותו בשכבו ובקומו כו' והאמת נשכח מלוח לבו מחמת טרדתו בהבלי הזמן כו' רק כי פנו אלי עורף¹⁴² בלא לב כו'.^{143, 144}

ובזה כל השתדלותו בשכבו ובקומו וכו'; והאמת נשכח מלוח לבו מפני טרדתו בהבלי הזמן וכו'; אלא ש"פנו אלי עורף", בלי לב וכו'.

הוא רואה שכל השתדלותו, ביום ובלילה, הופנתה לדברים האלה, ושהאמת נשכחה מלבו בתוך הבלי הזמן, ככתוב: "פנו אלי עורף", בלי לב.

34 ויוסיף דעת בגדולת¹⁴⁵ ה' יוסיף מכאוב בנפשו. ועי"ז ישפוך שיחו במס"נ [במסירות נפש] מעומקא דליבא.

להיות בחי' הסחה והזזה ממש שיהי' [שיהיה] נעתק ונבדל ממדותיו הבהמיות המסתירים כו'

"המוסיף דעת" בגדולת ה' "מוסיף מכאוב" בנפשו. בעקבות זאת הוא ישפוך את שיחו במסירות נפש, מעומק הלב, כך שתתחולל בו הסחה והזזה של ממש: הוא ייעתק ויפרד ממדותיו הבהמיות המסתירות וכו'.

ככל שהוא מבין יותר בגדולת ה', כך גדל מכאובו, כמאמר קהלת: "המוסיף דעת מוסיף מכאוב". אז הוא שופך את תפילתו במסירות נפש, מעומק הלב, ונעתק באמת ממדותיו הבהמיות המסתירות את האלקות.

וזהו שע"י בואו חשבון אזי תבנה ותכונן עיר סיחון. להיות התפלה כדבעי בבחי' שפיכת הנפש ושיהיה נעתק וניזוז מהטבעת מדות דנה"ב [דנפש הבהמית],

וזהו שעל ידי "בואו חשבון", אזי "תבנה ותכונן עיר סיחון": התפילה תהיה כראוי, בבחינת שפיכת הנפש, והוא ייעתק ויזוז מהטבע המושרש של מדות הנפש הבהמית.

כך "בואו חשבון" מוביל לכך ש"תבנה ותכונן עיר סיחון": חשבון הנפש מביא את התפילה למעלתה הראויה — שפיכת הנפש, המרחיקה את האדם מהטבע המושרש של נפשו הבהמית.

אמנם לשון תבנה ותכונן הענין הוא כי בתפלה צ"ל ג"כ דוקא צרופי אותיות הדבור וכפ"י הפשוט דשיחה לשון דבור.

אולם משמעות הלשון "תבנה ותכונן" היא שבתפילה צריכות להיות גם דווקא צירופי אותיות הדיבור, בהתאם למשמעות הפשוטה של המילה "שיחה", שהיא לשון דיבור.

המילים "תבנה ותכונן" רומזות למשמעות הפשוטה של "שיחה" — דיבור: התפילה צריכה לכלול גם אותיות ומילים שנאמרות בפועל.

לכן נאמר ע"ז לשון בנין כמו הכנין מאכנים כך דבורי התפלה נק' בתים כמ"ש בס"י [בספר יצירה] שהאותיות נק' אכנים^{146, 147} כו'.

לכן נאמר כאן לשון בניין: כשם שבניין עשוי מאכנים, כך דיבורי התפילה נקראים "בתים", כמבואר בספר יצירה שהאותיות נקראות "אכנים" וכו'.

לכן הפסוק מדבר על בניין: כשם שבניין עשוי מאכנים, כך דיבורי התפילה הם "בתים" הבנויים מאותיות, שאותן מכנה ספר יצירה "אכנים".

35 וז"ש [וזהו שכתוב] דהע"ה [דוד המלך עליו השלום] **ערב ובוקר וצהריים אשיחה**¹⁴⁸ **ואהמה וישמע קולי דהיינו** **כשהתפלה היא בבחי' אשיחה ע"ד הנ"ל ע"י וישמע קולי כו'.**

וזהו שכתב דוד המלך עליו השלום: "ערב, בוקר וצהריים אשוחח ואהמה, והוא ישמע את קולי"; כלומר, כאשר התפילה היא בבחינת שיחה, כפי שנתבאר לעיל, על ידי כך "הוא ישמע את קולי" וכו'.

דוד המלך אומר: "ערב, בוקר וצהריים אשוחח ואהמה, והוא ישמע את קולי". כאשר התפילה היא שיחה במובן שנתבאר — תנועה של הנפש — אז ה' שומע.

ועמ"ש בד"ה וכל בניך¹⁴⁹ **ופי' ותכונן היינו כמ"ש בצדקה תכונני**¹⁵⁰ **וכמ"ש ע"פ אני בצדק אחזה פניך**¹⁵¹ **ר' [רבי] אלעזר יהיב פרוטה לעני**¹⁵² **והדר מצלי ועמ"ש מזה ג"כ ע"פ הקל קול יעקב.**^{153, 154}

ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "וכל בניך". פירוש "ותכונן" הוא כפי שנאמר: "בצדקה תכונני", וכפי שנכתב על הפסוק "אני בצדק אחזה פניך": "רבי אלעזר היה נותן פרוטה לעני ואחר כך מתפלל". ועיינו במה שנכתב על כך גם על הפסוק "הקול קול יעקב".

"ותכונן" קשור לצדקה, כמו בפסוקים "בצדקה תכונני" ו"אני בצדק אחזה פניך". הגמרא ממחישה זאת במעשה רבי אלעזר, שהיה נותן פרוטה לעני לפני שהתפלל. כאן מפנה הטקסט למאמרים "וכל בניך" ו"הקול קול יעקב".

קטע 8 • 361-38

עיר סיחון: תורה

36 והנה פי' סיחון¹⁵⁵ **סיחה נאה יתפרש ג"כ על התורה בצירופי אותיות שבה דהנה דהע"ה** [דוד המלך עליו השלום] **אמר מה אהבתי תורתך**¹⁵⁶ **כל היום היא שיחתי וכתוב כי עדותיך שיחה לי.**^{157, 158} **ועמ"ש ע"פ ויצא יצחק לשוח בשדה.**¹⁵⁹

והנה, הפירוש של סיחון כ"שיחה נאה" יתפרש גם על התורה, בצירופי האותיות שבה. שהרי דוד המלך עליו השלום אמר: "מה אהבתי תורתך! כל היום היא שיחתי", ונאמר: "כי עדותיך שיחה לי". ועיין במה שנתבאר על הפסוק "ויצא יצחק לשוח בשדה".

הגמרא מפרשת את השם סיחון כמי שרודף אחר שיחה נאה, ואפשר לפרש זאת גם על לימוד התורה, בצירופי האותיות שבה. דוד המלך מכנה את התורה שיחתו: "כל היום היא שיחתי", וכן "עדותיך שיחה לי".

והיינו שצירופי אותיות שבתורה הן במקרא הן במשנה הן בהלכות ואגדות נק' בחי' שיחה ע"ד הנ"ל שהוא ענין הסחה והזזה ממקום למקום.

כלומר, צירופי האותיות שבתורה — הן במקרא, הן במשנה והן בהלכות ובאגדות — נקראים בחינת שיחה, על דרך האמור לעיל, שעניינה הסחה והזזה ממקום למקום.

כל צירוף אותיות שבתורה, במקרא, במשנה, בהלכה או באגדה, הוא שיחה במשמעות השנייה שהתבארה לעיל: תנועה ממקום למקום.

בהיות כי ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ קווצותיו תלתלים¹⁶⁰ שהיה רי"ע [רבי עקיבא] דורש על כל קוץ¹⁶¹ וקוץ תילי תילים של הלכות.

וזאת משום שאמרו חז"ל על הפסוק "קווצותיו תלתלים", שרבי עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות.

הגמרא (מנחות כט, ב) דורשת את הביטוי "קווצותיו תלתלים" כרמז לכך שרבי עקיבא היה דורש תילי תילים של הלכות מכל קוץ וקוץ שבאותיות. הפסקה הבאה מסבירה כיצד הדבר מבטא תנועה ממקום למקום.

37 והנה נמשלו ההלכות לבחי" שערות והוא בחי" שער רישיה כעמר נקא.¹⁶² כמו עד"מ השערות הנמשכים מן הראש

והנה, ההלכות נמשלו לשערות, וזוהי בחינת "שער ראשו כעמר נקי". למשל, השערות הנמשכות מן הראש

דיני התורה נמשלו לשערות — ל"שער ראשו כעמר נקי" שבחזונו של דניאל. השערות צומחות מן הראש ונושאות משהו ממנו החוצה.

שהן בוקעים ויוצאים והארה מהמוח נמשך ומתלבש בהם כך ע"י ההלכות נמשך מחכמתו ית' דלית מחשבה תפיסא בה כלל¹⁶³ שע"ז נאמר מאד עמקו מחשבותיך¹⁶⁴ כו'¹⁶⁵

בוקעות ויוצאות, והארה מן המוח נמשכת ומתלבשת בהן; כך, באמצעות ההלכות נמשכת חכמתו ית', שאין שום מחשבה יכולה לתפוס בה כלל, ועל כך נאמר: "עמוקות מאד מחשבותיך" וכו',

כשם שהשערות בוקעות ויוצאות מן הראש ונושאות הארה קלושה מחיות המוח, כך ההלכות נושאות הארה מחכמתו של ה', שאין שום מחשבה יכולה לתפוס בה, כפי שאומר אליהו בתיקוני זוהר, ועליה נאמר בתהלים: "עמוקות מאד מחשבותיך".

ומתלבש בהלכות הערוכות לפנינו וזהו בחי" כשמן הטוב על הראש^{166, 167} כו' שמן משחת קדש¹⁶⁸ שמבחי" קדש מלה בגרמה¹⁶⁹ נמשך ומתלבש בהלכות התורה.

ומתלבשת בהלכות הערוכות לפנינו. וזוהי בחינת "כשמן הטוב על הראש" וכו', "שמן משחת קודש": מבחינת קודש, שהיא "מילה בפני עצמה", היא נמשכת ומתלבשת בהלכות התורה.

אותה חכמה מתלבשת בדינים המעשיים הערוכים לפנינו. זהו "השמן הטוב על הראש" ו"שמן משחת קודש": מבחינת קודש, "מילה בפני עצמה", העומדת לעצמה ונבדלת מכל דבר, היא נמשכת אל תוך הלכות התורה.

38 וזהו ענין שיחה והזזה. ולכן נק' התורה חתן חות דרגא¹⁷⁰ כו' ועמ"ש ע"פ שיר השירים^{171, 172} כו'.

וזהו ענין השיחה וההזזה. לכן התורה נקראת "חתן" — "חות דרגא", כלומר יורד מדרגה, וכו'. ראו גם מה שכתוב על "שיר השירים" וכו'.

ירידת חכמתו של ה' אל תוך ההלכות היא ה"הזזה" שבשיחה. לכן התורה נקראת "חתן", הנדרש כ"חות דרגא" — "יורד מדרגה" — על פי מאמר הגמרא שאדם יורד מדרגה כדי לקחת אישה. כאן מפנה הטקסט למאמרו על "שיר השירים".

וזוהו מה אהבתי תורתך¹⁷³ כל היום היא שיחתי. פי שיחה והזזה מפני שנמשך גילוי אור איס עיי צירופי אותיות שנקי שער רישיה כוי.

וזוהו "מה אהבתי תורתך! כל היום היא שיחתי": פירוש "שיחה" הוא הזזה, משום שגילוי אור אין סוף נמשך באמצעות צירופי האותיות, הנקראים "שערות ראשו" וכי.

"כל היום היא שיחתי" של דוד פירושו שהתורה היא שיחה של הזזה: באמצעות צירופי האותיות שבה, "שערות ראשו", נמשך גילוי אור אין סוף.

וזשארז"ל [וזוהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בעירובין (דנ"ד ע"ב)¹⁷⁴ ע"פ והולכי על דרך שיחו^{175, 176} דקאי על בעלי מקרא ומשנה ותלמוד. וע"ז אמר ג"כ תבנה ותכונן.

וזוהו שאמרו חז"ל בעירובין (נד ע"ב) על הפסוק "והולכי על דרך שיחו", שהוא עוסק בבעלי מקרא, משנה ותלמוד. ועל כך נאמר גם "תבנה ותכונן".

הגמרא (עירובין נד ע"ב) מפרשת את המילים "והולכי על דרך שיחו" כמתייחסות לבעלי מקרא, משנה ותלמוד. גם עליהם נאמר "תבנה ותכונן".

כי ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] העוסקים בתורה נקי בונים על שעוסקים בבנינו של עולם כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] א"ת [אל תקרי] בניך אלא בוניך^{177, 178} כוי:

כי תלמידי חכמים העוסקים בתורה נקראים "בונים", משום שהם עוסקים בבנינו של עולם, כפי שאמרו חז"ל: "אל תקרי בניך אלא בוניך" וכי.

תלמידי חכמים נקראים "בונים" מפני שלימוד התורה שלהם בונה את העולם, כפי שחז"ל דרשו את "כל בניך" כ"בוניך".

קטע 9 • 39-45

אש מחשבון ולהבה מעיר סיחון

39 ה כי אש יצאה מחשבון¹⁷⁹ להבה מקרית סיחון. הנה כתי [כתיב] רשפיה רשפי אש¹⁸⁰ שלהבת¹⁸¹ יה.

5. "כי אש יצאה מחשבון, להבה מקרית סיחון". והנה כתוב: "רשפיה רשפי אש, שלהבת ה".

חלק 5 מסביר את המילים הבאות בפסוק: "כי אש יצאה מחשבון, להבה מקרית סיחון". המפתח הוא פסוק משיר השירים: "רשפיה רשפי אש, שלהבת ה".

[ועיין מ"ש ע"ז בזהר ויחי (דף רמ"ה¹⁸² א') ובפ' מצורע¹⁸³ (דף נ"ד ב') ובפ' משפטים (דף ק"ד א') ובמק"מ (ובמקדש מלך) פ' בשלח (דנ"ו) בשם האריז"ל [הארי"י זכרוננו לברכה] ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' וירא.¹⁸⁴

[ועיין במה שנכתב על כך בזהר, ויחי (דף 245a), ובפרשת מצורע (דף 54b), ובפרשת משפטים (דף 104a); ובמקדש מלך, פרשת בשלח (דף 56), בשם האריז"ל; ובלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת וירא.)

בסוגריים מפורטים המקורות שמבארים את הפסוק: הוזהר על ויחי, מצורע ומשפטים, וכן מקדש מלך ולקוטי תורה של האריז"ל, המביאים את תורת האריז"ל.

ותוכן פירושם דרשפי אש דכנס"י [דכנסת ישראל]. מהיכן יצאה אש זה. הוא משלהבת שיצאה מ"ה כו' וזהו ענין כי אש יצאה מחשבון כו' ע"ש.

עיקר פירושם הוא ש"רשפי אש" הם האש של כנסת ישראל. מניין יצאה אש זו? מן השלהבת שיצאה מ"ה וכו'. וזהו ענין "כי אש יצאה מחשבון" וכו'; עיין שם.

לפי פירושם, "רשפי אש" הם האש של כנסת ישראל, אהבתה לה', ואש זו באה מ"שלהבת ה" — שלהבת מלמעלה. זהו "כי אש יצאה מחשבון".

ועמ"ש בפ' שלח בד"ה והיה לכם לציצית^{185, 186} מענין לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת¹⁸⁷ דממש"ש [דממה שכתוב שם] יובן מעט דברי האריז"ל [הארי"י זכרוננו לברכה] ועמ"ש בפ' נח בד"ה מים רבים כו' [ועיין במה שנכתב בפרשת שלח, במאמר המתחיל "והיה לכם לציצית", בענין "לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת"; מן הדברים שנכתבו שם יובנו מעט דברי האריז"ל. ועיין במה שנכתב בפרשת נח, במאמר המתחיל "מים רבים" וכו'.]

הטקסט מפנה למאמר על ציצית בפרשת שלח, שבו הפסוק "לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת" שופך מעט אור על דברי האריז"ל, וכן למאמר "מים רבים" בפרשת נח.

והענין¹⁸⁸ כי רשפי אש הוא גחלת כדפרש"י [כדפירש רש"י / כדפירוש רש"י] ע"פ ובידו רצפה^{189, 190} והיינו מה שהאש שורף ומכלה העצים ונעשה גחלת.^{191, 192}

והענין הוא ש"רשפי אש" הם גחלת, כפי שפירש רש"י על הפסוק "ובידו רצפה". כלומר, האש שורפת ומכלה את העצים, והם נעשים גחלת.

"רשפי אש" הם גחלים לוהטות, כפי שמפרש רש"י את ה"רצפה" שבפסוק בישעיהו: מה שנותר לאחר שהאש כילתה את העצים.

40 ושלחבת הוא הלהב ועיין במשנה ספ"ה דביצה. וענין בחי' זו בנפש הוא ע"ד המבואר במ"א בביאור ע"פ והיה לכם לציצית הנ"ל ובד"ה כי אתה נרי^{193, 194} שבאור הנר יש ב' גוונים נהורא תכלא ונהורא חיוורא.

ושלחבת היא הלהב; ראו משנה, סוף פרק ה' בביצה. עניינה של בחינה זו בנפש הוא כפי שמבואר במקום אחר, בביאור על הפסוק "והיה לכם לציצית" שהוזכר לעיל, ובמאמר המתחיל "כי אתה נרי": באור הנר יש שני גוונים, האור הכחול והאור הלבן.

שלחבת היא להב האש, והמשנה בסוף מסכת ביצה מבחינה בין גחלת לבין שלחבת. בנפש, כפי שמוסבר במאמרים על ציצית ועל "כי אתה נרי", יש באור הנר שני גוונים: אור כחול ואור לבן.

נהורא תכלא הוא הגוון הסמוך לפתילה שמכליון הפתילה הוא נעשה. שדבר שאינו מינו כלה ונבער בו על כן נשתנה האור לגוון תכלת.¹⁹⁵

האור הכחול הוא הגוון הסמוך לפתילה, שנוצר מכילוי הפתילה. מכיוון שדבר שאינו ממינו של האש מתכלה ונשרף בה, האור משתנה לגוון כחול.

האור הכחול נמצא סמוך לפתילה ונוצר מכילוייה: מכיוון שהפתילה אינה ממינו של האש, האור השורף אותה נעשה כחול.

41 והוא ענין ביטול היש שהיש דנפש הבהמית נתהפך מחשוכא לנהורא ונכלל באש. וזהו ענין אהבת עולם שמבחינת עולם והעלם נברר להיות נכלל ובטל באלקות.

וזהו ענין ביטול היש: היש של נפש הבהמית מתהפך מחושך לאור ונכלל באש. וזהו עניינה של אהבת עולם, שמבחינת עולם והעלם היא מתבררת, כדי להיכלל ולהתבטל באלקות.

האור הכחול הוא ביטול היש, כלומר ביטול תחושת העצמי של נפש הבהמית: כפי שהפתיל נעשה להבה, כך נפש הבהמית מתהפכת מחושך לאור ונבלעת באש האלקית. זוהי אהבת עולם, אהבה הנובעת מן העולם: היא נמשכת מבחינת עולם והעלם, ומתבררת עד שהיא נבלעת באלקות.

ונהורא חיוורא זהו בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה. ועמ"ש בביאור ע"פ חכלילי עינים^{196, 197} מענין ב' אהבות אלו. ועמ"ש ע"פ והקרבתם עולה אשה כו'.

והאור הלבן הוא בחינת אהבה רבה, הבאה מלמעלה. ועיינו במה שנכתב בביאור על "חכלילי עיניים" בענין שתי אהבות אלו. ועיינו במה שנכתב על "והקרבתם עולה אשה" וגו'.

האור הלבן הוא אהבה רבה, הבאה מלמעלה ולא מתוך מאמציו של האדם עצמו. הדברים מפנים לביאורים על "חכלילי עיניים" ועל "אשה", ביחס לשתי אהבות אלו.

וזוהו ג"כ ענין רשפי אש וענין שלהבת י"ה. כי רשפי אש שהוא גחלת היא מה שדבר אחר שאינו ממין האש נהפך ונכלל באש.

וזוהו גם ענינם של "רשפי אש" ושל "שלהבת י"ה". "רשפי אש", שהם גחלת, הם מצב שבו דבר אחר, שאינו ממין האש, מתהפך ונכלל באש;

כך מתבארים גם שני הדימויים שבפסוק. "רשפי אש", גחלים לוחשות, הם דבר שאינו ממין האש, שהתהפך לאש ונבלע בה.

והוא מה שהנפש האלקית מבררת ומהפכת באש שלה את הנה"ב [הנפש הבהמית] להיות נכלל באלקות.

ועיין מ"ש בזהר פ' נח (דף ע' [עיינ] ע"א)

והיינו שנפש האלקית מבררת ומהפכת באשה את נפש הבהמית, כדי שתיכלל באלקות. ועיינו במה שנכתב בזהר, פרשת נח (דף ע' ע"א),

בנפש, מדובר בנפש האלקית שמבררת ומהפכת את נפש הבהמית באשה, עד שגם היא נבלעת באלקות. הדברים מפנים לזהר בפרשת נח.

בענין וזה סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו¹⁹⁸ ה' באש ת"ח [תא חזי] אש נפיק מלגיו ואיהו דק ואחיד

במלה אחרא לבר¹⁹⁹ דלאו איהו דק הכי כו' וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] במ"א ועיין בזהר באד"ר [באדרא רבא] (דקל"ח ע"א).

על "זהר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש": "תא חזי, אש יוצאת מבפנים, והיא דקה, ונאחזת בדבר אחר שבחוץ, שאינו דק כמוה" וכו'; וכפי שנתבאר במקום אחר. ועיינו בזהר, באדרא רבא (דקל"ח ע"א).

על "זהר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש" אומר הזוהר שאש דקה יוצאת מבפנים ונאחזת בדבר שבחוץ, גם ממנה. מובא גם האדרא רבא.

ושלהבת י"ה הוא בחי' אה"ר [אהבה רבה]²⁰⁰ הבאה מלמעלה מבחי' י"ה כו' והיינו שאחר האתעדל"ת

[האתערותא דלתתא] בביטול היש דנהורא תכלא שורה ונמשך עליו אה"ר [אהבה רבה] כו'.

ו"שלהבת י"ה" היא בחינת אהבה רבה, הבאה מלמעלה, מבחינת י"ה וכו'. כלומר, לאחר האתערותא דלתתא של ביטול היש שבאור הכחול, שורה עליו אהבה רבה ונמשכת אליו וכו'.

"שלהבת י"ה" היא אהבה רבה, הבאה מלמעלה, מבחינת י"ה. לאחר האתערותא דלתתא — ביטול העצמי שבאור הכחול — באה אהבה רבה ושורה עליו.

אך גם כדי שיהיה האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] הוא ע"י אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] בתחלה מלמעלה מבחינת שלהבת י"ה שנותן כח בנפש האלקית לברר את הנה"ב [הנפש הבהמית] ולהיות רשפי אש.

אלא שגם כדי שתהיה אתערותא דלתתא, הדבר נעשה תחילה באמצעות אתערותא דלעילא, מלמעלה, מבחינת "שלהבת י"ה", שנותנת לנפש האלקית כוח לברר את נפש הבהמית ולהיות "רשפי אש".

אך גם האתערותא דלתתא זקוקה לאתערותא דלעילא שתתחיל אותה: "שלהבת י"ה" נותנת תחילה לנפש האלקית כוח לברר את נפש הבהמית ולהיות "רשפי אש".

42 והוא מ"ש האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה] **דרשפי אש דכנס"י** [דכנסת ישראל] **מהיכן יצאה אש זה משלהבת י"ה** כו' וזהו אהבת עולם אהבתיך²⁰¹ **שכח בחי' אה"ע** [אהבת עולם] **להיות נברר מבחינת עולם והעלם באלקות** הוא נמשך ע"י

וזהו שאמר האריז"ל: "רשפי אש" של כנסת ישראל — מהיכן יצאה אש זו? מ"שלהבת י"ה" וכו'. וזהו "אהבת עולם אהבתיך": הכוח של בחינת אהבת עולם, לברר אותה מבחינת העולם והעלם ולהביאה לאלקות, נמשך באמצעות

שאלת האריז"ל, מהיכן באים "רשפי האש" של כנסת ישראל, נענית: מן "שלהבת י"ה". לכן אומר ירמיהו: "אהבת עולם אהבתיך" — גם הכוח להעלות את אהבת העולם מתוך הסתר העולם נמשך מאהבתו של ה'.

כי אהבתיך ע"כ משכתיך חסד כו'.²⁰² וזהו ענין לזאת יקרא אשה²⁰³ **כי מאיש לוקחה מבחי' אש יו"ד** **שלהבת י"ה.**

"אהבתיך, על כן משכתיך חסד" וכו'. וזהו ענין "לזאת יקרא אשה, כי מאיש לוקחה": מבחינת אש היו"ד, "שלהבת י"ה".

"אהבתיך, על כן משכתיך חסד": מפני שה' אוהב אותנו, הוא מושך אותנו אליו. אותו רעיון נרמז גם בפסוק "אשה, כי מאיש לוקחה": "איש" מורכב מ"אש" בתוספת יו"ד, ולכן אש האשה נלקחה מאש היו"ד, מ"שלהבת י"ה".

43 והנה המשכת אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] **זו ליתן כח בנפש האלקית לברר הנה"ב** [הנפש הבהמית] **הוא ע"י** **המצות וכמ"ש צדקה תרומם גוי**²⁰⁴ **וכמ"ש במ"א ע"פ המגביהי לשבת**^{205, 206} **כו' וזהו ענין כי אש יצאה** **מחשבון.**

והנה, המשכת אתערותא דלעילא זו, כדי לתת לנפש האלקית כוח לברר את נפש הבהמית, נעשית באמצעות המצוות, כמו שכתוב: "צדקה מרוממת עם", וכמו שכתוב במקום אחר על הפסוק "המגביהי לשבת" וכו'. וזהו פירוש "כי אש יצאה מחשבון",

האתערותא דלעילא שנותנת לנפש האלקית כוח באה באמצעות המצוות, כפי שמלמד הפסוק "צדקה מרוממת עם" (משלי יד, לד), וכפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק "המגביהי לשבת". זהו "אש יצאה מחשבון".

דהיינו בחינת מעשה המצות כדלעיל בענין ונחשב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה כו'.^{207, 208, 209}

כלומר, קיום המצוות, כפי שהוסבר לעיל בעניין "ונחשב חשבוננו של עולם: הפסד מצווה כנגד שכרה" וכו'.

"חשבון" מציין את קיום המצוות, כפי שהוסבר לעיל: יש לחשב את הפסדה של המצווה כנגד שכרה.

44 ולכן מזה נמשך כי אש יצאה להיות רשפיה רשפי אש. ואח"כ להבה מקרית סיחון הוא השראת נהורא חיוורא על רשפי אש זה כו'

ומכאן נמשך "כי אש יצאה", כדי שיהיו "רשפיה רשפי אש". ואחר כך, "להבה מקרית סיחון" היא השראת האור הלבן על רשפי אש אלה וכו';

כך, מן המצוות יוצאת האש ונעשית "רשפי אש" — הנפש הבהמית שעברה בירור. אחר כך, "להבה מקרית סיחון" היא האור הלבן השורה על הגחלים האלה.

והוא נמשך מלמעלה למטה ע"י עסק התורה וכמ"ש ותורה אור²¹⁰ שהוא המשכת אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה חכים ולא בחכמה ידיעא^{211, 212} כו'

והוא נמשך מלמעלה למטה באמצעות לימוד התורה, כמו שכתוב "ותורה אור". זוהי המשכת אור אין סוף, ברוך הוא, מלמעלה למטה: "חכים ולא בחכמה ידיעא" וכו'.

האור הלבן יורד באמצעות לימוד התורה, ככתוב "ותורה אור": המשכת אור אין סוף מלמעלה, שעליו נאמר בלשון "פתח אליהו": "חכים ולא בחכמה ידיעא".

וזוהו להבה מקרית סיחון שהוא עסק התורה וכדלעיל בפ"י כי עדותיך שיחה לי וזהו ומגיד לאדם מ"ה [שם מ"ה] שיחו²¹³ שהוא המשכת שם מ"ה [שם מ"ה] שהוא בחי ביטול

וזוהו "להבה מקרית סיחון", שהיא לימוד התורה, כמבואר לעיל בפירוש "כי עדותיך שיחה לי". וזהו "ומגיד לאדם מה שיחו": המשכת שם מ"ה (45), שהיא בחינת ביטול,

"להבה מקרית סיחון" היא לימוד התורה, שכן התורה היא "שיחה", כפי שנתבאר בפירוש "עדותיך שיחה לי". את דברי עמוס "ומגיד לאדם מה שיחו" דורשים כהמשכת שם מ"ה, שערכו המספרי 45, בחינת ביטול.

והיינו ע"י שיחו שהוא התורה שהיא המשכת שם מ"ה [שם מ"ה] לברר שנית הרשפי אש דב"ן [דשם ב"ן] כו'.

וזוהו באמצעות "שיחו", שהיא התורה, הממשיכה את שם מ"ה כדי לברר בשנית את רשפי האש של [שם] ב"ן (52) וכו'.

באמצעות התורה, "שיחו", נמשך שם מ"ה כדי לברר פעם נוספת את "רשפי האש" השייכים לשם ב"ן (52).

45 והתורה היא בחי' אתדבקת רוחא ברוחא בבחי' נשיקין והוא בחי' נשיקין כפולים. כי בחי' נשיקין הוא

אתדבקת רוחא ברוחא ויש ב' מיני התדבקות הא' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] המעורר אתעדל"ת [אתערותא

דלתתא]

והתורה היא בחינת "הדבקות של רוח ברוח", באופן של נשיקות, והיא בחינת "נשיקות כפולות". שכן נשיקות הן הדבקות של רוח ברוח, ויש שני סוגים של הדבקות: הראשון הוא אתערותא דלעילא המעוררת אתערותא דלתתא,

התורה היא "הדבקות של רוח ברוח" — דימוי הנשיקה שבזוהר, וביתר דיוק, "נשיקות כפולות". בנשיקה שתי רוחות נדבקות זו בזו, ויש שני סוגים של הדבקות כזאת; הראשון הוא אתערותא דלעילא המעוררת אתערותא דלתתא.

וזהו ענין רוח אייתי רוח²¹⁴ שהרוח המשפיע מעורר רוח המקבל והבי' הוא שהאתעדל"ת [שהאתערותא

דלתתא] ורוח המקבל מעורר אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] וזהו ענין אמשיך רוח שממשיך²¹⁵ רוח המשפיע

כו'

וזהו ענין "רוח מביאה רוח": הרוח של המשפיע מעוררת את הרוח של המקבל. והסוג השני הוא שאתערותא דלתתא, רוחו של המקבל, מעוררת אתערותא דלעילא; וזהו ענין "מושך רוח" — הוא מושך אליו את רוחו של המשפיע, וכו'.

הסוג הראשון הוא "רוח מביאה רוח": רוחו של המשפיע מעוררת את רוחו של המקבל. בסוג השני, אתערותא דלתתא — רוחו של המקבל — מעוררת אתערותא דלעילא ו"מושכת" אליה את רוחו של המשפיע.

[ועמ"ש סד"ה נאו לחיך בתורים²¹⁶ צוארך בחרוזים²¹⁷ מענין אייתי רוח ואמשיך רוח ועמ"ש עוד

מענין פי' נשיקין כפולים בד"ה וימצאו בניי [בני ישראל] איש מקושש.^{218, 219}

[ועיינו במה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "נאו לחיך בתורים, צוארך בחרוזים", בענין "מביאה רוח" ו"מושך רוח". ועיינו גם במה שנכתב בהמשך בענין פירוש "נשיקות כפולות", במאמר המתחיל "וימצאו בני ישראל איש מקושש",

ההפניה שבסוגריים המרובעים היא לסוף המאמר "נאו לחיך בתורים" בלקוטי תורה על שיר השירים, בענין הבאת רוח ומשיכת רוח, וכן למאמר בפרשת שלח על האיש שנמצא מקושש עצים, בענין "נשיקות כפולות".

שהוא ענין ב' אופנים ביחוד עליון שהעליון יורד למטה או שהתחתון עולה למעלה. וגם כאן י"ל [יש

לומר] עד"ז ג"כ כו'

שזהו ענין שני אופנים ביחוד העליון: שהעליון יורד למטה, או שהתחתון עולה למעלה. וגם כאן אפשר להסביר זאת באותו אופן, וכו'.

שם מדובר בשני האופנים של היחוד העליון: העליון יורד אל התחתון, או שהתחתון עולה אל העליון. אפשר להחיל את אותו הסבר גם כאן, על התורה.

ועמ"ש עוד מענין אתדבקת רוחא ברוחא ע"י התורה בד"ה והיה מספר בניי [בני ישראל]^{220, 221} ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ו]:

ועיינו גם במה שנכתב בעניין הדבקות של רוח ברוח באמצעות התורה, במאמר המתחיל "והיה מספר בני ישראל", וכן עיינו בספר של בינונים (תניא), פרק מ"ו.

הטקסט מפנה גם למאמר "והיה מספר בני ישראל" ולתניא, פרק מ"ו, העוסקים בהדבקות של רוח ברוח באמצעות התורה.

קטע 10 • 46-48

ער מואב ובמות ארנון

46 אכלה ער מואב. מואב הוא חכמה דקליפה²²² דהיינו מ"ש בירמיה (סי' ד') חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו²²³ או כענין חרטומי מצרים²²⁴ שהיא נגד חכמה דקדושה שנק' אב כנודע שהתורה נק' מוסר אביך²²⁵

"הוא כילה את ער מואב". מואב הוא חכמת הקליפה, כלומר מה שנאמר בירמיהו (פרק ד'): "חכמים הם לעשות רע, ולהיטיב אינם יודעים"; או כמו חרטומי מצרים. חכמה זו עומדת כנגד החכמה שבקדושה, הנקראת "אב", כידוע, שהרי התורה נקראת "מוסר אביך".

הפסוק ממשיך: "הוא כילה את ער מואב". מואב מסמל את חכמת הקליפה — פיקחות המופנית לרעה — כפי שנאמר בירמיהו: "חכמים הם לעשות רע", או כפי שנראה בחכמת חרטומי פרעה. היא היפוכה של החכמה שבקדושה, הנקראת "אב", שהרי התורה היא "מוסר אביך", והצליל "אב" נשמע בשם מואב.

ולכן נק' חכמה דקליפה ער מואב. מלשון ויהי ערך²²⁶ (בשמואל א' סי' כ"ח). נשוא לשוא עריך²²⁷ (בתהלים סי' קל"ט).

ולכן חכמת הקליפה נקראת "ער מואב", מן הלשון "ויהי ערך" (בשמואל א', פרק כ"ח), "נשוא לשוא עריך" (בתהלים, פרק קל"ט).

לכן היא נקראת "ער מואב": "ער" פירושו אויב, כמו בדברי שמואל לשאול: "הוא היה לך לאויב", וכמו בתהלים: "אויבך נושאים את שמך לשווא".

ועד"ז ג"כ רבוי ההתחכמות והתחבולות יתירות בעניני משא ומתן ע"ד כחי ועוצם ידי עשה לי²²⁸ את החיל ומסיר בטחונו מה' כי אע"פ [אף על פי] שנאמר ואספת דגנך.²²⁹

וכך גם ריבוי ההתחכמות והתחבולות המיותרות בעניני משא ומתן, על דרך "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", מסיר את ביטחונו של האדם בה'. שהרי אף שנאמר "ואספת דגנך",

כך גם התחכמות ותחבולות מופרזות בעסקים, ברוח "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", מסירות את ביטחונו של האדם בה'. אמנם התורה אומרת: "ואספת דגנך".

הנהג בהם מנהג²³⁰ דרך ארץ. היינו כמ"ש יגיע כפיך כי תאכל.²³¹ אבל לא יגיעת המוח ביותר מדאי וכמ"ש ולא לחכמים לחם.²³² ואדרבה מחשבה מועלת.²³³

"התנהל בהם בדרך ארץ" — כלומר, כפי שנאמר: "יגיע כפיך כי תאכל"; אבל לא יגיעת המוח מעבר למידה, כפי שנאמר: "ולא לחכמים לחם". אדרבה, המחשבה מזיקה.

הגמרא (ברכות ל"ה ע"ב) מפרשת את הפסוק כהתנהלות בדרך העולם, כלומר עבודה לפרנסה; ואילו "יגיע כפיך כי תאכל" מדבר על יגיעת הידיים, ולא על התשת המוח, שהרי "לחם אינו מגיע לחכמים". אדרבה, כפי שאומרת הגמרא, מחשבה כזאת מזיקה.

47 והנה הוא הגורם טמטום המוח שנתגשם מחמת העמקתו בענייני [בעניינים] גשמיים ואפילו דהיתר ואין נדבק ההתבוננות בגדולת ה' מחמת זה.

וזהו הגורם לאטימות המוח, שנעשה גם מחמת ההתעמקות בעניינים גשמיים, ואפילו בעניינים מותרים; ומשום כך ההתבוננות בגדולת ה' אינה נקלטת בו.

שקיעה עמוקה כל כך בעניינים חומריים, אפילו בעניינים מותרים, מאטמת את המוח ומגשמת אותו, כך שההתבוננות בגדולת ה' כבר אינה יכולה להיקלט בו.

ואמנם ע"י עסק התורה וקיום המצות נאמר כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב²³⁴

אולם על ידי לימוד התורה וקיום המצוות נאמר: "כי אש יצאה מחשבון, להבה מקרית סיחון, אכלה ער מואב", כנגד זאת, לימוד התורה והמצוות מקיימים את הפסוק: האש מחשבון והלהבה מקריית סיחון "אכלו את ער מואב".

כי החכמה עילאה שממשיכים ע"י התורה ומצות היא דוחה חשך וסכלות דנה"ב [דנפש הבהמית] ואדרבה עי"ז נתהפך השכל דנה"ב [דנפש הבהמית] שבאדם ליכלל בחכמה שכנה"א [שבנפש האלקית] המשכלת ומתבוננת בגדולת ה' [וכמו שממאב ג"כ נתברר ויצאה רות המואביה שממנה מלכות כ"ד כו']

שכן החכמה העליונה שנמשכת על ידי התורה והמצוות דוחה את החושך והסכלות של נפש הבהמית; ולא זו בלבד, אלא שעל ידי כך השכל של נפש הבהמית שבאדם מתהפך ונכלל בחכמת הנפש האלקית, המשכילה ומתבוננת בגדולת ה'. [וכך גם מתוך מואב התבררה ויצאה רות המואביה, שממנה באה מלכות בית דוד וכו']

החכמה העליונה שנמשכת על ידי התורה והמצוות מסלקת את החושך והסכלות של נפש הבהמית; יתר על כן, היא הופכת את השכל של נפש הבהמית עצמו, כך שהוא מצטרף לחכמת הנפש האלקית בהתבוננות בגדולת ה'. בדומה לכך יצאה רות ממאב, וממנה באה מלכות בית דוד.

ועמ"ש בד"ה המגביהי לשבת הנ"ל. ועמ"ש בד"ה מים רבים כו' ועיין בזהר בראשית ד"ו ע"ב]:

ועיינו כמה שנכתב במאמר המתחיל "המגביהי לשבת" הנזכר לעיל. ועיינו כמה שנכתב במאמר המתחיל "מים רבים" וכו'; וראו בזהר, בראשית, דף ו ע"ב.]

הטקסט מפנה למאמרים "המגביהי לשבת" ו"מים רבים", וכן לזהר על בראשית.

48 בעלי במות ארנון. פי דהנה מבואר בזהר פי בשלח (דניו ע"א) ע"פ ואת הנחלים ארנון^{235, 236} שהוא בחי

תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין כמ"ש ונהר יוצא מעדן²³⁷ כו'. ועי מק"מ [מקדש מלך] שם ובלק"ת

[ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פי וירא.²³⁸

"אדוני הבמות של ארנון". והביאור: בזהר, בפרשת בשלח (נו, א), מבואר על הפסוק "ואת הנחלים ארנון" שזו בחינת "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין" — שני רעים שאינם נפרדים לעולם, כפי שנאמר "ונהר יוצא מעדן" וכו'. ראו גם מקדש מלך שם, ולקוטי תורה של האריז"ל, פרשת וירא.

בסיום נאמר "אדוני הבמות של ארנון". הוזהר בפרשת בשלח דורש את "נחלי ארנון" כ"שני הרעים שאינם נפרדים לעולם" — חכמה ובינה, ונהר היוצא מעדן. הטקסט מפנה גם למקדש מלך ולקוטי תורה של האריז"ל.

וזהו פי ארנון מלשון ארון הברית שבו הלוחות כי אורייתא מחכמה נפקת²³⁹ והארון הוא בחי בינה

שהוא הכלי לבחי חכמה²⁴⁰ נקודה בהיכליה וזהו ענין תרין ריעין כו'

וזהו פירוש "ארנון", מלשון "ארון" — ארון הברית שבו היו הלוחות, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", התורה יוצאת מחכמה. הארון הוא בחינת בינה, הכלי לחכמה, "נקודה בהיכליה"; וזהו עניינם של "תרין ריעין" וכו'.

את "ארנון" קוראים כ"ארון" — ארון הברית שבו היו הלוחות. התורה באה מחכמה, והארון הוא בינה, הכלי המכיל את החכמה, "נקודה בהיכליה"; יחד הם שני הרעים.

[ועי בזהר ר"פ נח (דני"ט ע"ב)²⁴¹ בענין מאן תיבה דא ארון הברית²⁴² כו' ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)]

שם ובזהר ויקהל (דף רי"ד ע"א) ובע"ח [ובעץ חיים] שער ל"א פ"ח [פרק ח']]

[ראו בזהר, בתחילת פרשת נח (נט, ב), בענין "מאן תיבה, דא ארון הברית" וכו'; ובלקוטי תורה של האריז"ל שם, ובזהר ויקהל (דף רי"ד ע"א), ובעץ חיים שער ל"א פ"ח.]

הסוגריים מוסיפים מקורות נוספים על הארון: הוזהר בתחילת פרשת נח, הדורש את תיבת נח כארון הברית; לקוטי תורה של האריז"ל; הוזהר בפרשת ויקהל; ועץ חיים.

והנה חכמה דקדושה הוא כח מה²⁴³ בחי ביטול²⁴⁴ לאור איס ב"ה²⁴⁵ ויחוד זה דתרין ריעין היינו

להיות בחי ביטול והמשכת האין ביש כו'.

והנה, חכמת הקדושה היא "כח מה" — כוח של "מה", בחינת ביטול לפני אור אין סוף ברוך הוא. והייחוד הזה של "תרין ריעין" עניינו שיהיה ביטול ויימשך האין אל היש וכו'.

חכמת הקדושה היא "כח מה", ביטול לפני אור אין סוף; ייחוד חכמה ובינה פועל את המשכת האין, "אין", אל היש, "יש".

אך את זלעזיזי [זה לעומת זה]²⁴⁶ בקליפה נקי במות ארנון וכמארזיזי [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אלו גסי הרוח²⁴⁷ כמי"ש ראיתי איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו²⁴⁸

אבל המקבילה של "את זה לעומת זה" בקליפה נקראת "במות ארנון", וכמאמר חז"ל: "אלו גסי הרוח", כמו שנאמר: "ראיתי איש חכם בעיניו, תקווה לכסיל ממנו",

לעומת זאת, בקליפה, "במות ארנון" הן הגאותנים, כפי שחז"ל דורשים. בלשון משלי, מדובר באדם החכם בעיני עצמו, שיש פחות תקווה עבורו מאשר עבור הכסיל.

שהוא גורם היש והגסות והוא ענין עץ הדעת טוב ורע והוא הפך ממש מחכמת אלהות שהיא כח מה בחי' ביטול כו'

שכן היא גורמת לתחושת היש ולגסות. זהו עניינו של עץ הדעת טוב ורע, והוא היפוכה הגמור של חכמת האלקות, שהיא "כח מה", בחינת ביטול וכו'.

חכמה כזאת יוצרת תחושת יש וגסות. היא שייכת לעץ הדעת טוב ורע, והיא ההפך הגמור מחכמת האלקות, שהיא ביטול.

וע"כ נקי החכמה דקליפה הנ"ל במות ארנון אכן ע"י החכמה דקדושה כח מה וביטול שהוא בחי' תורה עי"ז יבוטלו בחינת במות ארנון וזהו ואתה על במותימו תדרוך²⁴⁹ ע"ד אמלאה החרבה.²⁵⁰

ולכן נקראת חכמת הקליפה האמורה "במות ארנון". אך באמצעות חכמת הקדושה — "כח מה" וביטול, שהיא בחינת התורה — יתבטלו "במות ארנון". וזהו "ואתה על במותימו תדרוך", על דרך "אמלאה החרבה".

חכמת הקדושה, הביטול שהוא התורה, מבטלת את "הבמות" הללו, כפי שמשם מברך את ישראל: "על במותימו תדרוך". זהו בדומה ל"אמלאה החרבה" — מה שהצד האחד מאבד, הצד האחר מרוויח.

ועיין בזהר ויקהל (דף רי"ד) ע"פ הכל נתן ארונה כו' ובפ' בלק (דף קצ"ב ע"ב).

ראו גם בזהר ויקהל (דף רי"ד) על "הכל נתן ארונה" וכו', ובפרשת בלק (דף קצ"ב ע"ב).

הטקסט מפנה לקטעים נוספים בזהר, בפרשת ויקהל ובפרשת בלק.

ועי"ל [ועוד יש לומר] בפ"י כי אש יצאה מחשבון כו' ע"ד המבואר²⁵¹ בזהר ויקהל (דרי"ג ע"ב) כדין חד שלהובא נפיק²⁵² כו' ע"ש: ^{253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267}

ועוד אפשר לפרש את "כי אש יצאה מחשבון" וכו', על דרך המבואר בזהר, ויקהל (203b): "אז יוצאת שלהבת אחת" וכו'; עיינו שם.

לבסוף מוצע כאן פירוש נוסף ל"כי אש יצאה מחשבון", על דרך דברי הזהר על ויקהל: "אז יוצאת שלהבת אחת".

בעבודה

אל לו לאדם ליפול ברוחו כאשר עולות בו מחשבות זרות; תפקידו לדחות אותן באמצעות ריכוז מחשבתו בהתבוננות ובמילות התפילה, שכן בכך הוא מכניע את הסטרא אחרא ומגלה את כבוד ה' בכל העולמות. עליו להיות מ"בעלי החשבון", לחוש בכל לילה את המרידות על כל דבר בחייו שלא נעשה לשם ה', כדי שתפילתו תהיה שפיכת הנפש אמיתית; עליו להרבות בתורה ובמצוות לפי מידת החשכה שסביבו, לתת צדקה לפני התפילה, לשמור על ליבו ועל עיניו, לקדש את עצמו גם במותר, ולא לסמוך על תחבולות מופרזות לפרנסתו.

שאלות לשיחה

1. אם הנשמה עמדה לפני ה' לפני ירידתה וחוזרת אליו אחריה, מה בדיוק היא מרויחה מהירידה אל הגוף, על פי המאמר?
2. כיצד ההבדל בין האור הממלא כל עלמין לאור הסוכב כל עלמין מסביר מדוע המצוות המעשיות של העולם הזה מגיעות למעלה מתענוג גן עדן?
3. מדוע המאמר רואה בדחיית מחשבה זרה אחת הכנעה של ההסתר המלא ביותר, ומה מוסיפה לכך ההשוואה להרמת בית באמצעות הקורה התחתונה ביותר?
4. כיצד שתי המשמעויות של "שיחה" — דיבור ותנועה ממקום למקום — קשורות הן למענה של ה' לתפילה והן לאדם המתפלל?
5. מה ההבדל בין האור הכחול לאור הלבן שבאש, ומדוע גם האור הראשון זקוק ל"שלהבת י"ה" מלמעלה כדי להתחיל?

הערות

פסקה 1

1 על כן יאמרו המושלים

ההערה מציינת שהנחת המאמר בכתב ידו של אדמו"ר האמצעי נדפסה שם. הערת קה"ת הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי ממאמר זה בסה"מ תקס"ז ע' רנט. בתוסי' הגהות וקיצורים באוה"ת חקת ע' תתפג. תתצ. שם כרך-ו ע' איתתצט. קיצורים בכרך-ו ע' איתתק. [אבל חלוקת הפרקים שונה מהנדפס כאן ובסה"מ תקס"ז]. וראה גם בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות ח"ב ע' תרעו. בהרחב הביאור במאמרי אדה"א במדבר ע' איתס.

2 הערת קה"ת מפנה לNumbers 21:27-28 למילים האלה.

Numbers 21:27-28 במדבר כ"א:כ"ז-כ"ח
עליכן יאמרו המושלים באו חשבון תבנה ותיכון עיר סיחון: כי־אש יצאה מחשבון להכה מקרית סיחון אכלה ער מואב בעלי כמות ארנן:
Wherefore they that speak in parables say: Come ye to Heshbon! Let the city of Sihon be built and established! For a fire is gone out of Heshbon, A flame from the city of Sihon; It hath devoured Ar of Moab, The lords of the high places of Arnon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 על כן יאמרו המושלים . . בעלי כמות ארנן

"על כן יאמרו המושלים: בואו חשבון; תיבנה ותיכון עיר סיחון". המאמר עוסק בפסוק כפי שהגמרא דורשת אותו, על מי שמושלים ביצרים.

Numbers 21:27 במדבר כ"א:כ"ז

עליכן יאמרו המושלים באו חשבון תבנה ותיכון עיר סיחון:
Wherefore they that speak in parables say: Come ye to Heshbon! Let the city of Sihon be built and established
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת במדבר כא, כז-כח.

4 בעלי כמות ארנן

"כי אש יצאה מחשבון, להכה מקרית סיחון; אכלה ער מואב, בעלי כמות ארנן". המאמר מבאר את כל אחד מביטויי הפסוק בחלקים הבאים.

Numbers 21:28 במדבר כ"א:כ"ח

כי־אש יצאה מחשבון להכה מקרית סיחון אכלה ער מואב בעלי כמות ארנן:
For a fire is gone out of Heshbon, A flame from the city of Sihon; It hath devoured Ar of Moab, The lords of the high places of Arnon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 דרשו רז"ל פ"ה דב"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת עח, ב.

6 הגמרא דורשת את הפסוק: "המושלים" הם המושלים ביצרים, ו"בואו חשבון" פירושו: בואו ונחשב חשבוננו של עולם — ההפסד שגורמת מצווה

לעומת שכרה, והרווח של עבירה לעומת הפסדה. זו הדרשה שהמאמר בא לבאר.

Bava Batra 78b:13 בבא בתרא ע"ח ב:י"ג

"המושלים" - אלו המושלים ביצרים. "בואו חשבון" - בואו ונחשב חשבוננו של עולם; הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

7 להבין זה

שם אדמו"ר האמצעי מנסח במפורש את השאלה שמאחורי המילים "כדי להבין זאת": מה הקשר בין המושלים ביצרים לבין האמירה "בואו ונחשב את חשבוננו של עולם"?

הערת קה"ת

במאמרי אדה"א שם מבאר "ויש להבין מה שייכות יש למושלים ביצרים לומר בואו ונחשוב חשבוננו של עולם" ע"ש.

8 כל העונה אמן

ההערה מפנה לביאור שם על המאמר בעניין העונה "אמן, יהא שמיא רבא מברך".

הערת קה"ת

ראה גם אוה"ת נ"ך-א ע' ז ואילך ביאור על זה.

9 כל העונה אמן יהא שמיא רבא מברך בכל כחו

רבי יהושע בן לוי מלמד שכל העונה "אמן, יהא שמיא רבא מברך" בכל כוחו, קורעים לו את גזר דינו. המאמר מבאר את דבריו באמצעות סובב כל עלמין.

Shabbat 119b:5 שבת קי"ט ב:ה'

אמר רבי יהושע בן לוי: כל העונה "אמן יהא שמיא רבא מברך" בכל כחו, קורעין לו גזר דינו, שנאמר: "בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'". מאי טעמא "בפרוע פרעות" — משום ד"ברכו ה'". רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה — מוחלין לו. כתיב הקא: "בפרוע פרעות", וכתיב התם: "כי פרוע הוא". אמר ריש לקיש: כל העונה "אמן" בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן, שנאמר: "פתחו שערים ונבא גוי צדיק ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

10 קורעים לו גזר דינו של עי שנה

הטור מבאר את הדברים בנוסח "גזר דינו של שבעים שנה", כפי שהמאמר מצטט אותם, ומבאר "בכל כוחו" — "בכל כוונתו".

Tur, Orach Chayim 56:1 טור, אורח חיים נ"ו:א'

... ועונין הצבור בכוונה שלימה אמן יהא שמיא רבא מברך לעולם ולעלמי עלמא כדאיתא בפרק כל כתבי העונה איש"ר בכל כחו קורעים לו גזר דינו של עי שנה פירוש בכל כחו בכל כוונתו וגם בכאן מפרשים שמיא רבא על השם שיחזור שלם אבל בכל הספרים גרסין כל העונה איש"ר הגדול מבורך וזה ראייה לפירוש ר"י שאינו אלא תרגום של שמו הגדול וחזור גם ש"צ ואומר יש"ר וכו': כתוב בסדור רב עמרם ז"ל ואומר יתברך אמן ישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתקלס שמיא דקודשא בריך הוא ואמרו אמן לעילא מכל ...

Orach Chaim, Vilna, 1923 (Public Domain)

11 כמ"ש אליהו

ההערה מפנה שם להערת שוליים בעניין ייחוס הדברים לאלהיו.

הערת קה"ת

ראה בלקו"ש כה ע' 147 הערה 53 "אליהו" ושכן הוא בדרך מצותיך קנג, ב. וראה לעיל פ' שלח לח, ד.

12 חי ה' אשר עמדתי לפניו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מ"א יז, א, יח, טו.

13 אליהו נשבע לעובדיה: "חי הוי' צבאות אשר עמדתי לפניו". אדמו"ר הזקן משתמש במילים אלה כדי לתאר את הנשמה קודם ירידתה, כשהיא עומדת לפני ה'.

I Kings 18:15 מלכים א י"ח:ט"ו

ויאמר אליהו חי ה' צבאות אשר עמדתי לפניו כי היום אראה אלו:

And Elijah said: 'As the L-RD of hosts liveth, before whom I stand, I will surely show myself unto him to-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 חי ה' אשר עמדתי לפניו

דבריו הראשונים של אליהו לאחאב: "חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו". קה"ת מביא את הפסוק הזה יחד עם י"ח:ט"ו.

I Kings 17:1 מלכים א י"ז:א

ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל-אחאב חי-י אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו אסי-היה השנים האלה טל ומטר כי אסי-לפי דברי:

And Elijah the Tishbite, who was of the settlers of Gilead, said unto Ahab: 'As the L-RD, the G-d of Israel, liveth, before whom I stand, there shall not be dew nor rain these years, but according to my word

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

15 והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה

"והעפר ישוב אל הארץ כשהיה, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה". הפסוק מראה שהנשמה מסיימת במקום שבו התחילה, ולכן יש להסביר את תכלית ירידתה.

Ecclesiastes 12:7 קהלת י"ב:ז

וישב העפר עלי-הארץ כשהיה והרוח תשוב אלי-האלקים אשר נתנה:

And the dust returneth to the earth as it was, and the spirit returneth unto G-d who gave it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת יב, ז.

פסוקה 3

16 כסיידיש בחיי עולם שנה נפש

ההערה מציינת שאור התורה מבאר בהרחבה את שלוש הבחינות הללו, ומכנה אותן היסוד של ספר יצירה.

הערת קה"ת

פ"ג, מ"ג ואילך. ובאוה"ת יתרו ע' תתטז וע' תתכג "אשר על ענין ג' בחיי אלו הוא יסוד של הספר יצירה" ע"ש בארוכה שמבאר ענין זה.

17 ונפש הוא בחי חיות אלקות המתלבש בהם בחי ממכ"ע

ההערה מרכוז מקומות באור התורה העוסקים ב"נפש" כחיות האלקית המלוכשת בעולמות, כלומר כאור הממלא כל עלמין.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בלק ע' איכג. ובפ' יתרו ע' תתכו. ויקרא-ג ע' תשמב. וראה גם בפ' שמות ע' ר וע' ריח. בד"ה ויצוום תרכ"ז ע' פט. ובסה"מ תרכ"ח ע' קמד מביא בשם אדה"ז שכן פ"י ברוב הדרושים ע"ש.

18 גבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". הביטוי מתאר מדרג אינסופי של עולמות, שכל אחד מהם נעלה ומעודן יותר מן העולם שמתחתיו.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז

אם-עשך רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אל-תתמה על-החפץ כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ה, ז.

19 ז' רקיעים

ריש לקיש מלמד שיש שבעה רקיעים, ומונה אותם — מווילון ועד ערכוב. המאמר מוסיף ששבעה רקיעים רוחניים, שבעת ההיכלות, מקבילים להם.

Chagigah 12b חגיגה י"ב ב

הערת קה"ת

ראה חגיגה יב, ב.

20 הנשמות יושבין ונהנין

על העולם הבא נאמר: "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". המאמר משתמש במילים אלה ביחס לנשמות שבגן עדן העליון, שבו האור הוא ממדרגה נעלית יותר.

Berakhot 17a ברכות י"ז א

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

פסוקה 4

21 אין לך עשב מלמטה

רבי שמעון מלמד שאין עשב שאין לו מזל ברקיע שמכה בו ואומר לו: "גדל". המאמר מציג זאת כמדרגה הנמוכה ביותר של ממלא כל עלמין.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י"ז:

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגוי. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ור' סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharma-

mercy, have compassion on us, Master, Who is our strength,
... ,Rock, Who is our stronghold Shield, of our deliverance
The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY) • Translation based on the Metsudah
linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY)

פסוקה 6

26 והחיות רצוא ושוב

בחזון המרכבה של יחזקאל נאמר: "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק".
המאמר קורא את הפסוק כתיאור פעימתה של החיות, הנסוגה ומתרחבת.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':י"ד

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וְשׁוּב כְּמֶרְאֵה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance
of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א', יד.

פסוקה 7

27 "והחיות רצוא ושוב". כאן הפסוק מוסב על החיות של כל העולמות, ולא רק על היצורים המלאכיים שבחזון.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':י"ד

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וְשׁוּב כְּמֶרְאֵה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance
of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 בחי מטי ולא מטי הנז' בע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ש"ז.

29 מטי ולא מטי

השער השביעי של עץ חיים הוא שער מטי ולא מטי, "מגיע ולא מגיע",
המתאר את האור כשהוא מגיע ומסתלק לסירוגין. אדמו"ר הזקן מזהה אותו
עם הרצוא והשוב של החיות.

Sefer Etz Chaim 7:1-3 עץ חיים ז':א-ג

שער השביעי שער מטי ולא מטי ובו ה' פרקים: כבר בארנו באורך
בכ"מ כי האצילות העליון התחיל להיות עקודים נקודים ברודים ועתה
נחזור לבאר הענין באורך ונבאר מציאות העקודים מה ענינם: הנה
קודם מציאות העקודים לא היה האור העליון יכול להתלבש בשום כלי
כי לא היה יכולת בכלים לסובלו ושם היה האור בלתי מתלבש בכלי עד
שהגיע התפשטות האור הגדול ההוא אל בחי העקודים ושם נעשה
מציאות כלי א' אל האור הגדול ההוא ואז התחיל האצילות להיות בו
איזה מציאות הגבלת האור מה שלא היה יכול להיות הדבר עד עתה.

...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

30 מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית

מילות הברכה שלפני קריאת שמע של שחרית. ההתחדשות המתוארת בה
היא הסתלקות החיות והמשכתה מחדש בכל רגע.

Siddur Ashkenaz, Weekday, Shacharit, Blessings of the
Shema, First Blessing before Shema 2 סידור אשכנז, ימי חול,

cist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is
not a single blade of grass that does not have a constellation
in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is
what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will
you establish its dominion [mishtaro] on earth?" (Job
38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will
... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

Zohar I, 251a זח"א רנ"א, א

הערת קה"ת

ב"ר י', ו. זח"א רנ"א, א. ובכ"מ.

22 שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל

בהוצאת קה"ת מובא גם מקור בוהר לאמירה על המזל שמכה בכל עשב
ואומר לו לגדול.

Zohar, Addenda, Volume I 1:1 ספר הזהר, תוספות, כרך א א':א'

23 המחיי' בחי' העשבים

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהארץ מצמיחה ללא הרף עשבים ואילנות, יש
מאין, דבר שאפילו צבא השמים אינו יכול לעשות. המזל האומר לצמח
"גדלי" פועל רק לאחר שהצמח כבר נבט, ומצמיח אותו מקטן לגדול;
הנביטה עצמה נובעת מכוח הצמיחה שבארץ.

הערת קה"ת

ראה אנה"ק ס"י כ קרוב לסופו.

פסוקה 5

24 ובטובו מחדש בכ"י מעשה בראשית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

25 ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית

הברכה הראשונה שלפני קריאת שמע של שחרית משבחת את ה', ש"בטובו
מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית". המאמר מסביר שהתחדשות זו היא
שורש הזמן.

Siddur Ashkenaz, Weekday, Shacharit, Blessings of the
Shema, First Blessing before Shema 2 סידור אשכנז, ימי חול,
תפילת שחרית, ברכות קריאת שמע, יוצר אור ב'

הַמֵּאִיר לְאֶרֶץ וְלְדָרִים עֲלֶיהָ בְּרַחֲמִים וּבְטוֹבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל־יוֹם תְּמִיד
מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית: מִהֲרַבּוֹ מַעֲשִׂיךְ | הִ' כֵּלֶם בְּחֶכְמָה עֲשִׂית מְלָאךְ הָאָרֶץ
קִנְיָנְךָ: הַמְלִיךְ הַמְרוֹמֵם לְבָדוֹ מֶאֱזוּ. הַמְשַׁבֵּחַ וְהַמְפָּאֵר וְהַמְתַּנְשֵׂא מִימּוֹת
עוֹלָם: אֱלֹקֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים רַחֵם עָלֵינוּ אֲדוֹן עֲזָנוֹ צוּר מְשַׁנְּבֵנוּ
מִגֹּן יִשְׁעֵנוּ מְשַׁבֵּחַ בְּעֲדָנוּ: אֵל בְּרוּךְ גָּדוֹל דָּעָה הַכִּין וּפָעַל זִהְרֵי חֲמָה: טוֹב
צָר כְּבוֹד לְשִׁמּוֹ מְאֻרֹת נִתַּן סְכִיבוֹת עֲזוֹ: פְּנוֹת צָבָאֵי קְדוּשִׁים רוֹמְמֵי
שְׂדֵי תְּמִיד מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֵל ...

He illuminates the earth [and provides light] for those who
dwell on it, with compassion; and in His goodness renews
every day, continually, the work of creation. How many are
Your works, Adonoy; You made them all with wisdom, the
earth is full of Your possessions. The King Who alone is ex-
alted from then, Who is praised and glorified and uplifted,
from the beginning of time. Eternal G-d, in Your abundant

תפילת שחרית, ברכות קריאת שמע, יוצר אור ב'

המאיר לארץ ולדברים עליה ברחמים ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית: מה רבו מעשיך | ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ הנקנה: המלך המרומם לבדו מאז. המשבח והמפאָר והמתנשא מימות עולם: אלקי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו אדון עזנו צור משגבנו מגן לשענו משגב בעדנו: אל ברוך גדול דעה הכין ופעל זְהָרִי חֲמָה: טוב יצר כבוד לשמו מאורות נתן סביבות עזו: פְּנוֹת צָבָאִיו קְדוּשִׁים רוּחֵמִי שִׁדְיֵי תְמִיד מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֵל ...

He illuminates the earth [and provides light] for those who dwell on it, with compassion; and in His goodness renews every day, continually, the work of creation. How many are Your works, Adonoy; You made them all with wisdom, the earth is full of Your possessions. The King Who alone is exalted from then, Who is praised and glorified and uplifted, from the beginning of time. Eternal G-d, in Your abundant mercy, have compassion on us, Master, Who is our strength, ... Rock, Who is our stronghold Shield, of our deliverance

The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY) • Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY)

31 סדיה כי כאשר השמים החדשים

שם מסביר אדמו"ר הזקן את "השמים החדשים והארץ החדשה" שה' אומר "אני עושה": השמים והארץ הנוכחיים נמשכו באמצעות שם אלקים, מדרגת הצמצום וההסתר; ואילו החדשים יבואו מאתערותא דלעילא בלבד — גילוי מעצמותו של ה', שעדיין לא התגלה מעולם.

הערת קה"ת

תו"א ב, ג ואילך.

פסוקה 8

32 הערת קה"ת מפנה לEzekiel 1:14 למילים האלה.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א:י"ד

והחיות רצו ושוב כמראה הִנֵּק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

33 וכמ"ש במ"א באריכות

ההערה מציינת שבכתב"ד זה, שמספרו 318 בספריית הרבי, נמצאים הגהה וקיצור על הקטע; בכתב"יד מופיעות גם ההגהות והקיצורים שנדפסו ב- Or HaTorah on Chukas, p. 883.

הערת קה"ת

הגה וקיצור ע"ז יש בבזך פערטעל (רך, ב). [כ]. [הוא כת"י המסומן בספריית כ"ק אדמו"ר במס' 318. ושם נמצאים ההגהות וקיצורים שבאוה"ת פרשתנו ע' תתפג].

פסוקה 11

34 "כשם שהקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה, כך הנשמה רואה ואינה נראית". ההשוואה בתלמוד ממחישה כיצד אורו של ה' נסתר בעולמות, כשם שהנשמה נסתרת בגוף.

Berakhot 10a:25 ברכות י"א:כ"ה

מה הקדוש ברוך הוא מלא כל העולם — אף נשמה מלאה את כל הגוף. מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה — אף נשמה רואה ואינה נראית. מה הקדוש ברוך הוא זן את כל העולם כלו — אף נשמה זנה את כל הגוף. מה הקדוש ברוך הוא טהור — אף נשמה טהורה. מה הקדוש ברוך הוא יושב בחדרי חדרים — אף נשמה יושבת בחדרי חדרים. יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו וישבב למי שיש בו חמשה דברים הללו.

As the Holy One, blessed be He, fills the whole world, so also the soul fills the whole body. As the Holy One, blessed be He, sees but cannot be seen, so also the soul sees but cannot be seen. As the Holy One, blessed be He, nourishes the whole world, so also the soul nourishes the whole body. As the Holy One, blessed be He, is pure, so also the soul is pure. As the Holy One, blessed be He, dwells in the inmost part [of the ... Universe], so

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

35 מעלימים ומסתירים כו'

ההערה אומרת שבכתב היד הנוכח לעיל יש במקום זה הגהה על המאמר.

הערת קה"ת

שם בהג"ל יש כאן הג"ה [כ]. [ראה אוה"ת שם ע' תתפד].

36 וצבא השמים לך משתחוים

"אתה הוא הוי' לבדך ... וצבא השמים לך משתחוים". המאמר מביא פסוק זה כדי להראות שגם מעל לעולמנו הגשמי הבריאה חשה עדיין בביטול שלה.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו'

אַתָּה־הוּא ה' לְבַדְּךָ אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם וְכָל־צָבָא הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת־כָּל־אֶתְכֶּם וְצָבֵא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמ"ט, ו.

37 כמו גלגל השמש שמשתחוה

רבי יהושע בן לוי מלמד שהשכינה במערב. קה"ת מפנה לכאן כרעק להשתחויות השמש כלפי מערב.

Bava Batra 25b בבא בתרא כ"ה ב

הערת קה"ת

ראה ב"ב כה, ב.

38 וז"ש לעיל כי שמים כעשן נמלחו

שם מוסבר אותו פסוק בנפש: "שמים" (אש ומים) הם המדות, ומול השמים הקדושים עומדות המדות הרעות, שמי הקליפה. הם "נמלחו" — רשיי

את העוף, היך מה דאת אמר (שם יח): וקץ עליו העיט וכל בהמת הארץ עליו תחרף. מעשה היה באחד מגדולי הדור, ...

As long as the earth endures, sowing and reaping, cold and heat, summer and winter, and day and night shall not cease" (Genesis 8:22). "As long as the earth endures, sowing and reaping, cold and heat..." - Rabbi Yudan in the name of Rabbi Shmuel: What do the descendants of Noah believe? That the covenant made with them will last forever? The truth is, rather, that as long as the heavens and the earth endure, their covenant is in effect. When that day comes re-

... guarding which it is written: "For

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

42 כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה

על הפסוק "ויהי בימי אמרפלי" שואל המדרש על "ויהי ערב ויהי בקר", ומשיב שאפילו זו אינה שמחה שלמה, שכן כל מה שנברא ביום הראשון עתיד להתכלות, כפי שנאמר בפסוק.

Bereshit Rabbah 42:3 בראשית רבה מ"ב:ג

ויחלק עליהם לילה - רבי בנימין בר יפת משם ר' יונתן: הלילה נחלק מאיליו. ורבנן אמרי: יוצרו חלקו. אמר הקב"ה: אביהם פעל עמי בחצי הלילה, אף אני פועל עם בניו בחצי הלילה. ואימתי? במצרים, שנאמר (שמות יב): ויהי בחצי הלילה, והי הכה כל בכור וגוי. אמר רבי תנחומא: אית דמפקין לישנא אחרינא. אמר הקדוש ברוך הוא: אביהם יצא בחצי הלילה, אף אני אצא עם בניו בחצי הלילה, שנאמר (שם): כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא. ויכח וירדפם, וכי יש אדם רודף הרוגים? אמר רבי פנחס: רודפיו של אבינו אברהם ...

Another interpretation, "it was in the days of Amrafel" - Rabbi Tanḥuma in the name of Rabbi Ḥiyya the Great and Rabbi Berekhya in the name of Rabbi Eliezer: The following exposition was brought with us in our hands when we came up from the Diaspora: Wherever it is stated: "It was [vayhi] in the days," it indicates trouble. is seen as a combination of the words vay and hi, both expressions of woe and misfortune. "It was in the days of Amrafel" - what was the trouble ... there? "They

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

43 כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה

אוחו רעיון מופיע בפרשת שמיי: מה שנברא ביום הראשון עתיד להסתיים, כפי שנאמר: "כי השמים כעשן נמלחו".

Vayikra Rabbah 11:7 ויקרא רבה י"א:ז

44 כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה

אוחו רעיון מופיע בפרשת נשא: כל מה שנברא ביום הראשון עתיד להתכלות, כפי שנאמר בפסוק.

Bamidbar Rabbah 13:5 במדבר רבה י"ג:ה

45 כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה

בפתיחת רות רבה מביא המדרש אותה דרשה: השמים עתידים להתכלות, כפי שנאמר: "כי השמים כעשן נמלחו".

Ruth Rabbah, Petichta 7 רות רבה, פתיחתא ז'

... שעתידין רשעים לצאת, כדור אנוש ואנושי דור המבול ודור הפלגה וכאנושי סודם, לקחה. הלא הוא דקתיב (איוב לח, ט): וימנע מרשעים

מפרש זאת כלשון ריקבון — באמצעות המלח הקדוש, המכלה את תחושת הישות והנפרדות.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' ויקרא ו, ב.

39 כי שמים כעשן נמלחו

רבי יהודה בן רבי סימון אומר ששבע הפעמים שבהן קהלת אומר "הבל" מכוונות כנגד שבעת ימי הבריאה; כנגד היום הראשון, "בראשית ברא ה' את השמים ואת הארץ", הוא מביא את הפסוק "כי השמים כעשן נמלחו".

Kohelet Rabbah 1:2 קהלת רבה א':ב'

... שבעה הכלים שאמר קהלת כנגד שבעה ימי בראשית, בראשון (בראשית א, א): בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, וכתוב (ישעיה נא, ו): כי שמים כעשן נמלחו. בשני, יהי רקיע, וכתוב (ישעיה לד, ד): ונגלו כספרי השמים. בשלישי, יקוו המים, וכתוב (ישעיה יא, טו): והחרים ה' את לשון ים מצרים. ברביעי, יהי מארת, וכתוב (ישעיה כד, כג): ותפרה הלבנה, בחמישי, ישרצו המים, וכתוב (צפניה א, ג): אסף עוף השמים. בששי, נעשה אדם, וכתוב (צפניה א, ג): אסף ...

Vanity of vanities, said Kohelet; vanity of vanities, every-thing is vanity" (Ecclesiastes 1:2). "Vanity of vanities [havel havalim]" - Rabbi Huna said in the name of Rabbi Aḥa: David made a statement and did not explain it, but his son Solomon explained it. Solomon made a statement and did not explain it, but his father David explained it. David said: "Man is like hevel" (Psalms 144:4); to what hevel [is man compared]? If it is to the hevel [heat] of an oven, it has sig-nificance. If it is to the

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

40 כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה

"כי השמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה". המאמר מפרש זאת כסיום הגשמיות שמסתירה את האלוקות.

Isaiah 51:6 ישעיהו נ"א:ו

שאו לשמים עיניכם והביטו אל־הארץ מתחת כִּי־שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה וישִׁבָּה כְּמוֹכֶן יְמוֹתוֹן וישׁוּעָתִי לְעוֹלָם תְּהִיָּה וְצִדְקָתִי לֹא תִחַת:

Lift up your eyes to the heavens, And look upon the earth beneath; For the heavens shall vanish away like smoke, And the earth shall wax old like a garment, And they that dwell therein shall die in like manner; But My salvation shall be for ever, And My favour shall not be abolished

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה

בפרשת נח אומר המדרש שהבית של "זרע וקציר" נמשכת כל עוד השמים והארץ עומדים, עד היום שעליו נאמר: "השמים כעשן נמלחו". זהו הראשון מבין מדרשי חז"ל שהטקסט מונה.

Bereshit Rabbah 34:11 בראשית רבה ל"ד:יא

... מה סבורים בני נח שבריתן כרותה עומדת לעד?! אלא כל זמן שהשמים והארץ קיימין, בריתן קיימת, לכשיבא אותו יום שכתוב בו, (ישעיה נא): כי שמים כעשן נמלחו, והארץ כבגד תבלה. באותה שעה, ותופר ביום ההוא וגוי. אמר רבי אחא: מי גרם להם שימרדו בי, לא ע"י שהיו זורעין ולא קוצרין, יולדין ולא קוברין?! מיכן ואילך, זרע וקציר, יולדין וקוברין, קור וחום, חמה חאבית, קיץ וחורף, מקייץ אני עליהם

הרעות העומדות מול השמים הקדושים; הם "נמלחו" — רש"י מפרש זאת כלשון ריקבון — באמצעות המלח הקדוש, המכלה את תחושת הישות.

הערת קה"ת

ראה גם לעיל פ' ויקרא ו, ב.

51 כי כאשר השמים החדשים

"כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפניי". השמים החדשים לא יסתירו את האור הנמשך מאין סוף.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאמיה' כן יעמד ורעכם ושמכם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע' סו, כב.

52 כי עין בעין יראו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם נב, ח.

53 כי עין בעין יראו

"כי עין בעין יראו בשוב הוי' ציון". לעתיד לבוא תיראה האלוקות בגלוי.

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח'

קול צפירה נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 ונגלה כבוד ה'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם מ, ה.

55 ונגלה כבוד ה'

"ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו". הפסוק מתאר את ההתגלות ללא הסתר שתאפשר בזכות השמים והארץ החדשים.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ':ה'

ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken '.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ארז"ל בפ"ק דברכות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

א, א.

57 ה' — כו

ההערה אומרת שבכתב היד הנזכר לעיל יש במקום זה סיכום קצר של מה שהתבאר.

הערת קה"ת

אורח, וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא, שנאמר (תהלים צו, יא): אור ורע לצדיק. מיתבין לקה והכתוב (בראשית א, א): ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, אמר להם אף היא אינה שמחה, שעתידו שמים להבלות, שנאמר (ישעיה נא, ו): כי שמים כעשן נמלחו, מיתבין לקה והא כתיב ויהי ערב ויהי בקר יום שני, ושלישי, ורביעי, חמישי, ...

Rabbi Tanhuma in the name of Rabbi Hyya the Great, and Rabbi Berekhya in the name of Rabbi Elazar: This midrash came up with us from the Exile: Any place that "It was [vayhi]" is stated, [it alludes to] trouble. Rabbi Hyya the Great: Any place that "It was [vayhi]" is stated, it can serve [to allude to] either trouble or joy. If it is trouble, there is none like it. If it is joy, there is none like it. Rabbi Shmuel ... said: There are five [instances of] "during the

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

46 כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה

בפתיחת אסתר רבה, על הפסוק "ויהי בימי אחשורוש", מופיעה אותה דרשה: מה שנברא ביום הראשון עתיד להתבלות.

Esther Rabbah, Petichta 11 אסתר רבה, פתיחתא י"א

47 פ' עקב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

יג, יד.

48 וברות רבה ע"פ ושם האיש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פתיחתא ז, יז.

49 הערת קה"ת מפנה לRuth Rabbah 2:5 למילים האלה.

Ruth Rabbah 2:5 רות רבה ב':ה'

ושם האיש אלימלק (רות א, ב), רבי מאיר היה דורש שמות. רבי יהושע בן קרחה היה דורש שמות. ושם האיש אלימלק, שהיה אומר אלי תבוא מלכות. ושם אשתו נעמי, שהיו מעשיה נאים ונעימים. ושם שני בניה מחלון וכליון, מחלון, שנמחו מן העולם. וכליון, שכלו מן העולם. אפרתים, רבי יהושע בן לוי אומר פלטיאני, ורבי בר רבי נחמיה אומר אבגניסטי. דבר אחר, אפרתים, רבי פנחס אמר כל אותה העטרה שנתעטר אפרים מיעקב אבינו ...

The name of the man was Elimelekh, and the name of his "wife Naomi, and the names of his two sons Mahlon and Kilyon, Ephratites of Bethlehem in Judah. They came to the fields of Moav, and were there" (Ruth 1:2). "The name of the man was Elimelekh" (Ruth 1:2). Rabbi Meir would expound names. Rabbi Yehoshua ben Korha would expound names. "The name of the man was Elimelekh," as he would say: To me [elai], the kingdom [malkhut] will come. "And the name ... of his wife was Naomi," as

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

50 ת"ז תקון ח'

בעמוד זה (26), בביאור דברי ישעיהו "כי שמים כעשן נמלחו", מביא אדמו"ר הזקן את תיקון ח' מתיקוני זוהר על "שמי" הקליפה — המדות

שם בהנ"ל יש כאן בקיצור מה שנת' [כ].

פסוקה 12

58 אני הוי' לא שניתי

"כי אני הוי' לא שיניתי". המאמר מיישם זאת על סוכב כל עלמין, שהוא זהה לפני הבריה ולאחריה.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו'

כי אני ה' לא שִׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יַעֲקֹב לֹא כִלִּיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 שוה ומשוה קטן וגדול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פיוט וכל מאמינים.

פסוקה 13

60 את השמים ואת הארץ אני מלא

"הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאום הוי'". המאמר מפרש את "אני" כעצמותו של הקב"ה, אור אין סוף הסוכב כל עלמין, הנמצא בכל מקום.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻם־יְהוָה הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻם־יְהוָה

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' כג, כד.

61 הקדוש בשמים ובארץ

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת ישתבח שמך.

62 הקדוש בשמים ובארץ

ברכת "ישתבח" משבחת את "המלך הגדול, הקדוש בשמים ובארץ". אדמו"ר הזקן מפרש את "קדוש" כמי שנבדל, אף שהוא נוכח בשמים ובארץ.

Siddur Ashkenaz, Weekday, Shacharit, Pesukei Dezimra, Yishtabach סידור אשכנז, ימי חול, תפילת שחרית, פסוקי דזמרה, ישתבח

יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מְלָכְנוּ. הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כִּי לֶךָ נִצָּח ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלֵּקֵינוּ. שִׁיר וּשְׁבַחָה הַלֵּל וְזִמְרָה. עוֹ וּמְשֻׁלָּה. נִצַּח גְּדֻלָּה וְגִבּוּרָה. תְּהִלָּה וְתַפְאֶרֶת. קִדְשָׁה וּמְלָכוּת. בְּרָכוּת וְהוֹדָאוֹת מַעֲתָה וְעֵד־עוֹלָם. בְּרִיךְ אַתָּה ה' אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בְּתַשְׁבּוּחוֹת. אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה. מֶלֶךְ אֵל חַי הַעוֹלָמִים.

Praised be Your Name forever, our King, Almighty the great and holy King in heaven and on earth. For to You it is fitting [to offer] Adonoy, our G-d, and G-d of our fathers, song and praise, glorification and hymns, [to proclaim Your] strength

and dominion, victory, grandeur, and might, praise and glory, holiness and sovereignty, blessings and thanksgivings, from now and forever. Blessed are You, Adonoy, Almighty, King [Who is] great in [our] praise Almighty, of [to Whom we offer our] thanksgiving, Master of [Whom we praise for His]

...

The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY) • Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY)

63 ואי לזאת הוא בשמים ובארץ בשוה

בהערה נאמר שהרבי האמצעי מביא שם משל לכך: אור הנשמה, המאיר בכל האברים מן הראש ועד הרגל, בשווה ממש.

הערת קה"ת

במאמרי אדה"א כאן ע' א'תסה מביא משל לזה מענין אור הנפש המאירה בכל האברים מראש עד לרגל בשוה ממש ע"ש.

64 כחשיכה כאורה

"גם חושך לא יחשיך ממך ... כחשיכה כאורה". לפני אור אין סוף הסוכב כל עלמין, הרוחני והגשמי שווים.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלֵיְלָלָה כִּי־אֵין כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

65 בשמים ממעל . . אין עוד

"וידעת היום... כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד". ה' נוכח במידה שווה למעלה ולמטה.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וַיֵּדַעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֲלֵי־לִבְכֶּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לט.

66 אם אסק שמים שם אתה

"אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך". אותה נוכחות מצויה בקצוות העליונים והתחתונים ביותר.

Psalms 139:8 תהילים קל"ט:ח'

אִם־אֶסֶק שָׁמַיִם שָׁם אַתָּה וְאֶצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּךְ:

If I ascend up into heaven, Thou art there; If I make my bed in the nether-world, behold, Thou art there

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, ח.

67 גדול ה' ומהולל מאד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם קמה, ג.

68 גדול הוי ומהולל מאד

"גדול הוי ומהולל מאד, ולגדולתו אין חקר". המאמר מחלק את הפסוק: "מהולל מאד" מתייחס לאור שממלא כל עלמין, ו"לגדולתו אין חקר" – לאור הסובב כל עלמין.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג

גדול הוי ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

69 מלך משוכח ומפואר עדי עד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת ברוך שאמר.

70 מלך משוכח ומפואר עדי עד

הברכה "ברוך שאמר" מסתיימת במילים: "מלך, שמו הגדול משוכח ומפואר לעדי עד". המאמר מפרש את הביטוי "עדי עד" כהילול העולה מדרגה לדרגה, בלי סוף.

Siddur Ashkenaz, Weekday, Shacharit, Pesukei Dezimra, Barukh She'amar 2 סידור אשכנז, ימי חול, תפילת שחרית, פסוקי דמרה, ברוך שאמר ב'

... נהלך ה' אלקינו בשכחות ובזמירות ונגדלך ונשכחך ונפאךך ונזכיר שמך ונמליכך מלכנו אלקינו. יחיד חי העולמים. מלך משכח ומפאך עדיעד שמו הגדול. ברוך אתה ה' מלך מהלל פתשכחות:

Blessed is He Who spoke, and the world came into being; blessed is He; blessed is He Who maintains the creation; blessed is He Who says and does; blessed is He Who decrees and fulfills; blessed is He Who has compassion on the earth; blessed is He Who has compassion on the creatures; blessed is He Who rewards well those who fear Him, blessed is He Who lives forever and exists eternally; blessed is He Who redeems and saves blessed is His Name. Blessed are You, ... Adonoy, our G-d, King

The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY) • Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY)

פסוקה 15

71 גבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". הביטוי מתאר את הרמות האינוסופיות של שכח השייכות לאור הממלא כל עלמין.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה:ז

אם-עשך רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אלי-תתמה עלי-החפץ כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ה, ז.

72 גדול הוי ומהולל מאד

"גדול הוי ומהולל מאד". חלקו הראשון של הפסוק מתייחס לשכח ברמות, לאור הממלא כל עלמין.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג

גדול הוי ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 כחשיכה כאורה

"חושך ואור כאחד". בפני האור הסובב כל עלמין אין דבר שיכול להסתיר.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גם-חשך לא-יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 ראיתי והנה מנורת זהב

"ראיתי והנה מנורת זהב כולה". פסוק זה פותח את המאמר שאליו הטקסט מפנה כאן.

Zechariah 4:2 זכריה ד:ב'

ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה עלי-ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר עלי-ראשה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 מזיו השכינה

התלמוד מתאר את העולם הבא, שבו הצדיקים מתענגים מזיו השכינה. המאמר אומר שהתענוג של הנשמה לפני ירידתה הוא עדיין רק מן האור הממלא כל עלמין.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגלא בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרתיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "ויוחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. ll)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

76 אני הוי אלקיכם

"אני הוי אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". הפסוק החותם את

פרשת שלח, שעליו מבוסס המאמר שאליו מפנה הטקסט.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיטֵת לָכֶם לְאֱלֹקִים
אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of
'Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

מה טובו 77

"מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל". הפסוק פותח את המאמר
שאליו מתייחס כאן הטקסט.

Numbers 24:5 במדבר כ"ד:ה'

מִה־טֹבוֹ אוֹהֲלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל:

!How goodly are thy tents, O Jacob, Thy dwellings, O Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כד אתכפיא סט"א 78

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ב (קפד, א). ושם (קכח, ב). [כ].

כד אתכפייא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין 79

הוזהר מלמד שכאשר הסטרא אחרא נכפית, כבודו של הקדוש ברוך הוא
מתעלה בכל העולמות. המאמר מבסס על אמירה זו את כל הסברו לעניין
אתכפיא.

Zohar, Tetzaveh 10:83-11:92 ספר הזהר, תצוה י"פג-י"א:צ"ב

כד אתכפייא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין 80

בהוצאת קה"ת מצוין כאן המקום השני בוזהר שבו מופיעה אותה אמירה על
כפיית הסטרא אחרא.

Zohar, Terumah 6:38-7:45 ספר הזהר, תרומה ו':ל"ח-ז':מ"ה

כשור לעול וכחמור למשאוי 81

בית מדרשו של אליהו מלמד שעל האדם תמיד לשים את עצמו תחת דברי
התורה, "כשור לעול וכחמור למשא". המאמר מביא זאת בהקשר של קבלת
עול תורה ומצוות.

Avodah Zarah 5b:4-5 עבודה זרה ה' ב:ד-ה'

"מִשְׁלַחִי רִגְלֵי הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר", תֵּנָא דְּבִי אֱלִיָּהוּ: לְעוֹלָם יְשִׁים אָדָם עֲצָמוֹ
עַל דְּבָרֵי תוֹרָה כְּשׁוֹר לְעוֹל וְכַחֲמוֹר לְמִשְׁאוֹי. שְׁלִשָּׁה יָמִים אָסוּר לְשֵׂאת
וּלְתַת עֲמָהֶם וְכוּ'. וּמִי בְּעֵינָן כּוֹלֵי הָאִי?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ה, ב.

זה לעו"ז עשה האלקים 82

"את זה לעומת זה עשה האלקים". החסידות מפרשת זאת כמבנה מקביל של
קדושה וקליפה, ובמקרה זה — ההיכלות של כל אחת מהן.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז':י"ד

בְּיוֹם טוֹבָה הִנֵּה בְּטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רָאָה גַּם אֶת־זֶה לְעִמְתָּ-זֶה עָשָׂה
הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹתָ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָּה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity
consider; G-d hath made even the one as well as the other, to

.the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, יד.

פסוקה 17

לתאוה יבקש נפרד 83

"מי שנפרד מבקש את רצונו שלו". המאמר מחיל זאת על מי שרודף אחר
תאוות גשמיות, ובכך שואב את חיותו מהקליפות.

Proverbs 18:1 משלי י"ח:א'

לְתַאֲוָה יִבְקֹשׁ נִפְרָד בְּכָל־תּוֹשִׁיָּה יִתְנַלֵּעַ:

He that separateth himself seeketh his own desire, And
snarlest against all sound wisdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יח, א.

דעוה"ז רובו ככולו רע רק מעט טוב 84

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה ע"ח שמ"ב, ספ"ד. שמ"ח, פ"ג. מ"ח מס' עשי גופנית. ועוד.

רובו ככולו רע רק מעט טוב 85

האריז"ל מלמד שבעולם העשיה הקליפה גוברת על הקדושה, ושארין בעולם
זה דבר שאינו מורכב מטוב ורע המעורבים זה בזה.

Sefer Etz Chaim 48:3 עץ חיים מ"ח:ג'

... הם מעורבים יחד וביצירה הוא מחצה על מחצה וגם הם מעורבים
יחד טוב ורע. ובעשיה הקלי' מרובה על העשיה של טהרה וגם הם
מעורבים יחד ואין שום דבר בעולם העשיה שלא יהיה מורכב מטו"ר
קדושה וקלי' מעורבין יחד ממש. והנה הטומאה שבאצילות הם הנק'
קלי' דאצילות הטהור וכן הטומאה של הבריאה נקרא קלי' דבריאה
דטהרה וכן ביצירה וכן בעשיה ואמנם אם קלי' האלו שבכל עולם
סביבות העולם או אם הם למטה בין כל עולם ועולם זה יתבאר במ"א
אמנם ודאי הוא כי הם במדור אחד יחד הקליפות דאצילות יושבים ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

כי ביום הזה יכפר 86

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם". פסוק זה פותח את הביאור
בפרשת אחרי שאליו מתייחס הטקסט.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל'

כִּי־בְיוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהַרְוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse
you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 20

בד"ה קחו מאתכם תרומה 87

שם מוסבר כי תרומה, הניתנת "להוי", היא ביטול מלמטה למעלה. קבלת
עול מלכות שמים נקראת אתכפיא וביטול הרצון, ובניגוד לאהבה,
המשתנה בין התפילה לשאר היום, היא יכולה להישאר באותה מידה לאורך
כל היום.

הערת קה"ת

תו"א פט, ד.

88 קחו מאתכם תרומה

"קחו מאתכם תרומה להווי". פסוק זה פותח את המאמר בתורה אור שאליו מתייחס הטקסט לעניין משמעותה של התנשאות.

Exodus 35:5 שמות ל"ה:ה'

קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביא את תרומת ה' זהב וכסף ונחשת:

Take ye from among you an offering unto the L-RD, whosoever is of a willing heart, let him bring it, the L-RD'S offering: gold, and silver, and brass

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 טובה הארץ מאד מאד

יהושע וכלב אומרים: "טובה הארץ מאד מאד". פסוק זה פותח את המאמר בפרשת שלח, המוזכר כאן ולמעלה.

Numbers 14:7 במדבר י"ד:ז'

ויאמרו אל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד:

And they spoke unto all the congregation of the children of Israel, saying: 'The land, which we passed through to spy it out, is an exceeding good land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 22

90 יעקב חבל נחלתו

"כי חלק הוי עמו, יעקב חבל נחלתו". המאמר מפרש את המילה "חבלי" כפשטה — חבל שקצהו התחתון מניע את קצהו העליון.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כִּי חֵלֶק חָבַל נַחֲלָתוֹ: Havayah עֲמוֹ יַעֲקֹב חֵבֶל נַחֲלָתוֹ:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ט.

91 ואסתלק — עלמין

ההערה מציינת שככתב היד שהוזכר לעיל מופיע בנקודה זו במאמר הסיכום.

הערת קה"ת

שם בהג"ל יש כאן הקיצור [ראה אוה"ת שם ע' תתפז]. [כ].

פסוקה 23

92 כל העונה אמן יש"ר . . ע' שנה

רבי יהושע בן לוי: כל העונה "אמן", יהא שמיא רבא מברך" בכל כוחו, קורעים לו את גזר דינו. סעיף 3 מסביר את דבריו.

Shabbat 119b:5 שבת ק"ט ב:ה'

אמר רבי יהושע בן לוי: כל העונה "אמן" יהא שמיא רבא מברך" בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו, שנאמר: "בפרוע פרעות בישאל בהתנדב עם ברכו ה'". מאי טעמא "בפרוע פרעות" — משום ד"ברכו ה'". רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה — מוחלין לו. כתיב הקא: "בפרוע פרעות", וכתיב התם: "כי פרוע הוא". אמר

ריש לקיש: כל העונה "אמן" בכל כחו פותחין לו שערין גזר, שנאמר: "פתחו שערים ויבא גוי צדיק ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קיט, ב.

93 של ע' שנה

בהערה נאמר שהמילים "של שבעים שנה" אינן מופיעות בגמרא, שבת, ומוכאת הערת הרבי מהר"ש בשוליים שם: הטור, אורח חיים 56, מסיים במילים "גזר דינו של שבעים שנה", ונראה שכן הייתה גרסתו בגמרא, שבת 119b.

הערת קה"ת

תי' אלו ליתא בגמרא שבת. בסה"מ תרל"ה-ב ע' תצג בשולי הגיליון העיר כ"ק מהר"ש "בטור או"ח סי' נו מסיים גזר דין של ע' שנה והנראה שכן הי' הגירסא שלו בגמ' שבת דק"ט ע"ב" עכ"ל.

94 קורעין לו גזר דינו של ע' שנה

הטור מצטט את דברי חז"ל בנוסח "גזר דינו של שבעים שנה", מילים שאינן מופיעות בגמרא הנדפסת.

Tur, Orach Chayim 56:1 טור, אורח חיים נ"א:

... ועונין הצבור בכוונה שלימה אמן יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי כדאיתא בפרק כל כתבי העונה איש"ר בכל כחו קורעים לו גזר דינו של ע' שנה פירוש בכל כחו בכל כוונתו וגם בכאן מפרשים שמיא רבא על השם שיחזור שלם אבל בכל הספרים גרסין כל העונה איש"ר הגדול מבורך וזה ראיא לפירוש ר"י שאינו אלא תרגום של שמו הגדול וחזור גם ש"צ ואומר יש"ר וכו': כתוב בסדור רב עמרם ז"ל ואומר יתברך אמן ישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתקלס שמיא דקודשא בריך הוא ואמרו אמן לעילא מכל ...

Orach Chaim, Vilna, 1923 (Public Domain)

95 משה ידבר

"ומשה ידבר והאלקים יענו בקול". הפסוק פותח את המאמר שבו מסביר אדמו"ר הזקן את שמותיו של ה' כצינורות למדותיו.

Exodus 19:19 שמות י"ט:י"ט

ויהי קול השפך הולך וחזק מאד משה ידבר והאלקים יענו בקול:

And when the voice of the horn waxed louder and louder, Moses spoke, and G-d answered him by a voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 וילבש צדקה כשריון

"וילבש צדקה כשריון". הפסוק פותח את האגרת באגרת הקודש שאליה מתייחס הטקסט.

Isaiah 59:17 ישעיהו נ"ט:י"ז

וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו וילבש בגדי נקם תלבשת ויעט כמעיל קנאה:

And He put on righteousness as a coat of mail, And a helmet of salvation upon His head, And He put on garments of vengeance for clothing, And was clad with zeal as a cloak

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 קודם שנברא העולם היה וישמו בלבד

"קודם שנברא העולם היה הקדוש ברוך הוא וישמו הגדול בלבד". המאמר

הבהמית.

Psalms 139:16 תהילים קל"ט:ט"ז

גלמי ראו עיניך ועל־ספרך כלם יכתבו ימים יצרו ולו אחד בהם:

Thine eyes did see mine unformed substance, And in Thy book they were all written— Even the days that were fashioned, When as yet there was none of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, טז.

פסקה 25

102 שויה דינו של ע' שנה

ההערה מציינת שבכתב היד הנוצר לעיל יש כאן הגהה ארוכה.

הערת קה"ת

בבזך הנ"ל יש כאן הגיה תוס' מרובה [כ].

103 אם ישים אליו לבו

אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף". המאמר קורא "אליו" — אליו עצמו, ולא אל מדותיו, ורואה ב"רוח" וב"נשמה" שתי בחינות של אור.

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אם־ישים אֵלָיו לְבוֹ רִחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֵאָסֵף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

104 אליו ולא למדותיו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס שער לב, רפ"ב בשם הספרי.

105 אליו ולא למדותיו

הפרדס מביא את דברי הספרי, שהתפילה מופנית "אליו ולא למדותיו". אדמו"ר הזקן נעזר בביטוי זה כדי לפרש את "אליו" שבאיוב.

Pardes Rimmonim 32:2 פרדס רמונים ל"ב:ב

106 וברוח פיו כל צבאם

"בדבר הוי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". "רוח פיו" היא בחינה באור ממלא כל עלמין, שלמעלה מ"נשמה".

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו'

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְאוֹם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

107 והוא ג"כ בחי' ממכ"ע

ההערה מפנה לתורה אור לעניין היות "רוח פיו" גם מבחינת ממלא כל עלמין.

הערת קה"ת

ראה תו"א קכא, ג. אוה"ת שמוות ע' פב.

מוזהה את השם שקדם לכריאה עם שמה רבא.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2 פרקי דרבי אליעזר ג'ב'

עד שלא נברא העולם, היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל, למה הדבר דומה? למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומובאיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד עד שברא את התשוכה.

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

98 קודם שנבנה"ע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פדר"א פ"ג (עד שלא).

פסקה 24

99 ולכבודי בראתיו יצרתיו

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו". שלושת הפעלים נקראים כנגד שלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז'

כָּל הַנִּקְרָא בְּשִׁמִּי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאֲתִי יִצְרָתִי אֶף־עָשִׂיתִי:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מג, ז.

100 ימי שנותינו בהם

"ימי שנותינו בהם שבעים שנה". המאמר מפרש את המילה "בהם" כשבע המדות של הנפש הבהמית, שכל אחת מהן כלולה מעשר, שאותן מבררת הנשמה במשך שבעים שנות חייה.

Psalms 90:10 תהילים צ':י'

יְמֵי־שָׁנוֹתֵינוּ כִּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה וְאֵם בְּגִבּוֹרֶת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרֶהֱבֶם עֶמֶל וְאָנוּן כִּי־נָז חֵישׁ וְנִעְפָּה:

The days of our years are threescore years and ten, Or even by reason of strength fourscore years; Yet is their pride but travail and vanity; For it is speedily gone, and we fly away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צ, י.

101 ימים יוצרו

"ימים יוצרו ולו אחד בהם". ימיו של האדם נוצרו כדי לברר את מדות הנפש

שם, בביאור דברי זוהר "כד אתכפיא סטרא אחרא", אדמו"ר הזקן מבאר שתי בחינות בהשתלשלות העולמות: עיגולים ויושר, שהן גם "פפ"ש ו"ירוח". בעיגולים האורות כלולים יחד, בהסתר וללא חלוקה, כשם שבעיגול הכול שווה.

ההערה מציינת שדברי הרעיא מהימנא מובאים באור התורה על פינחס, ונוזכרים במקומות נוספים שם.

הלשון נעתק באוה"ת פ' פנחס ע' איקד. מובא באוה"ת בראשית כרך-ב דף שלח, ב. נזכר גם באוה"ת פ' פנחס ע' אירב.

על הפסוק "משכו וקחו לכם" אומר הזוהר: משכו את הימים העליונים, שמניינם 366, כמניין "משכו", אל הימים התחתונים, שמניינם 355, כמניין "שנה". המאמר לומד מכך על המשכה מלמעלה מן הזמן אל תוך הזמן של העולמות.

“ועתה יגדל נא כוח ה' כאשר דיברת”. זו בקשתו של משה לאחר מעשה המרגלים, שהזהר קושר למענה “בכל כוחו”.

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כַּח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, ac-
:cording as Thou hast spoken, saying

ראה אוה"ת כאן ע'תתפו. וראה בסה"מ תרכ"ו הוצאה א' ע' קס. הוצאת תשמ"ט ע' קלט.

ההערה מצטטת את המאמר: הוזהר קושר את "יגדל נא כוח" למענה "אמן", יאה שמייה רבא מברך" בכל הכוח. הרמ"ז מסביר שמשמה אמר "עד אנה" ולא "עד מת", מפני שפגם החטא היה בממד המקום, מלכות, ותיקונו הצריך המשכה שלמעלה מן המקום.

"ואיתא בוהר שהו"ע אחד עם מה שאמרו רז"ל כל העונה אמן יהא שמי רבא
 מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה ופירש הרמ"ז שלא אמר
 עד מתי שמורה על אורך זמן אלא אמר עד אנה שהוא על המשך התרחבות
 מקום . . שהפגם ה"י בבחינת מקום, ספירת המלכות , שעי"י החטאים פגמו
 בכל הבחינות שבמלכות בחי" מקום ובכדי לתקן את הפגם הוצרך להיות
 ההמשכה מבחינה שלמעלה מבחי" מקום ועי"ז אמר משה ועתה יגדל נא —
 ד"ה ועתה יגדל נא תש"כ-הנחה.

אור התורה מצטט את מהרש"א: "כוחו" מתייחס להקדוש ברוך הוא, שהצדיקים מוסיפים כוח בגבורה של מעלה. ככתוב "ועתה יגדל נא כוח":

מומבא באוה"ת נ"ך-א ע' ז וז"ל "ומהרש"א שם פ"י כחו קאי על הקב"ה ע"ד צדיקים מוסיפים כח בגבורה של מעלה שנאמר ועתה יגדל נא כח, ועוד פ"י כי הם כ"ח אותיות שיש בשם הקדוש של הוי' כנודע ליי"ח עכ"ל באוה"ת שם.

ההערה מפנה לדיונים באור התורה בקטע זה של האדרא רבא על השנים הקדמוניות.

ראה גם אוה"ת בראשית-ד דף תתקעו, ב. ובפ' פנחס ע' א"ר.

"הוי", פעלך בקרב שנים חיי"הו". זהו הפסוק שהאדרא רבא דורשת.

Habakkuk 3:2 חֲבַקּוּק ג':ב'

ה' שְׁמַעְתִּי שְׁמִיעָה יְרֵאתִי ה' פָּעִלָה בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיִּיהוּ בְּקֶרֶב שָׁנִים תוֹדִיעַ
בְּרַגְזוֹ רַחֵם תִּזְכּוֹר:

O L-RD, I have heard the report of Thee, and am afraid; O L-RD, revive Thy work in the midst of the years, in the midst of the years make it known; In wrath remember .compassion

117 בקרב שנים חייהו אינון שנים קדמוניות דאקרון ימי קדם

האדרא רבא מפרשת את "בקרב שנים חייהו" על השנים הקדמוניות, הנקראות "ימי עולם". המאמר רואה במענה לקדיש המשכה משנים אלה.

Zohar, Idra Rabba 31:238-32:248
 ל"א:רל"ח-ל"ב:רמ"ח

שם מדובר בעתיק יומין, "עתיק יומין מעלמא", הבחינה הפנימית שבכתר, שכולה "פנים" ואין בה "אחור", ולכן הקליפות אינן יכולות לקבל ממנה דבר. הדברים משלימים את הביאור ל"מי קדם".

דאָה לעיל נט, ב.

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". זהו הפסוק על ציצית, המובא כמקור לשמירה על הלב והעיניים.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֵן לְצִיצִת וּרְאִיתָם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וּלְאֶתְּתוֹרוֹ אַחֲרֵי לִבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

במדבר טו, לט.

ישעיהו משבח את מי ש"עוצם את עיניו מראות ברע". המאמר מיישם זאת

בשמירה על המבט.

Isaiah 33:15 ישעיהו ל"ג:ט"ו

הלך צדקות ודבר מישרים מאס בכצע מעשקות נער כפיו מתמך בשחד
אטם אָנוּ מְשַׁמֵּעַ דְּמִים וְעֵצֶם עֵינָיו מִרְאוֹת כָּרַע:

He that walketh righteously, and speaketh uprightly; He that
despiset the gain of oppressions, That shaketh his hands
from holding of bribes, That stoppeth his ears from hearing
of blood, And shutteth his eyes from looking upon evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה' לג, טו.

121 קדש עצמך במותר לך

"קדש את עצמך במה שמותר לך". שליטה ביצר כוללת גם ריסון בעניינים
המותרים.

Yevamot 20a:15 יבמות כ"א:ט"ו

איסור קדושה — שְׁנִיּוֹת מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְאַמְאֵי קָרִי לָקָה אִיסוּר
קְדוּשָׁה? אָמַר אֲבִי: כָּל הַמְּקִיִּים דְּבָרֵי חֲכָמִים נִקְרָא קְדוּשָׁה. אָמַר לָקָה
רָבָא: וְכָל שְׂאֵינוּ מְקִיִּים דְּבָרֵי חֲכָמִים, קְדוּשָׁה הוּא דְּלֹא מִיָּקְרִי, רָשָׁע נָמִי
לֹא מִיָּקְרִי! אֲלֹא אָמַר רָבָא: קְדֹשׁ עֲצֻמָּךְ בְּמוֹתָר לָךְ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות כ, א.

122 שויה כוי כניל

ההערה מציינת שביאור לנקודה זו נמצא באור התורה.

הערת קה"ת

בארה"ת ע' תתפו נמצא כאן הג"ה.

פסוקה 27

123 גם חשך לא יחשיך וכחשכה כאורה

"גם החושך אינו חשוך לפניך... החושך והאור שווים". המאמר משתמש
בפסוק כדי לבטא את האור הגדול שבכוחו להפוך אפילו את החושך העכה
ביותר לאור.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלֵילָה כִּי־אֵיר כָּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה:
Even the darkness is not too dark for Thee, But the night
shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 28

124 נר הוי' נשמת אדם

"נר ה' נשמת אדם". הנשמה היא האור היורד להאיר את חשכת העולם הזה.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׁ כָּל־חַדְרֵי־כֶסֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the
inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 נר מצוה ותורה אור

"כי נר מצוה ותורה אור". המצוות והתורה הן האור הגדול הנחוץ לנוכח

החשכה העזה של העולם הזה.

Proverbs 6:23 משלי ו':כ"ג

כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכָחוֹת מוֹסֵר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light,
;And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

פסוקה 29

126 תבנה ותכונן עיר סיחון

ההערה מציינת שנמצא ביאור לסעיף זה באור התורה.

הערת קה"ת

בארה"ת כאן ע' תתפו נמצא הג"ה.

127 תפלה שנקראת שיחה

ההערה מפנה לדיון באור התורה על כך שהתפילה נקראת שיחה.

הערת קה"ת

ראה ארה"ת בראשית-ה דף תתמא, ב.

128 שיחה בשי"ן שמאלית

ההערה מפנה להסברו של אדמו"ר האמצעי למאמר זה, על כך ששיחה
נכתבת בשי"ן.

הערת קה"ת

ראה במאמרי אדה"א כאן כרך-ד ע' איתעב.

129 ויצא יצחק לשוח בשדה

"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב". הפסוק שמראה ששיחה היא תפילה.

Genesis 24:63 בראשית כ"ד:ס"ג

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עֶרֶב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גַמְלִים
בָּאִים:

And Isaac went out to meditate in the field at the eventide;
and he lifted up his eyes, and saw, and, behold, there were
camels coming

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, סג.

130 ופרש"י לשון תפלה

רש"י מסביר ש"לשוח" הוא לשון תפילה, כמו "ישפוך שיחו".

Rashi on Genesis 24:63 רש"י על בראשית כ"ד:ס"ג

לשוח. לְשׁוֹחַ תְּפִלָּה (בראשית רבה), כְּמוֹ לְשַׁפֵּךְ שִׁיחוֹ (תהילים ק"ב):

לשוח MEDITATE — this means "to pray" (Genesis Rabbah
60:14), as we find (Psalms 102:1) "[A prayer of the afflicted
....] when he poureth forth his plaint

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M.
Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's
commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public
Domain)

131 ישפוך שיחו

"תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו". הפסוק שרש"י מביא כדי

פסוקה 31

137 לאו דאית ליה מכל אינון מדות כלל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

הקדמת ת"ז (פתח אלי').

138 לאו דאית ליה מכל אינון מדות כלל

ב"פתח אליהו": "אבל אין לך צדקה ידועה... ולא אף אחת ממדות אלו כלל". מצד עצמו, ה' הוא למעלה מכל מדה, ולכן הרצון שלו הוא ירידה.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תקוני זוהר י"ז ב:ה-ז

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיע' דאיהו רחמי ולא מכל אליון מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ידך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלאה רזין טמירין על ידך מה דלא אתיהיב רשו לגלאה לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 32

139 לפני ה' ישפוך שיחו

"תפילתו של האדם המיוסר, כשהוא הולך ונחלש ושופך את דבריו לפני הוי". תפילה היא זעקה מתוך מצוקה, שפיכת הנפש.

Psalms 102:1 תהילים ק"ב:א

תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו:

A Prayer of the afflicted, when he fainteth, and poureth out his complaint before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קב, א.

140 בהבל בא ובחושך וצלמות ילך

"כי הוא בא בהבל והולך בחושך". הנפש מצטערת על כך שימיה חולפים בהבל.

Ecclesiastes 6:4 קהלת ו:ד

כי־בהבל בא ובחושך ילך ובחושך שמו יכסה:

for it cometh in vanity, and departeth in darkness, and the name thereof is covered with darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 33

141 ממארי דחושבנא

הוזהר מדבר על "בעלי חשבון", שעורכים חשבון של מעשיהם. המאמר מזהה אותם עם ה"מושלים" שאומרים: "בואו חשבון".

Zohar III, 178a זח"ג קעח, א

הערת קה"ת

זח"ג קעח, א.

142 כי פנו אלי עורף

"כי פנו אלי עורף ולא פנים". המילים מתארות לב ששכח את האמת בתוך

להראות ששיחה היא תפילה.

Psalms 102:1 תהילים ק"ב:א

תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו:

A Prayer of the afflicted, when he fainteth, and poureth out his complaint before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 וכמארוז"ל פ"ק דע"ז

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ז, ב.

133 הגמרא לומדת מיציאתו של יצחק "לשוח" ששיחה אינה אלא תפילה.

Avodah Zarah 7b:14 עבודה זרה ז' ב:י"ד

דתנא, רבי אליעזר אומר: שואל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל, שנאמר: "תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו וגו'", אין שיחה אלא תפלה, שנאמר: "ויצא יצחק לשוח בשדה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

134 שיחה הוא הדבור בלחש ובחשאי ובהסתר

על הפסוק "כי עדותיך שיחה ליי", פרי עץ חיים אומר ששיחה היא דיבור בלחש, בשקט ובהסתר. המאמר מביא זאת כאחד הטעמים לכך שהתפילה נקראת שיחה.

Pri Etz Chaim, Gate of Sukkot 2:2 פרי עץ חיים, שער חג הסוכות ב:ב

ואמר כי עדותיך שיחה לי, עדותיך - הם הב' דעות, וזהו עדות, דעות, כענין אל דעות ה', שהם ב' היסודות דאמרן דא"א, שיחה לי - הנה שיחה הוא הדיבור בלחש וחשאי ובהסתר, כענין שיחת אנשים. והכוונה, כשהדיבור ד"א מתגלה ומלמד אותה, גם ב' היסודות דא"א, שהם עדותיה, הם מדברים ומשפיעים ומאירים בה בלחש ובהסתר, שהם אינם מתגלין, אלא הם בכח נעלמים ונסתרים בתוך יסוד של ז"א:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

135 "ופרש כפיו בתוכה כאשר יפרש השוחה לשחות". הפסוק מראה את המשמעות של מעבר ממקום למקום בשורש של שיחה.

Isaiah 25:11 ישעיהו כ"ה:יא

ופרש ידיו בקרבן כאשר יפרש השחיה לשחות והשפיל גאנותו עם ארבות ידיו:

And when he shall spread forth his hands in the midst thereof, As he that swimmeth spreadeth forth his hands to swim, His pride shall be brought down together with the cunning of his hands

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

136 דאגה בלב איש ישיחנה

"דאגה בלב איש ישיחנה". חז"ל דורשים את המילה בשתי המשמעויות של שיחה: להסיח אותה מן הדעת, ולספר אותה לאחרים.

Proverbs 12:25 משלי י"ב:כ"ה

דאגה בלב־איש ישיחנה ודכר טוב ישמחנה:

Care in the heart of a man boweth it down; But a good word maketh it glad

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יב, כה.

העיסוק בענייני העולם.

Jeremiah 2:27 ירמיהו ב':כ"ז

אמרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתנו כי־פנו אלי ערך ולא פנים וקצת רצתם יאמרו קומה והושיענו:

Who say to a stock: 'Thou art my father', and to a stone: 'Thou hast brought us forth', for they have turned their back unto Me, and not their face; but in the time of their trouble they will say: 'Arise, and save us'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיה ב, כז.

143 שו"ה בחי' טוב — תוך כל עלמין

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' תתפו נמצא הג"ה.

144 שו"ה שמלמעלה למטה כו'

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' תתפח נמצא הג"ה.

פסוקה 34

145 ויוסיף דעת בגדולת ה' יוסיף מכאוב

"מרבה דעת מרבה מכאוב". ככל שאדם משיג יותר מגדולתו של ה', כך הוא חש יותר עד כמה חייו רחוקים ממנה.

Ecclesiastes 1:18 קהלת א':י"ח

כי בָּרַב חֶכְמָה רַב־יָכָעַס וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מְכָאוֹב:

For in much wisdom is much vexation; And he that increaseth knowledge increaseth sorrow

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 כס"י שהאותיות נק' אבנים

שם, בעניין יעקב שלקח "מאבני המקום", מסביר אדמו"ר הזקן שהאותיות נקראות אבנים, ומביא את דברי ספר יצירה: "שתי אבנים בונות שני בתים". כשם שאבנים רבות יוצרות בית אחד שאפשר לגור בו, כך אותיות רבות מצטרפות למילים שהשכל מתלבש בהן; וכשם שהאבנים הן המדרגה הנמוכה ביותר, הדוממת, כך האותיות הן המדרגה הנמוכה ביותר ביחס לשכל המתלבש בהן.

הערת קה"ת

פ"ד, מט"ו. וראה תו"א כא, א. באוה"ת כאן ע' תתפח נמצא הג"ה.

147 שהאותיות נק' אבנים

ספר יצירה מכנה את האותיות "אבנים" ואת המילים שהן יוצרות "בתים": "שתי אבנים בונות שני בתים". בהוצאת קה"ת מציינים את המקור כפרק ד, משנה טו, לפי מספור אחר.

Sefer Yetzirah 4:12 ספר יצירה ד':י"ב

שבע כפולות כיצד צרפן. שתי אבנים בונות שני בתים. שלש בונות ששה בתים. ארבע בונות ארבעה ועשרים בתים. חמש בונות מאה ועשרים בתים. שש בונות שבע מאות ועשרים בתים. שבע בונות חמשת אלפים וארבעים בתים. מכאן ואילך צא וחשוב מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע. ואלו הן שבעה כוכבים בעולם חמה נוגה כוכב לבנה שבתאי צדק מאדים. ואלו הן ז' ימים בשנה שבעה ימי

בראשית. ושבעה שערים בנפש שתי עינים שתי אזנים ושני נקבי האף והפה. ובהן נחקקו שבעה רקיעים ושבע ארצות ושבע שעות. לפיכך חבב שביעי ...

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain)

פסוקה 35

148 ערב ובוקר וצהריים אשיחה

"ערב ובוקר וצהריים אשיח ואהמה, והוא ישמע קולי". תפילה שהיא שיחה, תנועה של הנפש, בשמעת.

Psalms 55:18 תהילים נ"ה:י"ח

עֶרֶב וּבֹקֶר וְצַהֲרַיִם אֲשִׁיחָה וְאֶהְמָה וְיִשְׁמַע קוֹלִי:

Evening, and morning, and at noon, will I complain, and moan; And He hath heard my voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים נה, יח.

149 וכל בניך

"וכל בניך לימודי הוי". פסוק זה פותח את המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Isaiah 54:13 ישעיהו נ"ד:י"ג

וְכָל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

150 בצדקה תכונני

"בצדקה תכונני". המאמר מפרש את המילה "תיכונני" בפסוק על סיחון כתפילה הנשענת על צדקה.

Isaiah 54:14 ישעיהו נ"ד:י"ד

בְּצִדְקָה תִּכְוֶנֶנִי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂה כִּי־לֹא תִירָאִי וּמִמַּחְתָּה כִּי לֹא־תִקְרַב אֵלֶיךָ:

In righteousness shalt thou be established; be thou far from oppression, for thou shalt not fear, And from ruin, for it shall not come near thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה נד, יד.

151 אני בצדק אחזה פניך

"אני בצדק אחזה פניך". התלמוד מפרש זאת כנתינת צדקה לפני התפילה.

Psalms 17:15 תהילים י"ז:ט"ו

אֲנִי בְצִדְקָה אֲחֹזֶה פָּנֶיךָ אֲשַׁבְּעָה בְּהִקְיִי תִּמְוֹנָתְךָ:

As for me, I shall behold Thy face in righteousness; I shall be satisfied, when I awake, with Thy likeness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

152 ר"א יהיב פרוטה לעני

רבי אלעזר היה נותן מטבע לעני ואחר כך מתפלל, ומסתמך על הפסוק "אני בצדק אחזה פניך".

Bava Batra 10a:14 בבא בתרא י"א:י"ד

רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני, ויהדר מצלי - אמר, דכתבי: "אני בצדק אחזה פניך". מאי "אשבעה בהקיי תמונתך"? אמר רב נחמן בר יצחק:

אלו תלמידי חכמים שִׁמְנִידוּ שִׁינָה מְעִינֵיהֶם בְּעוֹלָם הָזֶה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוא מְשַׁבֵּעַן מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה לְעוֹלָם הַבָּא.
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
ב"ב י, א. ראה אזה"ת שופטים ע' תתמח.

153 ע"פ הקל קול יעקב

ההערה מציינת היכן מופיע ההסבר על "הקול קול יעקב" שאליו מפנה
הטקסט: בסידור אדמו"ר הזקן.
הערת קה"ת
סידור יט, ג.

154 הקל קול יעקב

"הקול קול יעקב". פסוק זה פותח את המאמר שאליו מתייחס הטקסט
בנושא זה.
Genesis 27:22 בראשית כ"ב
וַיֵּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יָדִי
עָשׂוּ:
And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him,
and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are
'the hands of Esau'
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 36

155 פ"י סיחון

התלמוד דורש את "עיר סיחון" על מי שעושה את עצמו כחמור צעיר
הנמשך אחר דיבור נעים (שיחה נאה). המאמר מיישם זאת על תפילה ועל
תורה.
Bava Batra 78b בבא בתרא ע"ב ב
הערת קה"ת
ב"ב עח, ב.

156 מה אהבתי תורתך

"מה אהבתי תורתך, כל היום היא שיחתך". דוד מכנה את לימוד התורה
"שיחה".
Psalms 119:97 תהילים קי"ט:צ"ז
מֶה־אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ כָּל־הַיּוֹם הִיא שִׁיחָתִי:
MEM. O how love I Thy law! It is my meditation all the day
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים קיט, צז.

157 כי עדותיך שיחה לי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
שם קיט, צט.

158 כי עדותיך שיחה לי

"מכל מלמדי השכלתי, כי עדותיך שיחה לי". גם כאן התורה נקראת
"שיחה".
Psalms 119:99 תהילים קי"ט:צ"ט
מְכַל־מִּלְמָדִי הִשְׁכַּלְתִּי כִּי עֲדוּתְךָ שִׁיחָה לִּי:
I have more understanding than all my teachers; For Thy
testimonies are my meditation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 ויצא יצחק לשוה בשדה

הפסוק פותח את המאמר שאליו מתייחס כאן הטקסט.
Genesis 24:63 בראשית כ"ד:ס"ג
וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גַמְלִים
בָּאִים:
And Isaac went out to meditate in the field at the eventide;
and he lifted up his eyes, and saw, and, behold, there were
camels coming
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

160 קווצותיו תלתלים

"ראשו כתר פז, קווצותיו תלתלים". חז"ל דורשים שהקווצות הן קצותיהן
של אותיות התורה.
Song of Songs 5:11 שיר השירים ה':י"א
רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פֶּז קוֹצוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחָרוֹת כְּעֹזֶב:
His head is as the most fine gold, His locks are curled, And
black as a raven
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
שה"ש ה, יא.

161 שהי ר"ע דורש על כל קוץ

כשמשח עלה למרום, אמר לו ה' על עקיבא בן יוסף, שעתיד לדרוש על כל
קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. המאמר משתמש בכך כדי לתאר את
המשכת חכמתו של ה' אל הלכות התורה.
Menachot 29b:3-4 מנחות כ"ט ב:ג-ד'
אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה
שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך
אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף
שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות אמר לפניו
רבש"ע הראהו לי אמר לו חזור לאחורך הלך וישב בסוף שמונה שורות
ולא היה יודע מה הן אומרים תשש כחו כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו
תלמידיו רבי מנין לך אמר להן הלכה למשה מסיני נתיישבה דעתו
Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)
הערת קה"ת
מנחות כט, ב.

פסוק 37

162 שער רישי כעמר נקא

במראהו של דניאל על עתיק יומין נאמר: "ושער ראשו כעמר נקא".
החסידות מפרשת את השערות כדיני התורה, הנושאים ניצוץ מן השכל
העליון.
Daniel 7:9 דניאל ז':ט'
הָזֶה הָיְתָה עַד דִּי כְרִסְוֹן רָמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ חֲנֹר וְשַׁעַר
רֹאשֵׁהוּ כְּעֶמֶר נִקָּא כְּרִסְיָהוּ שְׂבָכִין דִּי־נֹר גְּלָגְלוּהִי נֹר דְּלִק:
I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient
of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair
of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and
the wheels thereof burning fire
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

163 דלית מחשבה תפיסא בה כלל

ב"פתח אליהו" נאמר: "אנת הוא עילאה על כל עילאין, סתימא על כל סתימין, לית מחשבה תפיסא כך כלל". המאמר מיישם זאת על חכמתו של הקב"ה, הנמשכת אל ההלכות.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש כך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

164 מאד עמקו מחשבותיך

"מה גדלו מעשיך הוי, מאד עמקו מחשבותיך". חכמתו של הקב"ה נשגבת מחשבה, ואף על פי כן היא מתלבשת בהלכות.

Psalms 92:6 תהילים צ"ב ו'

מה־גְדֹלוֹ מַעֲשֶׂיךָ הִי מְאֹד עֲמֻקּוֹ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ:

How great are Thy works, O L-RD! Thy thoughts are very deep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צב, ו.

165 דלית מחי תפיסא כלל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

166 כשמן הטוב על הראש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם קלג, ג.

167 כשמן הטוב על הראש

"כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן". השמן הנמשך מן הראש הוא החכמה העליונה הנמשכת אל דיני התורה.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג ב'

כִּשְׁמֵן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַזָּקֵן וְזֶקֶן אֶהְרֹן שִׁירָד עַל־פִּי מְדוּתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

168 שמן משחת קדש

"ועשית אותו שמן משחת קודש". השמן הקדוש נמשך מן הקודש, הבחינה העומדת בפני עצמה.

Exodus 30:25 שמות ל"ב ה'

וְעָשִׂיתָ אוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ רֶקֶחַ מִרְקַחַת מַעֲשֶׂה רֶקֶחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy

anointing oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ל, כה.

169 קדש מלה בגרמה

הזוהר מתאר את הקודש, "קדושה", כדבר העומד בפני עצמו ומובדל. מבחינה זו נמשך האור אל דיני התורה.

Zohar III, 94b זח"ג צד, ב

הערת קה"ת

זח"ג צד, ב.

פסקה 38**170 חתן חות דרגא**

התלמוד מייצג: "רד מדרגה אחת (נחית דרגא) כדי לקחת אישה". המאמר מפרש את המילה "חתן" כמי שיוֹרֵד מדרגה, כפי שהתורה יורדת אלינו.

Yevamot 63a יבמות ס"ג א

הערת קה"ת

ראה יבמות סג, א.

171 ע"פ שיר השירים

שם מבאר אדמו"ר הזקן את שיר השירים כהמשכת אור אין סוף הסובב כל עלמין, מ"שמו הגדול" — הטעמים הפנימיים והתענוג העליון שבתורה — להתלבש בתורה. "אשר לשלמה" הוא חיבורם של שני הפכים: ה', קדוש ונבדל, והעולמות, שהם מציאות נפרדת.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש א, ד.

172 שיר השירים

"שיר השירים אשר לשלמה". הפסוק פותח את המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Song of Songs 1:1 שיר השירים א:א

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה:

THE song of songs, which is Solomon's

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

173 מה אהבתי תורתך

"מה אהבתי תורתך, כל היום היא שיחתי". התורה היא שיחה — המשכה מדורגת של אור אין סוף אל תוך אותיות.

Psalms 119:97 תהילים קי"ט צ"ז

מֶה־אֶהְבֵּתִי תוֹרָתְךָ כָּל־הַיּוֹם הִיא שִׁיחָתִי:

MEM. O how love I Thy law! It is my meditation all the day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, צז.

174 וזשארז"ל בעירובין (דני"ד ע"ב)

ההערה מציינת שהביאור למאמר חז"ל זה מובא שם.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת נ"ך א ע' יא.

175 התלמוד דורש את לשונות הפסוק על סוגים שונים של תלמידי חכמים:

העוסקים במקרא, במשנה ובתלמוד.

Eruvin 54b:5 עירובין ג"ד ב:ה'

תנא דבי רב ענן: מאי דקתיב "רוכבי אתונות צחורות יושבי על מדין [והולכי על דרך שיחו]", "רוכבי אתונות" — אלו תלמידי חכמים, שמהלכין מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד (בו) תורה. "צחורות" — שעושין אותה כצהריים. "יושבי על מדין" — שדנין דין אמת לאמיתו. "והולכי" — אלו בעלי מקרא. "על דרך" — אלו בעלי משנה. "שיחו" — אלו בעלי תלמוד, שכל שיחתן דברי תורה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

176 והולכי על דרך שיחו

"רוכבי אתונות צחורות... והולכי על דרך שיחו". מתוך שירת דבורה.

Judges 5:10 שופטים ה':י'

רכבי אתונות צחורות יושבי על מדין והולכי על דרך שיחו:

Ye that ride on white asses, Ye that sit on rich cloths, And ye
;that walk by the way, tell of it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

177 אית בניך אלא בוניך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוף ברכות. וש"נ.

178 אית בניך אלא בוניך

בסוף מסכת ברכות: "וכל בניך לימודי הוי... אל תקרי בניך אלא בוניך", משום שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.

Berakhot 64a:14 ברכות ס"ד א:י"ד

אל תקרי "בניך" אלא "בוניך". "שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול". "הי שלום בחילך שלום בארמנותיה". "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. למען בית ה' אלקינו אבקשה טוב לך". "הי עו לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

Great peace have they that love Thy law; and there is no "stumbling for them" (Ps. cxix. 165). "Peace be within thy walls, and prosperity within thy palaces" (ibid, cxix. 7). "For my brethren and companions' sakes, I will now say, Peace be within thee" (ibid. v. 8). "For the sake of the house of the L-rd our G-d, I will seek thy good" (ibid. v. 9). "The L-rd will give strength unto His people ; the L-rd will bless His people with peace" (ibid. xxix. 11)[2]

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

פסוק 39

179 כי אש יצאה מחשבון

"כי אש יצאה מחשבון, להבה מקרית סיחון". סעיף ה מסביר פסוק זה.

Numbers 21:28 במדבר כ"א:כ"ח

כִּי־אֵשׁ יֵצֵאָה מִחֶשְׁבֹּן לְהִכָּה מִקְרִית סִיחֹן אֲכָלָה עַר מוֹאָב בְּעֵלֵי כְמוֹת אֲרָנֹ:

For a fire is gone out of Heshbon, A flame from the city of Sihon; It hath devoured Ar of Moab, The lords of the high places of Arnon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כא, כח.

180 רשפי רשפי אש

"כי עזה כמות אהבה... רשפיה רשפי אש, שלהבת י"ה". המאמר מפרש את שני הדימויים כשתי אהבות שבנפש.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'

שימיני כחותם עלי־לִבְךָ כחותם עלי־זרועֶךָ כִּי־עֵזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קִשָּׁה כְּשֶׁאוֹל קִנְיָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שְׁלֹהֶבְתֶּיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ח, ו.

181 רשפיה רשפי אש שלהבת יה

קה"ת מצטט כאן את הזוהר: "ומהי שלהבת י"ה? זו האש היוצאת מתוך השופר" וכו'.

Zohar, Metzora 9:34-11:41 ספר זוהר, מצורע ט:ל"ד-י"א:מ"א

The flashes thereof are flashes of fire": this is the fire that "issues from the Shofar, compounded of air and water. And with that flame the Community of Israel sets on fire the world when she is passionate for the Holy One, blessed be 'He, and woe to him who crosses the path of that flame

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

182 בזהר ויחי (דף רמ"ה א')

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מאן שלהבת י-ה דאש שלהבת דאתוקדא ונפקא כו'.

183 ובפי מצורע (דני"ד ב')

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ומאן איהו שלהבת י-ה דא אשא דנפיק מגו שופר כו'.

184 ובלק"ת פי וירא

ההערה אומרת שתורת האריז"ל שבליקוטי תורה שלו על פרשת וירא, בעניין שלהבת ה', מתבארת שם.

הערת קה"ת

להאריז"ל. נתבאר בהמשך מים רבים תרל"ו סעי' סב ואילך.

185 בד"ה וחי לכם לציצית

שם פתיל התכלת הוא "שערות ראשו כעמר נקא" שנצבעות בתכלת: האור התחתון האוחז בפתילה נעשה כחול כשהוא מכלה דבר גשמי. כך מלכות, "ארץ אוכלת יושביה", מחיה את העולמות באמצעות הביטול שלהם והכללתם במקורם; הדבר מכין את דימוי האור הכחול המובא כאן.

הערת קה"ת

לעיל פי שלח מד, ד.

186 והיה לכם לציצית

”והיה לכם לציצית”. פסוק זה פותח את המאמר בפרשת שלח, שאליו מתייחס הטקסט.

Numbers 15:39 במדבר ט”ו:ל”ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וְיָרֵאתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְכַבֶּכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

187 לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת

”לזאת יקרא אשה, כי מאיש לוקחה זאת”. המילים ”איש” ו”אשה” כוללות שתייהן את המילה ”אש”.

Genesis 2:23 בראשית ב':כ"ג

וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפַּעַם עָצָם מֵעַצְמִי וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִשׁ לִקְחָהּ־זֹאת:

And the man said: 'This is now bone of my bones, and flesh of my flesh; she shall be called Woman, because she was taken out of Man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

188 והענין

ההערה אומרת שקטע זה של המאמר מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא בהמשך מים רבים תרל"ו סעי' סב.

189 ובידו רצפה

”ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה”. פירוש רש"י למילה מגדיר את הביטוי ”רשפי אש”.

Isaiah 6:6 ישעיהו ו':ו'

וַיֵּעַף אֵלַי אֶחָד מִן־הַשְּׂרָפִים וּבִידּוֹ רִצְפָּה בְּמִלְקָחִים לְקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ:

Then flew unto me one of the seraphim, with a glowing stone in his hand, which he had taken with the tongs from off the altar

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ו, ו' ופרש"י ”גחלת”.

190 ובידו רצפה

רש"י מסביר ש”רצפה” היא גחלת לוחשת.

Rashi on Isaiah 6:6 רש"י על ישעיהו ו':ו'

רצפה. גחלת וכן עוגת רצפים (מלכים א' י"ט:ו') כמו עוגת רשפים ונאמר בישעיהו ובאליהו בצד"י רצפה מפני שאמרו דילטוריא על ישראל זה קראם עם טמא שפתי' וזה אמר כי עזבו בריתך (שם) אמר הקב"ה למלאך רצון פה שאמר דלטוריא על בני: במלקחים. בצבנת: לקח מעל המזבח. שבעזרה:

a coal, and similarly, (I Kings 19:6) רִצְפָּה, a glowing coal Heb In re- like “a cake baked on hot coals”, (עֲגַת רִצְפִּים), (עֲגַת רִשְׁפִּים). Rashi on Isaiah 6:6, however, it is written with a 'zadi because they spoke ill of Israel. This one [Isaiah] called רִצְפָּה, them a people of unclean lips, and this one [Elijah] said, (ibid. 10) “For...have forsaken Your covenant.” Said the Holy

One, blessed be He, to the angel, “Break the mouth of My children.” with tongs Heb ... with

On Your Way (Public Domain) • The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY)

191 הערת קה"ת מפנה לזohar, Vayechi 71:730 למילים האלה.

Zohar, Vayechi 71:730 ספר הזהר, ויחי ע"א:תש"ל

192 בוהר על פרשת ויחי נשאל: ”מהי שלהבת י"ה?” ונענה שזו השלהבת הנדלקת מתוך השופר, מן הצד השמאלי, והיא שמדליקה את שלהבת האהבה של כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא.

Zohar, Vayechi 71:731-72:742 ספר הזהר, ויחי ע"א:תשל"א-ע"ב:תשמ"ב

The flashes thereof are flashes of fire, the very flame of the “L-rd.” This is the flame which is kindled and issues from the Shofar. It is the left hand, as it is written: “His left hand should be under my head” (S. S. 8, 3). It is this which kindles the flame of love in the Community of Israel to the Holy One, blessed be He

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 40

193 ובד"ה כי אתה נרי

המאמר הזה פותח בכפל הוי' שבפסוק ”כי אתה נרי, הוי', והוי' יאיר חשכ”י, ובפסוק ”נר הוי' נשמת אדם”: ארבע אותיות שם הוי' נרמות בנר בארבעה דברים. זהו המקור לדיון באור הנר.

הערת קה"ת

תו"א מ, ב.

194 כי אתה נרי

”כי אתה נרי הוי', והוי' יגיה חשכ”י”. פסוק זה פותח את המאמר בתורה אור על שני גווני האור של נר.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אַתָּה יְיָיִי Havayah־Havayah יְגִיֵּה חֹשֶׁכִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

195 המשנה פוסקת באופן שונה לגבי גחלת ולגבי שלהבת: גחלת של הקדש חלה עליה הלכת המעילה, והמעבירה לרשות הרבים מתחייבים עליה; ואילו שלהבת אינה כך. המאמר משתמש בהבחנה שבין גחלת לשלהבת.

Mishnah Beitza 5:5 משנה ביצה ה':ה'

הַגָּחַלִּת כְּרָגְלֵי הַבָּעֲלִים, וְשִׁלְהֶבֶת כָּל־מָקוֹם. גָּחַלִּת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ מוֹעֲלִין בָּהּ, וְשִׁלְהֶבֶת לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. הַמוֹצִיא גָּחַלִּת לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, חֵיב, וְשִׁלְהֶבֶת, פָּטוּר. בּוֹר שֶׁל יָחִיד, כְּרָגְלֵי הַיָּחִיד. וְשֶׁל אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר, כְּרָגְלֵי אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר. וְשֶׁל עוֹלֵי כָּבֵל, כְּרָגְלֵי הַמְּמַלָּא:

A live coal is [restricted to the same limits] as its owner, but a flame can be taken anywhere. In respect of a live coal of sanctified property [one who makes use of it] is considered as having trespassed, but as for a flame [of sanctified property], one may not derive benefit from it, but [one who does] has not trespassed. If one carries out a live coal into the public domain [on Shabbat] he is liable, but [if he carries ... out] a flame he is exempt. [The water from]

פסוקה 41

196 בביאור ע"פ הכלילי עינים

ההערה מציינת את המקום שבו נמצא הביאור על "הכלילי עינים", שאליו מפנה המאמר בעניין שתי האהבות, אהבת עולם ואהבת רבה.

הערת קה"ת
תו"א פ' ויחי.

197 הכלילי עינים

"עיניו אדומות מיין". הפסוק פותח את ההסבר בתורה אור על שתי האהבות שאליהן מתייחס הטקסט.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

הכלילי עינים מין וקלון שנים מכלב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

198 וחר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש

"וחר סיני עשן כולו, מפני אשר ירד עליו הוי' באש". הפסוק שעליו נאמר הקטע בוחר.

Exodus 19:18 שמות י"ט:י"ח

וחר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרר כל החר מאד:

Now mount Sinai was altogether on smoke, because the L-RD descended upon it in fire; and the smoke thereof ascended as the smoke of a furnace, and the whole mount quaked greatly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

199 אש נפיק מלגיו ואיהו דק ואחיד במלה אחרא לבר

הוחר מלמד שאש דקה יוצאת מכפנים ואוחזת בדבר אחר, גם יותר, שמחזיק לה. בכך הוא ממחיש כיצד האש של הנפש האלקית אוחזת בנפש הבהמית.

Zohar, Noach 30:228-31:240 ספר הוחר, נח ל:רכ"ח-ל"א:ר"מ

It is in this way. Fire, being very tenuous, issues from an inmost part, and then takes hold of some substance outside which is less tenuous, and by the junction of the two smoke is engendered: the reason being that fire has taken hold of something catching. An example is the warm breath that issues from the nostrils.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

200 ושלחבת י"ה הוא בחי' אה"ר

הערת קה"ת מפנה Zohar I, 11b למילים האלה.

Zohar I, 11b זח"א יא, ב

הערת קה"ת
ראה זח"א יא, ב.

פסוקה 42

201 אהבת עולם אהבתיך

"אהבת עולם אהבתיך, על כן משכתיך חסד". המאמר מפרש את "אהבת

עולם" כאהבה הנמשכת מן העולם, ואת אהבת ה' כמי שמושכת אותה.

Jeremiah 31:2 ירמיהו ל"א:כ

מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך עלייך משכתיך חסד:

From afar the L-RD appeared unto me. 'Yea, I have loved thee with an everlasting love; Therefore with affection have I drawn thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ירמ' לא, ג.

202 ע"כ משכתיך חסד כו'

ההערה מציינת שהציטוט של המאמר שם מגיע עד לנקודה זו, ושם הרבי מהר"ש מבאר את הפסוק בהרחבה.

הערת קה"ת

ע"כ בהמשך מים רבים תרל"ו סעי' סג. וע"ש שמאריך בפ"י הפסוק.

203 לזאת יקרא אשה

"לזאת יקרא אשה, כי מאיש לוקחה זאת". אש האהבה התחתונה נלקחה מן האש שלמעלה.

Genesis 2:23 בראשית ב':כ"ג

ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה-זאת:

And the man said: 'This is now bone of my bones, and flesh of my flesh; she shall be called Woman, because she was taken out of Man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית ב, כג.

פסוקה 43

204 צדקה תרומם גוי

"צדקה תרוממת גוי". המצוות, ובראשן הצדקה, מעלות את הנשמה וממשיכות את הכוח מלמעלה.

Proverbs 14:34 משלי י"ד:ל"ד

צדקה תרומם גוי וחסד לאמים חטאת:

Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
משלי יד, לד.

205 ע"פ המגביהי לשבת

שם נדרש "המגביהי לשבת" כהגבהת היו"ד שבתוך הה"א: הדל"ת, שהיא דלה ואין לה משל עצמה, נעשית ה"א באמצעות היו"ד, שהיא המצווה, כשם שצדק נעשה צדקה; ו"צדקה תרוממת עם" בכך שהיא מעלה את היו"ד אל אור אין סוף. עלייה זו באמצעות המצוות היא מלמטה, והיא מנוגדת לתורה, שממשיכה מלמעלה.

הערת קה"ת
תו"א לח, ד.

206 המגביהי לשבת

"מי כה' אלקינו המגביהי לשבת". הפסוק פותח את המאמר בתורה אור

For the commandment is a lamp, and the teaching is light,
;And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

211 חכים ולא בחכמה ידיעא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי").

212 חכים ולא בחכמה ידיעא

ב"פתח אליהו" נאמר: "אתה חכם, ולא בחכמה ידועה". אור אין סוף הנמשך באמצעות התורה הוא למעלה מכל חכמה המוכרת לנו.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני זוהר י"ז ב:ג-ד'

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעייתא. צדק מלכותא קדישא. מאוני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

213 מגיד לאדם מה שיחו

"מגיד לאדם מה שיחו". המאמר מפרש את "מה" כשם מ"ה, ואת "שיחו" כתורה.

Amos 4:13 עמוס ד':י"ג

כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שיחו עשה שחר עיפה ודרך על-במותי ארץ ה' אלקי-צבאות שמו:

For, lo, He that formeth the mountains, and createth the wind, And declareth unto man what is his thought, That maketh the morning darkness, And treadeth upon the high places of the earth; The L-RD, the G-d of hosts, is His name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עמוס ד, יג.

פסוקה 45

214 רוח אייתי רוח

הוהר למלד שהכול תלוי ברצון: "רוח מושכת רוח ומביאה רוח". המאמר משתמש בכך כדי לתאר את שני הכיוונים של דבקות רוח ברוח.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב קסב, ב. וראה אוה"ת בראשית-ב דף רפו, א שמציין לכמה מקומות בדא"ח.

215 שממשיך — כו'

ההערה מציינת שבכתב היד שהוזכר קודם לכן נוספה כאן הגהה ארוכה.

הערת קה"ת

שם בהג"ל יש כאן הג"ה תוסי' מרובה [כ].

216 סדי"ה נאוו לחייך בתורים

שם "נאוו לחייך בתורים" הן התורה שבכתב והתורה שבעל פה, ו"צוואר"ך הוא הקול — ההמשכה מלמעלה למטה החודרת באנשים היקרות, האותיות

שאליו מתייחס הטקסט.

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה'

מי כהי אלקינו המגביהי לשבת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

207 הפסד מצוה כנגד שכרה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות רפ"ב. ב"ב שם.

208 הפסד מצוה כנגד שכרה

"הווי מחשב הפסד מצווה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה". זהו החשבון של "חשבון".

Pirkei Avot 2:1 משנה אבות ב:א'

רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיכיר לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרך של מצות. והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה. והסתפל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

Rabbi said: which is the straight path that a man should choose for himself? One which is an honor to the person adopting it, and [on account of which] honor [accrues] to him from others. And be careful with a light commandment as with a grave one, for you did know not the reward for the fulfillment of the commandments. Also, reckon the loss [that may be sustained through the fulfillment] of a commandment against the reward [accruing] thereby, and the gain ... [that may be obtained through the committing] of

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

209 הפסד מצוה כנגד שכרה

הגמרא מפרשת את "בואו חשבון" כחשבון הזה עצמו, של הפסד מצוה כנגד שכרה.

Bava Batra 78b:13-14 בבא בתרא ע"ח ב:י"ג-י"ד

"המושלים" - אלו המושלים ביצרם. "בואו חשבון" - בואו ונחשב חשבוננו של עולם; הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה. "תבנה ותכונן" - אם אתה עושה כן, תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא. "עיר סיוון" - אם משים אדם עצמו כעיר זה, שמנהל אחר סיוה נאה - מה כתיב אחריו? "כי אש יצאה מחשבון וגו'" - תצא אש ממחשבון, ותאכל את שאינן מחשבון.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 44

210 ותורה אור

"כי נר מצוה ותורה אור". התורה ממשיכה את האור מלמעלה.

Proverbs 6:23 משלי ו:כ"ג

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

לוט ושתי בנותיו.

הערת קה"ת

מאריא אות מ סעיף פה וביאיר נתיב שם מציין ללקוית להאריז"ל פי וירא בדרוש ענין לוט וב' בנותיו. וראה במאמרי אדה"א כאן ע' א'תפא ובמ"מ לשם.

223 חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו

"הם חכמים לעשות רע, אך לעשות טוב אינם יודעים". זוהי חכמת הקליפה, שהמאמר מכנה מואב.

Jeremiah 4:22 ירמיהו ד':כ"ב

כִּי אָוִיל עָמִי אוֹתִי לֹא יָדְעוּ בָנִים סָכְלִים הֵמָּה וְלֹא נְבוֹנִים הֵמָּה חֲכָמִים הֵמָּה לְהִרְעֵם וּלְהִיטִיב לֹא יָדְעוּ:

For My people is foolish, They know Me not; They are sottish children, And they have no understanding; They are wise to do evil, But to do good they have no knowledge

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

224 חרטומי מצרים

"ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים, וגם הם, חרטומי מצרים, עשו כן בלהטיהם". חכמתם היא דוגמה לחכמת הקליפה.

Exodus 7:11 שמות ז':יא

וַיִּקְרָא גַם־פְּרֹעֶה לַחֲכָמִים וְלַמְכַשְּׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלַהֲטֵיהֶם כֵּן:

Then Pharaoh also called for the wise men and the sorcerers; and they also, the magicians of Egypt, did in like manner with their secret arts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ז, יא. ועוד. וראה מאמרי אדה"א הקצרים ע' תפ "שהי גדולי החכמים שבכל העולם" ובמאמרי אדה"א כאן ע' א'תפוט.

225 מוסר אביך

"שמע בני מוסר אביך". התורה, שהיא חכמה קדושה, נקראת אב.

Proverbs 1:8 משלי א':ח

שְׁמַע בְּנִי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאַל־תִּשְׁחָט תוֹרַת אִמְךָ:

Hear, my son, the instruction of thy father, And forsake not the teaching of thy mother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי א, ח.

226 ויהי ערך

שמואל אומר לשאול שה' סר ממנו "ויהי ערך", כלומר נהפך לאויבך. המילה מראה ש"ער" פירושו אויב.

I Samuel 28:16 שמואל א' כ"ח:ט"ז

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִּשְׁאַלֵנִי וְהִ' סָר מֵעֵלֶיךָ וַיְהִי עֵרֶךְ:

And Samuel said: 'Wherefore then dost thou ask of me, seeing the L-RD is departed from thee, and is become thine adversary

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

המלוכשות בנשמויות. אחר כך "הרוזים" מושכים את החוט לאורך כל סדר ההשתלשלות, מראשית כל המדרגות ועד סופן.

הערת קה"ת

לקוית שה"ש יג, ג.

217 נאוו לחייך בתורים צוארך בחרוזים

"לחייך נאוו בתורים, צווארך בחרוזים". פסוק זה פותח את המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Song of Songs 1:10 שיר השירים א':י

נָאוּו לְחַיִּיךָ בְּתוֹרִים צְוֹאֲרֶךָ בְּחֻרְזִים:

Thy cheeks are comely with circlets, Thy neck with beads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

218 בדיה וימצאו בניי איש מקושש

הקטע שם עוסק בצמצום התענוגות הגופניים, גם המותרים, כדי שתוכל להתעורר אהבת ה' שאינה נתונה בכלי כלשהו, כמו החמאה הצפה על פני החלב. ההערה מפנה למאמר הזה כדי לבאר את משמעות "נשיקות כפולות".

הערת קה"ת

לעיל פי' שלח מב, ד.

219 וימצאו בניי איש מקושש

"ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת". פסוק זה פותח את המאמר על "נשיקות כפולות".

Numbers 15:32 במדבר ט"ו:ל"ב

וַיְהִיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקַשֵּׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:

And while the children of Israel were in the wilderness, they found a man gathering sticks upon the sabbath day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

220 בדיה והי מספר בניי

שם "מספר בני ישראל" הן המצוות, שניתנו במספר וממשיכות אל נשמות ישראל. הנשמות ירדו כדי לעלות ולהיקשר בה' בריצה ובצמאון, עד שריצתן נעשית כ"רשפי אש" העולים בלי גבול.

הערת קה"ת

לעיל פי' במדבר ו, א.

221 והיה מספר בניי

"והיה מספר בני ישראל כחול הים". פסוק זה פותח את המאמר על דבקות בה' באמצעות התורה.

Hosea 2:1 הושע ב':א

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמִקוֹם אֲשֶׁר־יֹאמֶר לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֱלֹהִים:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בסוקה 46

222 מואב הוא חכמה דקליפה

ההפניה היא למילון הקבלי הזה בערך מואב, כחכמת הקליפה; בפירושו "יאייר נתיב" מובאת הפניה ללקוטי תורה של האריז"ל על וירא, במאמר על

When thou eatest the labour of thy hands, Happy shalt thou be, and it shall be well with thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכח, ב. וראה במאמרי אדה"א כאן עי' א'תפד בדיוק כי "יגיע כפיו" אי שאין בזה רק יגיע כפיו כמעשה לבד ואין בזה שום התחכמות, והבי' יגיע כפיו שעד מיצוי הנפש כמו בזיעת אפיו שזמה עיקר הבירור דעה"ד טו"ר ע"ש.

232 ולא לחכמים לחם

"לא לקלים המרוץ... ולא לחכמים לחם". הפרנסה אינה תלויה בחריפות השכל.

Ecclesiastes 9:11 קהלת ט:י"א

שבת יראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלקמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לזבננים עשר וגם לא לידעים חן כיעצ ופגע יקרה את כלם:

I returned, and saw under the sun, that the race is not to the swift, nor the battle to the strong, neither yet bread to the wise, nor yet riches to men of understanding, nor yet favour to men of skill; but time and chance happeneth to them all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ט, יא.

233 מחשבה מועלת

עולא אומר שהמחשבה מויקה אפילו לדברי תורה, ומביא את הפסוק "מפר מחשבות ערומים"; רבה מוסיף שלמי שלומדים לשמה היא אינה מזיקה.

Sanhedrin 26b:9-10 סנהדרין כ"ו ב:ט-י

אמר עולא: מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה, שנאמר: "מפר מחשבות ערומים ולא תעשינה ידיהם תושיה". אמר רבה: אם עסוקין לשמה, אינה מועלת, שנאמר: "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום". עצה שיש בה דבר ה' היא תקום לעולם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין כו, ב. ראה דרך חיים בהקדמה (ג, ב).

פסקה 47

234 כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב

"כי אש יצאה מחשבון, להבה מקריית סיחון; אכלה ער מואב". המצוות והתורה מכלות את חכמת הקליפה.

Numbers 21:28 במדבר כ"א:כ"ח

כיצא יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב בעלי במות ארנן:

For a fire is gone out of Heshbon, A flame from the city of Sihon; It hath devoured Ar of Moab, The lords of the high places of Arnon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 48

235 ואת הנחלים ארנון

הוזהר על בשלל דורש את "ונחלים ארנון"; המאמר מצטט זאת כדי לפרש

227 נשוא לשוא עריך

"אויבך ישאו שמך לשוא". הוכחה נוספת לכך ש"ער" פירושו אויב.

Psalms 139:20 תהילים קל"ט:כ'

אשר ימרוך למזמה נשוא לשוא עריך:

Who utter Thy name with wicked thought, They take it for falsehood, even Thine enemies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

228 כחי ועצם ידי עשה לי

"ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". זו גישתו של מי שעסוק בתכנון עסקיו.

Deuteronomy 8:17 דברים ח:י"ז

ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה:

and thou say in thy heart: 'My power and the might of my hand hath gotten me this wealth'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ח, יז.

229 ואספת דגנך

"ואספת דגנך ותירושך ויצהרך". התורה מצפה מהאדם לעבוד לפרנסתו.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

ונתתי מטר ארצכם בעת יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירושך ויצהרך:

that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, יד.

230 הנהג בהם מנהג ד"א

רבי ישמעאל מפרש את "ואספת דגנך" כהתנהלות בדרך העולם, המשלבת תורה עם עבודה.

Berakhot 35b:6 ברכות ל"ה ב:ו'

תנו רבנן: "ואספת דגנך" מה תלמוד לומר? — לפי שנאמר: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיה" — יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר: "ואספת דגנך" — הנהג בהם מנהג דרך ארץ. דברי רבי ישמעאל.

Our Rabbis have taught : "And thou shalt gather in thy corn" — what has this teaching to tell us ? Since it is written, "This book of the law shall not depart out of thy mouth [but thou shalt meditate therein day and night]" (Josh. i. 8), it is possible to think that these words [are to be understood] as they are written; therefore there is a teaching to say, "And thou shalt gather in thy corn," ie. conduct at the same time a ... worldly occupation. These are the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לה, ב.

231 יגיע כפיו כי תאכל

"כשתאכל מיגיע כפיו" — אשריך. היגיעה היא של הידיים, ולא של השכל.

Psalms 128:2 תהילים קכ"ח:ב'

יגיע כפיו כי תאכל אשריך וטוב לך:

את ארנון כ"שני רעים שאינם נפרדים לעולם".

Zohar, Beshalach 17:252-18:262 ספר הזהר, בשלח י"ז:רנ"ב-י"ח:רס"ב

Where now is this "book of the wars of the L-rd"? What is meant is, of course, the Torah, for, as the members of the Fellowship have pointed out, he who is engaged in the battle of the Torah, struggling to penetrate into her mysteries, will wrest from his struggles an abundance of peace. All other wars involve strife and destruction, but the war of the Torah is one of peace and love: "Vaheb in Supha" may be read ... "ahabah be-sophah", "love is in her end", for there is no

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

236 ואת הנחלים ארנון

"על כן יאמר בספר מלחמות הוי' ... ואת הנחלים ארנון". זהו הפסוק שהזהר דורש.

Numbers 21:14 במדבר כ"א:י"ד

על־כן יֵאָמֵר בְּסֵפֶר מִלְחָמוֹת ה' אֶת־וָהֶב בְּסוֹפָהּ וְאֶת־הַנְּחָלִים אֲרָנוֹן:

wherefore it is said in the book of the Wars of the L-RD: Vaheb in Suphah, And the valleys of Arnon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

237 ונהר יוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". בזהר, עדן והנהר הם חכמה ובינה, שני הרעים.

Genesis 2:10 בראשית ב':י

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

238 ובלק"ת פי וירא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

להאריז"ל. ד"ה סוד עמון ומואב.

239 אורייתא מחכמה נפקת

בהוצאת קה"ת מצוין המקום השני הזה בזהר, שבו נאמר שהתורה יוצאת מחכמה.

Zohar, Mishpatim 20:500-502 ספר הזהר, משפטים כ':תק-תק"ב

For the Torah itself emanates from Wisdom, from the realm called "holiness", and Wisdom itself emanates from the region called "holy (lit. holiness) of holies". Said R. Isaac: "The Jubilee is also designated "holiness", as it is written: "For it is the jubilee; it shall be holiness (kodesh) unto you" (Lev. 14, 12). The Israelites who are destined to be "men of holiness" have a share in both (the Torah and the Jubilee)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

240 והארון הוא בחי בינה שהוא הכלי לבחי חכמה

ההערה מפנה לדיונים באור התורה על הארון כבינה, הכלי לחכמה.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת בראשית-א דף סו, א. ובאוה"ת ויקהל ע' ב'רכ.

241 בזהר ר"פ נח (דני"ט ע"ב)

ההערה מפנה לדיון באור התורה על קטע זה בזהר, העוסק בתיבת נח ובארון הברית.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי ויקהל ע' ב'ריו ואילך.

242 מאן תיבה דא ארון הברית

בתחילת פרשת נח הזהר מפרש את תיבת נח כתיבת הברית.

Zohar, Noah 1:1-12 ספר הזהר, נח א':א-י"ב

This ark is the Ark of the Covenant, and Noah with the ark below corresponded to a similar union above. The word "covenant" is used in connection with Noah, as it is written, "And I will establish my covenant with thee", and before the covenant was established with him he did not enter the ark, as it is written, "And I will establish my covenant with thee and thou shalt come into the ark." Thus his ark represented the Ark of the Covenant

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

243 חכמה . . כח מ"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ריש הקדמת ת"ז. ובכ"מ.

244 ובעי"ח — ביטול

ההערה מציינת שבכתב היד שהוזכר לעיל מופיעה במקום זה הגהה ארוכה מאת הצמח צדק.

הערת קה"ת

שם בהני"ל יש כאן הגייה תוס' מרובה. מצ"צ גי'ע זי"ע ועכ"י [כ]. [אוה"ת ע' תצנ].

245 גילוי אור א"ס ב"ה . . בספ"י חכמה

בהגהה מבאי אדמו"ר הזקן את הסבר רבו לשאלה מדוע, לפי עץ חיים, אור אין סוף מתייחד אפילו עם אצילות רק לאחר שהוא מתלבש בתחילה בחכמה: אין סוף הוא האחד האמיתי, הוא לבדו ואין עוד מלבדו, והכרה זו היא בחינת החכמה. הדבר מבסס את דברי המאמר שחכמה היא ביטול לפני אור אין סוף.

הערת קה"ת

תניא פרק לה בהג"ה.

246 את זלעז"ז

"את זה לעומת זה עשה האלקים". כנגד החכמה הקדושה עומדת חכמת הקליפה.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז':י"ד

בְּיוֹם טוֹבָה הָיָה כְּטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רָאָה גַם אֶת־זֶה לְעִמְתֹּזָה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹת שְׁלֵא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, יד.

247 וכמאזר"ל אלו גסי הרוח

הגמרא מפרשת את "במות ארנון" כגאווותנים.

Bava Batra 78b:15 בכא בתרא ע"ח ב:ט"ו

"וְלִהְיוּ מִקְרֵי סִיחָן" - מִקְרֵי צִדִּיקִים שֶׁנִּקְרְאוּ "שִׁיחָן". "אֲכֹלָה עֹר מוֹאֵב" - זֶה הַמְּהֻלָּח אַחֵר יִצְרוּ, כְּעִיר זֶה שֶׁמְהֻלָּח אַחֵר סִיחָה נֶאֱחָה. "כְּעֹלֵי בְמוֹת אֲרָנֹן" - אֵלֹו גְּסֵי הָרוּחַ, דָּאָמַר מֶרֶ: כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גְּסוֹת הָרוּחַ, נּוֹפֵל בְּגִיהָנָם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"ב עח, ב.

248 ראיתי איש חכם בעיניו . . ממנו

"ראיתי איש חכם בעיניו? תקווה רבה יותר יש לכסיל ממנו." חכמה שאדם מייחס לעצמו מולידה גאווה.

Proverbs 26:12 משלי כ"ו:י"ב

ראיתי איש חכם בעיניו תקנה לכסיל ממנו:

Seest thou a man wise in his own eyes? There is more hope of a fool than of him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כו, יב.

249 ואתה על במותימו תדרך

"ואתה על במותימו תדרוך." הביטול של התורה רומס את גאוותה של הקליפה.

Deuteronomy 33:29 דברים ל"ג:כ"ט

אֲשֶׁרִיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹד עַם נוֹשָׁע Havayah מִגֹּן עֲזָרָה וְאֲשֶׁר־חָרַב גִּאֲוֹתָהּ וַיִּכְחָשׁוּ אֹיְבֵיהָ לָהּ וְאַתָּה עַל־בְּמוֹתֵימֹו תִּדְרָךְ:

Happy art thou, O Israel, who is like unto thee? A people saved by the L-RD, The shield of thy help, And that is the sword of thy excellency! And thine enemies shall dwindle away before thee; And thou shalt tread upon their high places

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, כט.

250 אמלאה החרבה

זור אומרת על ירושלים: "אמלאה החרבה." כשצד אחד נופל, הצד האחר עולה.

Ezekiel 26:2 יחזקאל כ"ו:ב'

כִּי־אָדָם יַעַן אֲשֶׁר־אָמְרָה צָר עַל־יְרוּשָׁלַם הָאֵחָ נִשְׁכְּרָה דִּלְתוֹת הָעַמִּים נִסְכָּה אֶלִי אִמְלָאָה הַחֲרֵבָה:

Son of man, because that Tyre hath said against Jerusalem: 'Aha, she is broken that was the gate of the peoples; She is ;turned unto me; I shall be filled with her that is laid waste

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל כו, ב.

251 ביאור . . חשבון

ההערה מציינת שבכתב היד נמצא ביאור על "על כן יאמרו המושלים", ומורה לעיין בו היטב.

הערת קה"ת

ביאור ע"פ ע"כ יאמרו המושלים, יש בביכעל פערטעל [רכב, א] יעו"ש היטב. [כ]. [ראה אוה"ת ע' תתצ].

252 כדין חד שלהובא נפיק

זוהר על ויקהל: "ואו יוצאת שלהבת אחת." הדברים מציעים לקרוא בדרך זו גם את "אש יצאה מחשבון".

Zohar, Vayakhel 12:165-13:175 ספר זוהר, ויקהל י"ב:קס"ה-י"ג:קע"ה To resume. On the sixth day, when the evening approaches, that blazing fire we have mentioned plunges into the midst of the colours. It is then that Israel here below prepare themselves for the Sabbath, arrange their meals, and lay their tables, each one according to his means. Then a tongue of fire emerges and strikes against that flame, so that both of them are hurled down into the cavern of the great abyss. There they remain imprisoned

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

253 אורייתא מחכ' נפקת

זוהר מלמד מהתורה יוצאת מחכמה. לוחות התורה מונחים בארון, שהוא בינה.

Zohar II, 85a זח"ב פה, א

הערת קה"ת

זח"ב פה, א. קכא, א.

254 אין אני והוא

המילים כאן מצטטות את Sotah 5a:14. הקטע מופיע למטה.

Sotah 5a:14 סוטה ה' א:י"ד

אָמַר רַב חֲסִידָא, וְאִיתִּימָא מֶר עוֹקְבָא: כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גְּסוֹת הָרוּחַ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֵין אָנִי וְהוּא יְכוּלִין לְדוֹר בְּעוֹלָם, שְׁנֵאמַר: "מִלְּשֹׁנִי בִסְתֵר רָעָהוּ אוֹתוֹ אֶצְמִית גְּבָה עֵינָם וַרְחֵב לֵבָב אוֹתוֹ לֹא אוֹכְלִי". אֵל תִּקְרִי "אֵתוֹ", אֵלָא "אֵתוֹ לֹא אוֹכְלִי". אִיכָא דַּמְתְּנִי לָהּ אִמְסַפְרִי לְשׁוֹן הָרַע, שְׁנֵאמַר: "מִלְּשֹׁנִי בִסְתֵר רָעָהוּ אוֹתוֹ אֶצְמִית".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה ה, א.

255 אך אין התלכשות החכמה בכולם בשוה

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: The Rebbe Rashab's maamar "פתח אלי" (5658).

הערת קה"ת

ראה בד"ה פתח אלי תרנ"ח ע' לד.

256 כולם בחכמה עשית

המילים כאן מצטטות את Psalms 104:24. הקטע מופיע למטה.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רַבּוֹ מַעֲשֵׂיֶיהָ ה' כָּל־ם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מִלְאָה הָאָרֶץ כְּנִגְנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

257 על ידי עסק התורה ממשיכים למטה גילוי מלמעלה מסדר

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מ, כו.

265 מונה מספר לכוכבים

המילים כאן מצטטות את Psalms 147:4. הקטע מופיע למטה.

Psalms 147:4 תהילים קמ"ז:ד'

מוֹנֵה מִסְפָּר לְכוֹכְבִּים לְכֹלֶם שְׁמוֹת יְקָרָא:

He counteth the number of the stars; He giveth them all
their names

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמז, ד.

266 עיניך ברכות בחשבון

המילים כאן מצטטות את Song of Songs 7:5. הקטע מופיע למטה.

Song of Songs 7:5 שיר השירים ז':ה'

צֹאֲרָךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן עֵינֶיךָ בְּרִכּוֹת בְּחֶשְׁבוֹן עַל־שַׁעַר בְּתִרְבִּים אָפֶךְ
כְּמִגְדַּל הַלְּכָנוֹן צוֹפֶה פָּנֶי דְמָשֶׁק:

Thy neck is as a tower of ivory; Thine eyes as the pools in
Heshbon, By the gate of Bath-rabbim; Thy nose is like the
tower of Lebanon Which looketh toward Damascus

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ז, ה.

267 הערת קה"ת מפנה לזוהר, Vayakhel 26:377 למילים האלה.

Zohar, Vayakhel 26:377 ספר זוהר, ויקהל כ"ו:שע"ז

השתלשלות . . ממקור בחי חשבון דקו המדה

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

"ופי' כי יש בי בחי' חשבון האי חשבוננו של עולם לשון העלם וסדר
ההשתלשלות ע"פ קו המדה להיות אבי"ע עד שעפ"ז נמשך בחי' ההעלם . .
אך יש עוד בחי' חשבון גבוה מזה והוא המשכת בחי' קדש ע"י המצות אשר
קדשנו במצותיו וצונו שגבוה הרבה מבחי' מלי', כי הוא קדוש ומוכדל" –
אוה"ת ענינים ע' קצה. באוה"ת במדבר כרך-ז ע' איתתצט "מ"ש בהביאור
שהבירור ע"י תוסי' אור מובן מענין מכה"כ ע"י התורה ח"ע הנז' פי' קרח"
[ראה לקריית קרח נב, ד ואילך].

258 התו' נקי משל הקדמוני . . קדמונו של עולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

הובא ברש"י ש"א כד, י.

259 בד"ה חייב אינש לבסומי בפורי'א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א צח, ב.

260 כל פרוטה מצטרפת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ב"ב, ט, א.

261 כמ"ש בזהר פי' פנחס (דרי"כ ע"ב)

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נתבאר בבאה"ז לאדה"א דף קי, ג ואילך.

262 חיש מספר לגדודיו

המילים כאן מצטטות את Job 25:3. הקטע מופיע למטה.

Job 25:3 איוב כ"ה:ג'

חֵישׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אוֹרְהוּ:

Is there any number of His armies? And upon whom doth
?not His light arise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כה, ג.

263 ע"פ וידבר אלקים אל משה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א נו, ב.

264 המוציא במספר צבאם

המילים כאן מצטטות את Isaiah 40:26. הקטע מופיע למטה.

Isaiah 40:26 ישעיהו מ':כ"ו

שְׂאוּ־מַרְוֹם עֵינֵיכֶם וְרֹאוּ מִי־בָרָא אֱלֹהֵי הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צָבָאָם לְכֹלֶם
בְּשֵׁם יְקָרָא מַרְבִּי אוֹנִים וְאִמְיִץ כַּחַּ אִישׁ לֹא נַעֲדָר:

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these?
He that bringeth out their host by number, He calleth them
all by name; By the greatness of His might, and for that He is
strong in power, Not one faileth

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Orach Chaim, Vilna, 1923 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY); Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Pri Etz Chaim (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); On Your Way (Public Domain); The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם. בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיוזם חינמי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/chukas/10/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/chukas/10/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק